

Ainārs Dimants

**PAŠCENZŪRA
PRET
PAŠKONTROLI
LATVIJAS PRESE**

Mediju pētījuma atklājumi

Vidzemes Augstskola
Valmiera 2004

Saturs

Kopsavilkums	5
1. Redakcionālā līnija – jēdziens	16
2. Manas avīzes redakcionālā līnija	21
3. Atbalsts šauru politisku un ekonomisku grupu interesēm	33
4. Patstāvīga tematiskā darba kārtība	43
5. Izdevēja loma redakcijas ikdienā	49
6. Redakcionālā autonomija	55
7. Autoritāra vai koleģiāla redakcijas iekārta	62
8. Žurnālista individuālā brīvība	67
9. Personiskās kompetences ietvari	72
10. Redakcionālo lēmumu pieņemšanas kārtība	78
11. Atteikšanās no darba uzdevuma	84
12. Publikācijas realitātes kritēriji	88
13. Kvalitātes vadība	94
14. Rakstveida kvalitātes kontroles mehānismi	100
15. Cenzūras un paškontroles izpratne	105
Izmantotie avoti un literatūra	111
Summary	115

Pētījums sagatavots ar Sorosa fonda - Latvija finansiālu atbalstu

Par autoru: **Ainārs Dimants** ir žurnālists un mediju pētnieks, Berlīnes Brīvās universitātes filozofijas doktors (*Dr. phil.*) politikas un komunikācijas zinātnē. Mediju institūta valdes priekšsēdētājs. Viesdocents Vidzemes Augstskolā, bijis Rīgas Stradiņa universitātes Komunikācijas studiju katedras vadītājs un LU docētājs. Vairāk nekā 25 publikācijas par masu mediju attīstību Latvijā un Latvijas dalību Eiropas Savienībā. Līdzautors divām monogrāfijām par Latvijas Republikas presi 1918. - 1940. gadā, sastādījis vairākus rakstu krājumus. Bijis sabiedriskās organizācijas Eiropas Kustība Latvijā prezidents (1999 - 2003), ir Starptautiskās Eiropas Kustības valdes loceklis.

© Ainārs Dimants

ISBN 9984-633-00-4

Kopsavilkums

Pētījuma mērķis bija izpētīt redakcionālo lēmumu pieņemšanas un plānošanas procesu dažādos Latvijas laikrakstos attiecībā uz būtisku ekonomisko un politisko procesu virzīšanu Latvijas sabiedrībā, it īpaši – attiecībās starp redakciju un medija izdevēju (īpašnieku). Pētījuma gaitā tika veiktas 82 standartizētas padziļinātās intervijas ar redaktoriem un žurnālistiem (38 no nacionāla mēroga avīzēm un 44 no reģionālajām (vietējām) avīzēm; amatus, vārdus, uzvārdus un nosaukumus sk. tālāk tekstā) – arī anonīmas, ja respondents izteica vēlēšanos palikt anonīms. Visas intervijas ir ierakstītas diktafonā un saglabātas kasetēs, kā arī ir atšifrētas rakstiski. Kombinējot pētniecības metodes, šī mediju pētījuma ietvaros papildus vēl tika veikta lielāko latviešu dienas laikrakstu «Diena», «Latvijas Avīze» un «Neatkarīgā Rīta Avīze» kontentanalīze.

Autors pievienojas Niklāsa Lūmana (*Niklas Luhmann*) funkcionāli strukturālajai sistēmteorijai¹, ka īstenot mediju sistēmas specifisko funkciju – diriģēt sabiedrības pašnovērošanu² – ir iespējams tikai tad, ja masu mediju sistēma top par patstāvīgu sistēmu ar savu patstāvīgu funkcionēšanas loģiku. Tas it īpaši attiecas uz avīzes nostāju, kā apgaismot norises savās ziņās un komentāros. Šī nostāja var variēties atbilstoši idejiskiem vai normatīviem aizspiedumiem, bet ir nenovēršama, jo, arī strikti tiecoties pēc neitralitātes, zināmi vērtību konflikti ir neizbēgami³. Svarīgs atlases kritērijs ir redakcionālā līnija – kā tā ir noteikta vai nu formāli no izdevēja vai redakcijas vadības, it īpaši galvenā redaktora, puses, vai arī neformāli kolēģu vidū⁴. Savukārt iekšējās preses brīvības jeb redakcionālās autonomijas trūkums ir izpausme tam, ka mediju sistēma nav pilnībā atdalījusies no politiskās sistēmas. Respektīvi, jautājums ir, kas un kā nosaka mediju dienaskārtību (*agenda setting*)?

¹ Sk. Jarren, O.; Weßler, H. (sast.): *Journalismus – Medien – Öffentlichkeit* : Eine Einführung. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2002, 49. - 58., 76. lpp.

² Sk. Luhmann, N.: *Die Realität der Massenmedien*. 2. Aufl. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1996, 173. lpp.

³ Turpat, 140. lpp.

⁴ Sk. Ruß-Mohl, S.: *Journalismus : Das Hand- und Lehrbuch*. Frankfurt a. Main: F.A.Z.-Institut für Management-, Markt- und Medieninformationen, 2003 (Frankfurter Allgemeine Buch), 127. lpp.

Atbilstoši jau līdzšinējiem pētījumiem⁵, ir nopietns pamats bažām par Latvijas medijos sastopamo iekšējo cenzūru un pašcenzūru, ko savu mērķu sasniegšanai nelietīgi izmanto politiskie un ekonomiskie spēki, kas, palikdami anonīmi, iejaucas redakcijas kompetencē, pārkāpjot redakcionālo autonomiju un nosakot mediju dienaskārtību. Tas ir atslēgas jautājums.

Tas ir sabiedriski nozīmīgs pētniecības uzdevums – noskaidrot un izvērtēt lēmumu pieņemšanas procesu dažādiem īpašniekiem piederošās Latvijas nacionāla mēroga un reģionālajās avīzēs gan latviešu, gan krievu valodā, kā tas ietekmē vārda brīvības robežas. Sabiedrības interesēs ir stiprināt redakcionālo autonomiju no tīri politiskiem un komerciāliem iespaidiem uz mediju saturu.

No redakcijas un izdevēja/īpašnieka attiecībām un redakcijas vadības iekārtas ir visvairāk atkarīgs, vai tiek novērsta sabiedrības interesēm bīstama žurnālistu **pašcenzūra** – kad, baidoties, no izdevēja vai redakcijas vadības represijām, žurnālists pats nepublicē faktus, kas prasās pēc analīzes, vai kritisku informāciju, «kas kādam varētu nepatikt»⁶, kā tas bija padomju informācijas diktatūras laikā.

Tajā pašā laikā par preses brīvības ierobežošanu nevar uzskatīt redakciju iekšējo kvalitātes nodrošināšanas mehānismu iejaukšanos, ja tā ir vērsta uz sabiedrībai piedāvājamā mediju produkta kvalitātes uzlabošanu. Gluži pretēji – **paškontrolē** ir uzskatāma par kooperatīvu, brīvprātīgu pasākumu mediju sabiedriskās atbildības īstenošanai, vēl vairāk – to neatkarības nodrošināšanai⁷.

⁵ Sk., piem., Aptauija: Iekšējā preses brīvība. *Eiropas Zona*, 1999, 5. maijs, 10. - 11. lpp.; Kalniņa, N.; Liepiņa, M.; Slišāne, L. Kā strādā žurnālisti Latvijā?, *Academia + Media*, 2001, 4. apr., 8. lpp.; Dimants, A. Latvijas masu mediju evolūcija visjaunākajos laikos. No: *Latvijas Vēsture* (2000), Nr. 3, 75. - 84. lpp.; Dimants, A. Latvijas masu mediju nākotne paplašinātajā Eiropā. No: Jundzis, T. (red.): *Latvija Eiropā : nākotnes vīzijas : Rakstu krājums*. Rīga: LZA Baltijas stratēģisko pētījumu centrs, 2004, 295. - 312. lpp.

⁶ Sal. Veinberga, S. Televīzijas ērkšķainais ceļš. No: Balode, M. (sast.) *Cilvēki TV viņos '54 - '04*. Rīga: Latvijas Televīzija, [2004], 448. lpp.

⁷ Sk., piem., Donsbach, W.: Wahrheit in den Medien: Über den Sinn eines methodischen Objektivitätsbegriffes. *Politische Meinung* (2001), Nr. 381, 74. lpp.; Glotz, P.: Wer sind die Verlierer der Vernetzung?: Von der Industrie- zur Informationsgesellschaft. *Internationale Politik* (2003), 7. lpp.; Glotz, P.: Wenn sich Qualität nicht rechnet: Die Pressefusionskontrolle gefährdet das Niveau deutscher Zeitungen – und das unserer demokratischen Auseinandersetzung. *Der Tagesspiegel*, 2004, 4. jūl., 8. lpp.

Kopā ar divām asistentēm pētnieks 2003. gada jūnijā - decembrī veica padziļinātas standartizētas intervijas ar piecu lielāko Latvijas nacionālo dienas avīžu («Diena», «Latvijas Avīze» (līdz 2003. gada decembrim «Lauku Avīze»), «Neatkarīgā Rīta Avīze», «Vesti segodnja», «Čas» (pēdējās divas iznāk krievu valodā); sal.: Apkopoti preses auditoriju pētījuma gada dati. No: <http://www.bdh.lv/default.asp?lang=lv&id=1088>) un izlases veidā, ņemot vērā avīžu piederību dažādiem īpašniekiem, it īpaši lielākajiem mediju koncerniem, arī ar astoņu reģionālo (vietējo) avīžu («Million» (krievu val.) Daugavpili, «Kurzemes Vārds» Liepājā, «Novaja gazeta» (krievu val.) Jelgavā, «Zemgales Ziņas» Jelgavā, «Druva» Cēsīs, «Liesma» Valmierā, kuras ir lielākās reģionālās avīzes valstī, kā arī «Jelgavas Rīta Avīze» (tagad «Jelgavas Avīze») Jelgavā, «Ventas Balss» Ventspilī) redaktoriem un žurnālistiem: galvenajiem redaktoriem, nodaļu redaktoriem, komentētājiem un reportieriem.

Šim nolūkam tika izstrādāta vienota jautājumu anketa no 15 jautājumiem (jautājumus sk. tālāk tekstā, kas sakārtots pa apakšnodaļām atbilstoši šiem jautājumiem). Katrā redakcijā bija paredzēts intervēt galveno redaktoru, vismaz divus ar politisku tēmu iztirzāšanu saistītu nodaļu redaktorus un divus komentētājus (ja tādi laikrakstā ir) un trīs reportierus, tātad astoņus respondentus no katras avīzes. Kopumā – 104 intervijas, no kurām ir īstenotas 82 (pārējie vai nu atteicās, vai arī dažās redakcijās, kā «Jelgavas Avīzē» un «Novaja gazeta», strādā mazāk nekā astoņi redaktori un žurnālisti). Tas neapšaubāmi ir pietiekami reprezentatīvs kopums, lai iegūtu pārskatu par situāciju.

Lai vēl papildus nodrošinātu iegūto rezultātu un secinājumu ticamību, kombinējot pētniecības metodes⁸, vēl tika veikta politiski ietekmīgāko⁹ latviešu laikrakstu «Diena», «Latvijas Avīze» un «Neatkarīgā Rīta Avīze» 2004. gada maija ziņu un komentāru un viedokļu lappušu

⁸ Sal., piem., Noelle-Neumann, E. Methoden der Publizistik und Kommunikationswissenschaft. No: Noelle-Neumann, E.; Schulz, W.; Wilke, J. (sast.): *Publizistik. Massenkommunikation*. 5. Aufl. Frankfurt a. M.: Fischer Taschenbuch, 1999 (Fischer Lexikon 12260), 268. lpp.; Brosius, H.-B.; Koschel, F.: *Methoden der empirischen Kommunikationsforschung : Eine Einführung*. 2. Aufl. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2003

⁹ Sal. Zasurskij, I.: *Rekonstrukcija Rossii : Mass-media i politika v 90-e gody*. Moskva: Izdatel'stvo MGU, 2001, 36., 55., 217., 257. lpp.

satura kontentanalīze. Tas ir laiks, kad valdība lēma par «Latvijas Krājbankas» privatizāciju, kas ievērojami skāra t.s. Ventspils grupas intereses – t.s. «Krājbankas» Ventspils akcionārus (sal. «Neatkarīgās Rīta Avīzes» atbildes uz 3. jautājumu).

Jānorāda, ka laikrakstu «Diena» izdod akciju sabiedrība «Diena», kurā 63% akciju pieder zviedru akciju sabiedrībai «Bonnier». Akciju sabiedrībai «Diena» simtprocentīgi pieder arī SIA «Zemgales Ziņas», kas izdod tāda paša nosaukuma laikrakstu un arī «Novaja gazeta». «Latvijas Avīzi» izdod akciju sabiedrība «Lauku Avīze», kura atbilstoši preses ziņām¹⁰ faktiski pieder akciju sabiedrībai «Ventbunkers» – vienam no t.s. Ventspils grupas uzņēmumiem, par kuru uzskata, ka to lielā mērā kontrolē Ventspils domes priekšsēdētājs Aivars Lembergs. Uzņēmumu reģistrā kā vienīgais akciju sabiedrības īpašnieks tomēr uzrādīts tās valdes priekšsēdētājs Viesturs Serdāns. Savukārt citam Ventspils grupas uzņēmumam – akciju sabiedrībai «Ventspils nafta» –, simtprocentīgi pieder SIA «Mediju nams», kas izdod «Neatkarīgo Rīta Avīzi» un «Jelgavas Avīzi». Laikraksta «Vesti segodnja» izdevējs ir SIA «Fenster», «Čas» – SIA «Izdevniecības nams Petits». «Million» un «Ventas Balss» faktiski ir vienas fiziskas personas izdevumi, kaut arī formāli izdevēji arī ir SIA, kamēr «Kurzemes Vārdu», «Druvu» un «Liesmu» izdod SIA, kuras pieder vairākiem attiecīgo redakciju līdzstrādniekiem.

Kā noskaidrojās šajā pētījumā, īpašnieku struktūrai ir ievērojama ietekme uz redakcionālo autonomiju. Par pozitīvi darbojošamies veto aktieriem, kuri atbalsta redakcionālo autonomiju, apzīmējami Rietumu (t.i., Skandināvijas, konkrēti – Zviedrijas) investori, jo Latvijas investori, daļēji izņemot reģionālos (vietējos) medijus, it īpaši tos, kuru īpašnieki ir šo redakciju žurnālisti, paši ir aktīvi iesaistījušies ikdienas politikas veidošanā. Spilgtākais piemērs šajā ziņā ir «Neatkarīgā Rīta Avīze», kas, kā atklājās intervijās, izdevējiem ir galvenokārt politisks instruments, nevis ilgtermiņa projekts preses biznesā.

¹⁰ Sk. Rulle, B. Lētas VN akcijas izdevīgas īpašniekiem: Valstij esot pasīva mazā akcionāra lomā, privātpašnieku vadītā Ventspils nafta audzējusi biznesa muskuļus. *Diena*, 2002, 11. jūl.; Arāja, D. Ventspilnieki atklājas kā Lauku Avīzes iespējamie īstie īpašnieki. *Diena*, 2003, 19. jūn.; Rulle, B.; Arāja, D. Sakritības liek domāt par Ventbunkeru kā patieso Latvijas Avīzes īpašnieku. *Diena*, 2004, 10. sept.

Tas apstiprinājās arī minētajā ietekmīgāko dienas avīžu ziņu, komentāru un viedokļu rakstu kontentanalīzē, kurā tika uzskaitīti pozitīvi, negatīvi un neitrāli valdības vērtējumi 2004. gada maijā. Tā tieši «Neatkarīgās Rīta Avīzes» rakstos bija uzkrītoši un salīdzinoši daudz negatīvu vērtējumu – veseli 93 (iepretī 35 neitrāliem un 15 pozitīviem), kamēr «Dienā» un toreizējā «Lauku Avīzē» – attiecīgi tikai seši un divi. «Dienā» dominēja neitrāli valdības vērtējumi – pavisam 13, pozitīvi – tikai četri. Savukārt «Lauku Avīzē» bija tikai pa vienam pozitīvam un neitrālam vērtējumam. Šeit iezīmējas raksturīga «Latvijas Avīzes» tendence – vispār atturēties no nostājas ieņemšanas tādos jautājumos kā lielā privatizācija u.tml. ekonomiska rakstura pretrunas (sal. «Latvijas Avīzes» atbildes uz 3. jautājumu).

Krievu izdevēju, žurnālistu un lasītāju – pārsvarā etniskās un /vai nerietumnieciskās kultūras dominētās – intereses un darbību Latvijas avīžu veidošanā¹¹ un patērīgā ietekmē kopumā salīdzinoši zemāka viņu integrācijas pakāpe Latvijas sabiedrībā. Šeit parādās tendence, ka Rietumu investoru izdevumi («Novaja gazeta») arī vairāk atbalsta sabiedrības integrāciju – vairāk izceļ to, kas vieno.

Reģionālo (vietējo) avīžu problēma savukārt nereti ir pārmērīgi ciešā tuvība ar attiecīgajām vietējām pašvaldībām¹².

Tajā pašā laikā pierādījās, ka divi izšķirošie faktori redakcionālās autonomijas nodrošināšanai tomēr ir citi, nevis tikai īpašuma attiecības¹³.

Pirmkārt, avīzes finansiālā neatkarība, respektīvi, avīze iznāk ar peļņu¹⁴ un /vai izdevējam tā ir ilgtermiņa projekts mediju biznesā, nevis tikai instruments šauru politisko vai ekonomisko mērķu sasniegšanā,

¹¹ Sal. Uhrmann, E.: Medien als Indikatoren für getrennte Kulturen? Das Beispiel Estland. No: Sooman, I.; Uhrmann, E. (sast.): *Kulturelle Vielfalt im Ostseeraum / Cultural Diversity in the Baltic Sea Region*. Wien 2002, 94. lpp.

¹² Sal. Ruß-Mohl, S.: *Journalismus : Das Hand- und Lehrbuch*. Frankfurt a. Main: F.A.Z.-Institut für Management-, Markt- und Medieninformationen, 2003 (Frankfurter Allgemeine Buch), 238. lpp.; Huber, S. (sast.): *Medien in den neuen EU-Staaten Mittel- und Osteuropas. Inklusive Beitrittskandidat Türkei*. Krems: Donau-Universität Krems, 2003, 10. - 11. lpp.

¹³ Tas pats raksturīgs, piem., Lielbritānijā. Sal. Hamm, I. (sast.): *Verantwortung im freien Medienmarkt : Internationale Perspektiven zur Wahrung professioneller Standards*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 1996, 253. lpp.

piemēram, valsts īpašuma privatizācijā. Par to Latvijas mediju profesionāļu vidū, kā redzams no intervijām, valda vispārēja izpratne jeb konsenss. Šajā ziņā pirmais rīcības solis, pārejot no vārdiem pie darbiem, ir slēptās reklāmas nepieļaušana ne tikai individuālu žurnālistu, bet visas redakcijas un uzņēmuma līmenī, jo slēptā reklāma ilgtermiņā nav izdevīga ne izdevējam, ne avīzei no ticamības – galvenā avīzes kapitāla – un tātad arī finansiālā viedokļa.

Otrkārt, redakcijas vadības, it īpaši galvenā redaktora, personiskā nostāja un izpratne par redakcionālās autonomijas, redakcionālās līnijas un žurnālistikas kvalitātes kritēriju noteikšanas un īstenošanas absolūto nepieciešamību, lai avīze būtu sekmīga tiklab no sabiedriskā, kā arī biznesa viedokļa. Augsti žurnālistikas profesionālie standarti labāk tiek uzturēti tur, kur ir regulāri organizēta, žurnālistiski profesionāla kvalitātes vadība¹⁴ redakcijas iekšienē, ieskaitot kontroles un rediģēšanas procesu¹⁶ (taču vienlaikus ar profesionālo noteikumu ievērošanu, kas arī visdrīzāk var nodrošināt žurnālistikas relatīvo autonomiju¹⁷, ir svarīgi saglabāt radošu, kreatīvu garu). Pretējā

¹⁴ Sekmīgākajiem laikrakstiem lielāko kopējo ieņēmumu daļu veido reklāmas ieņēmumi. Tā laikrakstā «Diena» reklāmas ieņēmumu īpatsvars 2001. - 2003. gadā bija vidēji 60%. Pie pašreizējās pārdotās tirāžas 50 tūkstoši eksemplāru (aptuveni tāda pati tā ir «Latvijas Avīzei» – sk. Ščerbinskis, G. A/s «Lauku Avīze» auditējusi savu izdevumu tirāžas. *Latvijas Avīze*, 2004, 13. sept.) pārdošanas cena nosedz tikai iespēšanas, šķirošanas un piegādes izmaksas, bet nenosedz satura ražošanu un administrāciju, kuru izmaksas tiek segtas no reklāmas ieņēmumiem. Reģionālo (vietējo) laikrakstu aptuveni nepieciešamā pārdotā tirāža, lai gūtu peļņu, ir 6000 - 8000 eksemplāru, bet tas, protams, atkarīgs gan no izmaksām, gan no reklāmas ieņēmumiem, vāka cenas un konkurences situācijas konkrētajam uzņēmumam. (Akciju sabiedrības «Diena» 2004. gada dati.) Sal. Huber, S. (sast.): *Medien in den neuen EU-Staaten Mittel- und Osteuropas. Inklusive Beitrittskandidat Türkei*. Krems: Donau-Universität Krems, 2003, 84. lpp. Aptuveni tāds pats reklāmas ieņēmumu īpatsvars ir arī avīzēm Vācijā – 62% Rietumvācijā un 50% Austrumvācijā. Sk. Elitz, E.: Die Zeitung hat Zukunft: Nach wie vor eine solide Adresse. *Politische Meinung* (2003), 67. lpp.

¹⁵ Sal., piem., Meckel, M.: *Redaktionsmanagement : Ansätze aus Theorie und Praxis*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 1999, 29. - 58. lpp.; Elitz, E.: Die Zeitung hat Zukunft : Nach wie vor eine solide Adresse. *Politische Meinung* (2003), 69. - 70. lpp.

¹⁶ Sk. Jarren, O.; Weßler, H. (sast.): *Journalismus – Medien – Öffentlichkeit : Eine Einführung*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2002, 214. - 215. lpp.; Donsbach, W.: Wahrheit in den Medien: Über den Sinn eines methodischen Objektivitätsbegriffes. *Politische Meinung* (2001), Nr. 381, 69., 71., 74. lpp.

¹⁷ Sk. Ruß-Mohl, S.: *Journalismus : Das Hand- und Lehrbuch*. Frankfurt a. Main: F.A.Z.-Institut für Management-, Markt- und Medieninformationen, 2003 (Frankfurter Allgemeine Buch), 281., 331. lpp.

gadījumā ir konstatējama arī vāja tādu pamatjēdzienu kā cenzūra, pašcenzūra un paškontrolē izpratne. Turklāt strukturālas dabas problēmas redakciju iekšienē un attiecībās ar izdevniecības menedžmentu parādījās arī Rietumu investoriem piederošajos medijos.

Par redakcionālās līnijas un tās deklarēšanas nepieciešamību (sk. 1. jautājumu) konsekventa nostāja ir tikai «Dienai», mazāk – «Latvijas Avīzei». Raksturīgi, ka «Dienas» gadījumā, kā parādīja intervijas, nesaskan redakcijas vadības un redakcijas līdzstrādnieku – žurnālistu – priekšstati. Acīmredzot šajā jautājumā izpaužas atšķirīga profesionālā pašizpratne – vai žurnālista uzdevums ir būt vairāk reportierim, informatoram, vai arī sabiedrības interešu aizstāvim, pat misionāram¹⁸ –, un tas ir normāli.

Saņemtās atbildes liek domāt, ka Latvijas žurnālisti kopumā vairāk sliecas uz otro variantu – būt sabiedrības interešu aizstāvjiem, piešķirot prioritāti attiecīgām žurnālistikas funkcijām: ne tik daudz informācijas un artikulācijas, bet gan dienaskārtības veidošanas, kritikas un kontroles, izglītības, socializācijas un «vadības», kā arī integrācijas funkcijām¹⁹. Sevišķi tas raksturīgs krievu valodā iznākošo avīžu pārstāvjiem («mūsu mērķis un uzdevums ir būt paraugam, padomdevējam»).

Tomēr nav normāli, ka redakcijas vadībai un žurnālistiem ir tik atšķirīgi viedokļi par to, vai pašai «Dienai» ir sava līnija (sk. arī atbildes uz 2. jautājumu). Tas rada iespaidu, ka «Dienas» misijas formulējums ir tikai sabiedrisko attiecību (pat ne mārketinga) pasākums, un katrā ziņā – liecina, ka darbinieki to īsti nav pieņēmuši par savu²⁰.

¹⁸ Sal., piem., Noelle-Neumann, E. Wirkung der Massenmedien auf die Meinungsbildung. No: Noelle-Neumann, E.; Schulz, W.; Wilke, J. (sast.): *Publizistik. Massenkommunikation*. 5. Aufl. Frankfurt a. M.: Fischer Taschenbuch, 1999 (Fischer Lexikon 12260), 556. lpp.; Wenger, K.: Fernsehen des europäischen Bürgers: arte im interkulturellen Dialog. *Politische Meinung* (2003), Nr. 398, 62. lpp.

¹⁹ Sal. Ruß-Mohl, S.: *Journalismus : Das Hand- und Lehrbuch*. Frankfurt a. Main: F.A.Z.-Institut für Management-, Markt- und Medieninformationen, 2003 (Frankfurter Allgemeine Buch), 21. - 27. lpp.; Weischenberg, S.: *Journalistik : Theorie und Praxis aktueller Medienkommunikation*. Bd. 2: *Medientechnik, Medienfunktionen, Medienakteure*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 1995, 464. - 465. lpp.

²⁰ Sal. Weischenberg, S.: *Journalistik : Theorie und Praxis aktueller Medienkommunikation*. Bd. 2: *Medientechnik, Medienfunktionen, Medienakteure*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 1995, 529. - 531. lpp.

Šajā kontekstā raksturīgs ir «Zemgales Ziņās» dzirdētais: «Varētu būt situācija, ka laikraksts, kurš pilda kaut kādu politisku pasūtījumu vai ekonomiska grupējuma pasūtījumu, kaut ko nodeklarētu un tik un tā – vienkārši mānītos.» Tieši tādēļ arī ir svarīgi šādas deklarācijas iedzīvināt darbinieku apziņā un redakcijas darba ikdienā. Bet pirmais solis uz to ir redakcionālās līnijas formulēšana, kas «Dienā» ir paveikts.

Savukārt «Latvijas Avīzes» atbildes vairāk liecina, ka redakcionālā līnija nav konsekventi formulēta un līdz ar to var būt un ir pakļauta kārtējai konjunktūrai un populismam.

Zīmīgi, ka ar izvairību un relatīvismu («mums ir cita dzīves realitāte») šajā jautājumā izceļas «Neatkarīgās Rīta Avīzes» un krievu valodā iznākošo laikrakstu redaktoru un žurnālistu atbildes. Kopumā ņemot, arī citi Rietumu žurnālistikas standarti Latvijas presē krievu valodā nav iesakņojušies.

Vairāk vai mazāk formulēta redakcionālā līnija (sk. 2. jautājumu) izpaudās avīzēm «Diena», «Latvijas Avīze» un «Čas» – t.i., redakcijās, kur lielākā mērā nekā parējās tiek atzīts, īstenots Rietumu žurnālistikas paraugs un sekots tam. Visur citur redakcionālā līnija nav konsekventi formulēta, kaut arī intervētie nereti atzīst tādas formulētas līnijas nepieciešamību vai vēlamību («žurnālists nepārstāv redakcijas viedokli, turpretim lasītāji to tā uztver»). Pamatā izņēmums ir redaktori un žurnālisti avīzēs krievu valodā, kā arī ostas pilsētu Liepājas un Ventspils vietējās avīzēs. Vismaz daļēji no redakcionālās līnijas trūkuma tālāk izriet patstāvīgas tematiskās darba kārtības trūkums, kas nozīmē iešanu tikai politisko partiju un politiķu dienaskārtības, t.s. aktualitāšu pavadā. Turklāt laikrakstiem krievu valodā salīdzinājumā ar laikrakstiem latviešu valodā (daļēji izņemot «Latvijas Avīzi»), ir vairāk raksturīgs entnocentrisms – orientācija tikai uz savu etnisko grupu, nevis uz Latvijas tautas un sabiedrības kopējām interesēm, – un kopumā, salīdzinot ar avīzēm latviešu valodā (izņemot «Latvijas Avīzi» un «Neatkarīgo Rīta Avīzi»), lielāka partejiski politiskā angažētība. Zīmīgi, ka etniskos jautājumus mazāk izceļ Daugavpils laikrakstā, kur gan redakcijā, gan lasītāju vidū ir vairāk pilsoņu – nevis nepilsoņu, kā Rīgā. Izņemot «Novaja gazeta» Jelgavā, ko faktiski izdod Bonjēru koncerns, presei krievu valodā ir arī izteikta orientācija uz Krieviju, it īpaši ārējās un drošības politikas jautājumos.

Atbildot uz 3. jautājumu, ar pašcenzūru²¹ – turklāt jau galvenā redaktora līmenī, kurš faktiski darbojas kā «zicredaktors», – īpaši iezīmējas «Neatkarīgā Rīta Avīze». Netiek slēpts, ka to nosaka cinisks konformisms, konjunktūra un pakļaušanās savu «akcionāru» politiskām iegribām («runājot ar kolēģiem «Neatkarīgajā Rīta Avīzē», tur atbalsts ekonomiskām grupām ir ļoti stingri jūtams»). Kā zināms, šī problēma ir bijusi un ir aktuāla it īpaši arī Krievijas medijos²², kur tā tika zaudēts galvenais mediju spēks – ticamība.

Pierādījās, ka pozitīvi ir vērtējams, ja izdevējam ir profesionālā pieredze un kompetence žurnālistikā, vispār – masu mediju darbības specifikā²³. It īpaši tādēļ, ka izdevēja, maigi izsakoties, iesaistīšanās redakcijas ikdienas darbā, kā atklājās, lielākoties ir plaši izplatīta (sk. 5. jautājumu). Stingri ņemot, izņēmums ir vienīgi «Diena». Tomēr iekšējās preses brīvības pakāpe individuālā žurnālista līmenī – žurnālista individuālā brīvība (sk. arī atbildes uz 8. jautājumu) –, kas izpaužas arī kā atteikšanās no pašcenzūras, lielā mērā ir atkarīga ne tikai no izdevēja, bet arī no galvenā redaktora iedibinātās redakcijas vadības iekārtas²⁴ (sk. arī atbildes it īpaši uz 7. jautājumu). Ar autoritārismu, kā rāda vairākas atbildes, sevišķi izceļas «Latvijas Avīzes» iekšējā iekārta. Jo mazāk autoritāra, jo koleģiālāka ir redakcijas vadības iekārta, jo augstāka ir iekšējās preses brīvības pakāpe.

²¹ Tādas pašas un līdzīgas problēmas ir citās Vidusaustrumeiropas valstīs, piem., Rumānijā un Ungārijā. Sal. Huber, S. (sast.): *Medien in den neuen EU-Staaten Mittel- und Osteuropas. Inklusive Beitrittskandidat Türkei*. Krems: Donau-Universität Krems, 2003, 12., 15. - 16., 48., 60. - 61., 155. lpp.

²² Sal., piem., Thomaß, B.; Tzankoff, M. (sast.): *Medien und Transformation in Osteuropa*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2001, 203. - 233. lpp.; Zsurskij, I.: *Rekonstrukcija Rossii : Mass-media i politika v 90-e gody*. Moskva: Izdatel'stvo MGU, 2001, 87., 97., 106. - 107., 110. - 111. lpp.; Zsurskij, J. N.: *Iskušeniye svobodoy : Rossijskaja žurnalistika : 1990 - 2004*. Moskva: Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 2004, 6. lpp.; epd: Freie Presse?: Die Russen finden Zensur nicht schlecht. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2004, 26. janv., 34. lpp.; Khodorkovsky, M.: The Crisis of Liberalism: What is to be Done? *St. Petersburg Times*, 2004, 6. apr., 9. lpp.; Treguvoba, J.; Zvejnieks, L.: Nav tāda politiķa Putins. <http://www.politika.lv/index.php?id=108076&lang=lv>

²³ Sal. Schneider, R.: Das Mühlespiel: Qualität, Quantität – Quo vadis, Zeitungsindustrie? *Politische Meinung* (2003), Nr. 406, 75. lpp.

²⁴ Sk. Weischenberg, S.: *Journalistik : Theorie und Praxis aktueller Medienkommunikation*. Bd. 1: *Mediensysteme, Medienethik, Medieninstitutionen*. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1992, 277. - 280. lpp.

Centralizētu lēmumu īstenošanas efektivitātes ziņā, ieskaitot žurnālistu piemērošanos, tomēr ir otrādi, un acīmredzot arī ar to – ne tikai ar dziļām autoritārisma tradīcijām Latvijas sabiedrībā – ir izskaidrojams, ka Latvijas avīzēs galvenokārt ir izplatīts autoritārs vadības stils²⁵, izņemot vietējās avīzēs, ko izdot redakcijas darbinieku izveidotās SIA.

Kā izrādījās, izdevēja tīri komerciāli motivēta ietekme uz avīzes saturu Latvijas presē ir visai izplatīta, ieskaitot arī Bonjēru izdevumu «Zemgales Ziņas». Tas ir a/s «Diena» meitas uzņēmums – tās pašas, kas izdod laikrakstu «Diena», kurā ir panākta ļoti būtiskā vienotā izpratne par izdevēja neiejaukšanos redakcijas darbā²⁶. It īpaši Rīgā izdotajās avīzēs izdevēja tīri komerciāli motivēta ietekme uz avīzes saturu turklāt ir saistīta ar vēlmi panākt politisko ietekmi²⁷, izņemot Rietumu (t.i., Skandināvijas – Zviedrijas) investorus, kuri ikdienas politikā acīmredzot nejaucas. Turpretī līgumattiecībās redakcijas, nevis tikai galvenā redaktora, autonomija (6. jautājums), stingri ņemot, nav noteikta nevienā Latvijas avīzē. Vispār tiesiskā neregulējuma izmantošana redakcijas un izdevēju attiecībās ir vāja, izņemot vietējās avīzes, ko izdod redakcijas darbinieku SIA. Kā redzams, avīzēs krievu valodā to salīdzinoši vēl vairāk nosaka Krievijas, it īpaši postpadomju, kopējā kultūras iezīme – tiesiskās apziņas un tiesisko tradīciju neattīstība.

Personiskās kompetences ietvaru (sk. 9. jautājumu) noteikšanā redakcijas hierarhijā ir vērojams visvājākais tiesiskais neregulējums.

Līdzās vietumis paustam ciniskam konformismam atklājās vairāki pozitīvi profesionālas uzvedības gadījumi, kad žurnālisti ir izvairījušies no sirdsapziņas un interešu konfliktiem, atsakoties no darba uzdevuma izpildes, ko paredz arī Preses likums (sk. 11. jautājumu). Vienlaikus atkārtoti iezīmējās pašcenzūra «mazās pasaules» dēļ, lai tik avīzē neaizvainotu nevienu personiski pazīstamu personu, it īpaši – vietējās avīzēs.

---

²⁵ Sal. turpat, 276. lpp.

²⁶ Hamm, I. (sast.): *Verantwortung im freien Medienmarkt : Internationale Perspektiven zur Wahrung professioneller Standards*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 1996, 10. lpp.

²⁷ Sal. Weischenberg, S.: *Journalistik : Theorie und Praxis aktueller Medienkommunikation*. Bd. 1: *Mediensysteme, Medienethik, Medieninstitutionen*. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1992, 11., 119. lpp.

Uz 13. jautājumu saņemtās atbildes pārliecināja, ka kvalitatīva darba motivācijai žurnālistiem bieži vien visvairāk pietrūkst tikai «laba vārda» – paustas atzinības.

Redakcijas, kur ir ne vien izpratne par rakstveida kvalitātes kontroles mehānismu (sk. 14. jautājumu) lietderību, bet kur tie tiešām tiek ieviesti, ir «Diena» un Cēsu «Druva», mazāk – Valmieras «Liesma». Lielākajā daļā aptaujāto redakciju atbilde bija vienkārši – nē. Vienlaikus nav skaidra nereti piesauktā Latvijas Žurnālistu savienības ētikas kodeksa jēga redakciju kvalitātes menedžmentā. Šis nacionālā (valsts) mēroga kodekss, kam nav funkcionējošas uzraudzības institūcijas²⁸ un kas arī netiek iekļauts redakciju līdzstrādnieku darba līgumos, vairāk ir kā svētbilde vai sarkanais stūritis («lieki papīri»), nevis atskaites punkts ikdienas darba kvalitātes izvērtēšanai. Lai gan uz to atsaucas, būtībā tas tiek pat ignorēts, līdz ar to diemžēl nav ticams un iedarbīgs, jo neatspoguļo plašu mediju konsensu jeb vienprātību par ētiskās paškontroles nepieciešamību²⁹ un tādējādi objektīvi rada sabiedrisku un politisku tendenci to noteikt no ārpusē – ar likumu³⁰.

Tālāk ieskatam – raksturīgākās atbildes uz anketas jautājumiem, svarīgāko izceļot ar trekninātiem burtiem.

---

²⁸ Hamm, I. (sast.): *Verantwortung im freien Medienmarkt : Internationale Perspektiven zur Wahrung professioneller Standards*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 1996, 282. lpp.

²⁹ Sal. turpat, 95., 103., 112., 247. lpp.

³⁰ Piem., Vācijā, Austrijā, Šveicē, Lielbritānijā un pat ASV. Turpat, 175., 257., 259. - 260., 292., 353. lpp.

1. Redakcionālā linija – jēdziens

Rietumu demokrātijās ir pieņemts, ka avīžu izdevēji un redakcijas izvirza uz noteiktām vērtībām vērstu idejisku liniju un tai seko, ņemot to par pamatu tiklab vērtējumiem redakcijas komentāru daļā, kā arī publicējamās informācijas atlasei pēc svarīguma. Vai arī avīzēm Latvijā būtu jāseko Rietumu preses paraugam un publiski jādeklarē savs idejiskais virziens?

● «Diena»

Reportiere Sanita Jemberga vispār atteicās no intervijas, e-pasta vēstulē norādot, ka «lojalitātes dēļ šai darbavietai es uz dažiem jautājumiem nevarētu atbildēt tā, kā atbildētu kā privātpersona».

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte piekrita un norādīja, ka «pretējā gadījumā avīze kļūst par haotisku reaģētāju un vecu ziņu pārstāstītāju, ja avīzei nav šādu pozīciju».

Savukārt **Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps** cieti atbildēja: «Es ne tikai domāju, ka tā vajadzētu darīt, mēs tā arī esam izdarījuši.»

Komentētājs Aivars Ozoliņš tomēr izteicās: «Ko nozīmē – vajadzētu tā darīt? Tā tas notiek diemžēl.»

Viena no divām reportierēm, kura vēlējās palikt anonīma, turklāt piebilda, ka «protams, var strīdēties, vai Rietumu demokrātijās tā tiešām ir pieņemts. Es to nezinu, bet par to var diskutēt.»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš skaidri lika saprast, ka «mēs savu ideoloģiju izvirzām tīri tehniski».

Galvenā redaktore Linda Rasa paskaidroja: «Latvijas Avīzei» ir sava lapa komentāriem un viedokļiem. Man liekas, ka vienīgi krievu prese [Latvijā] visa informācija, viedokļi un komentāri ir juku jukām. Komentāru lapās ir jaušama avīzes nostāja dažādos jautājumos.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «Noteikti mēs neiestājamies par prokrieviskajiem spēkiem, partijām. Pirms referendumā [2004. gada 20. septembrī] mums pat bija tāda noruna, ka divas dienas pirms tā neliks nekādus rakstus, kas ir pret Eiropas Savienību.»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Es domāju, ka noteikti to vajadzētu darīt, turklāt man liekas, ka «Latvijas Avīze» strikti iztur šo liniju materiālu atlases ziņā. Ziņu atlase, komentāri tiešā veidā pauž laikraksta nostāju un uzskatus.»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs: «Arī Latvijas medijiem ir sava ideoloģiskā pozīcija, tai skaitā «Lauku Avīzei» [«Latvijas Avīzei»], arī «Dienai» to ļoti labi jūt. Daudzmaz palasot – nedēļu, divas – var just, kāda ir avīzes nostāja.»

Komentētājs Ivars Andiņš norādīja: «Obligāti to nevajadzētu, jo avīžu īpašnieki ir ļoti dažādi. Vai viņi uzskata, ka tas ir vajadzīgs, vai nē, tas ir droši vien atkarīgs no tā, kāda ir viņu izpratne par demokrātiju.»

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš bija izvairīgs: «Nereti gadās, ka divi redakcijas komentētāji par vienu jautājumu piedāvā pilnīgi atšķirīgus viedokļus. Redakcijas komentārā noteikti tiek pateikts, kāds ir avīzes pozicionējums.»

Komentētājs Dainis Lemešonoks teica skeptiski: «Protams, jebkurai biznesa veidojumam, kāds ir arī laikraksts, ir vajadzīgi savi morāles standarti. Viena lieta, vai tie tiek apkopoti dokumentā, cita lieta, vai tie tiek publiskoti, vai cilvēki ievēro šos noteikumus...»

Komentētājs Viktors Avotiņš šaubījās: «Vismaz tiem medijiem, kas atsevišķām partijām nepieder, nebūtu vajadzīgs. Ciktāl tas skar preses vai cilvēkvērtību kodeksu, tiktāl šie mediji varētu pašdeklarēties.» Tomēr: «Es nevaru ciest kaut kādus ētikas kodeksus vai tamlīdzīgas ideoloģiskas programmas no cilvēkiem, kuri šīs idejas nepārstāv kā kaut kādas partijas biedri. Ciktāl attiecas tas, ko es iepriekš teicu, proti, esi godīgs pret tiem, kam tu raksti, tad, jā, to es atzīstu.»

Ziņu nodaļas redaktore Māra Matisone vērsa uzmanību: «Katram medijam Latvijā tā noteikti ir, varbūt tā nav apspriesta, noteikta kolektīvi.»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors Aleksandrs Bļinovs pauda kā no citas, paralēlās pasaules: «Nē, es tā nedomāju, jo mums ir cita dzīves realitāte, pie mums viss ir citādi.»

● «Čas»

Galvenā redaktore **Ksenija Zagorovska** atteicās no intervijas un, spriežot pēc redakcijas līdzstrādnieku teiktā, bija devusi tādu norādījumu arī viņiem.

● «Druva»

Galvenā redaktore **Dina Kļaviņa** vēlamības izteiksmē: «Mēs esam kā neitrāla kompānija, kura izsaka savu viedokli, un lasītājam pašam ir jāmēģina kaut ko izlobīt no uzrakstītā. Bet es domāju, ka definēt vajag.»

SIA «Druva» valdes priekšsēdētājs **Verners Rudzītis**, it kā par citiem, nevis par savu laikrakstu: «Kaut kādu idejisko nostāju noteikti. Es ideoloģisko nostāju saprotu tādos svarīgos iekšpolitikas jautājumos, piemēram, par audzināšanas problēmām, patriotisku audzināšanu, taču gan valsts, gan reģionālie laikraksti tam pievērš mazu uzmanību.»

Komentētājs **Andris Vanadziņš** bija atklāts: «Ja runājam par **politisko virzienu [ne idejisko]** Latvijā, tad ir redzams, ka lielajām avīzēm tas ir definēts. Es domāju, ka lielā mērā tas ir definēts ne no redakcijas vadības, bet gan no īpašnieku puses. «Lauku Avīzē» [«Latvijas Avīzē»] un «Neatkarīgajā Rīta Avīzē» ir manāms tas, ka ir īpašnieku definīcija. Man ir arī pazīstami kolēģi, kas strādājuši šajos laikrakstos un stāstījuši, ka ir neoficiāls saraksts ar personām, par kurām nav vēlams jebko sliktu vai jebko labu rakstīt.» Tātad no mediju un politiskās sistēmas neatdalīšanās un **pašcenzūras** viedokļa raksturīgi – **tabu tēmas**. Tālāk: «Skaidrs, ka, no vienas puses, it kā vieglāk, ja būtu izdiskutēti un nedefinēti kaut kādi spēles noteikumi, no kuriem izkristalizējas ētiskie kritēriji, kurus nedrīkst pārkāpt. Tā nav tikai mūsu avīzes vai kādas citas avīzes problēma – tā ir **Latvijas žurnālistikas problēma kopumā**. Kaut vai ētikas kodeksu – tur iet runas un vaimanas, ka nav pie kā pieturēties. Līdz ar to rodas gan morālas, gan juridiskas problēmas. Un tas ir tikai tāpēc, ka mums **nav normālas Žurnālistu savienības**, kas būtu spējīga strādāt un uzstādīt kaut kādus mērķus, kas ir svarīgi šai profesijai.»

Zīmīgi, ka žurnālists **Jānis Gabrāns** saskatīja idejiskās līnijas vietā – **politisko līniju, tādējādi vienu aizstājot ar otru**: ««Neatkarīgajā Rīta Avīzē» ir diezgan skaidrs izdevēju viedoklis pausts.»

Žurnāliste Laura Pablaka šo domu attīstīja tālāk: «Ja kāda avīze izdomā aizstāvēt kādu partiju – pati vainīga, ka noies pa burbuli.»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore **Ligita Timma** izteicās pavisam trāpīgi: «Protams, ka tas ir labi, ja nodeklarē, bet man tikai arī vēl drusku tā, par Latviju runājot, liekas, ka mums ir tā diezgan pieņemts krāpties, uz daudz ko krāpties. Domāju, ka varētu būt situācija, ka laikraksts, kurš pilda kaut kādu politisku pasūtījumu vai ekonomiska grupējuma pasūtījumu, kaut ko nodeklarētu un tik un tā – vienkārši mānītos.»

Komentētājs **Andrejs Jurēvics** apdomīgi lika pie sirds: «Pirms tam jau nu vajadzētu izpētīt, kāda ir sabiedrības reakcija.»

Komentētājs **Edgars Sauka** neslēpa: «Atkarībā no tā, cik daudz īpašnieks iejaucas redakcijas darbā, tik daudz var arī savas idejiskās līnijas realizēt katrs žurnālists, ko viņš ir nolīcis sev par savu latīņu morālo. Viena no Latvijas lielākajām avīzēm publiski to ir deklarējusi, bet, esot šajā biznesā iekšā, es redzu, ka tā ir tikai deklarācija, un, teiksim, kolēģos tas izraisa smaidu.»

● «Jelgavas Rīta Avīze»

Reportiere **Zane Auziņa** zīmīgi pauda, spriežot pēc empīriskiem novērojumiem, arī plašākā sabiedrībā izplatītu viedokli: «Vismaz Latvijā es nezinu nevienu masu mediju, kas pastāvētu bez spēcīgas aizmugures – kam tā ir Tautas partija, kam tā ir Ventspils, kam tas vēl kaut kas...»

● «Kurzemes Vārds»

Žurnāliste **Sarmīte Pelcmane** atkal vērsa uzmanību uz **tabu tēmām**: «Lasot, piemēram, «Dienu», «Neatkarīgo Rīta Avīzi» vai «Vakara Ziņas», var redzēt, ko viņi atbalsta. Un ne tikai to, ka par kaut ko raksta un kā raksta, bet arī, ka par kaut ko neraksta.»

● «Ventas Balss»

Galvenā redaktore **Gundega Mertena**, kura, pēc redakcijas žurnālistu sniegtās informācijas, viņiem norādījusi «pareizās» atbildes uz padziļinātās intervijas anketas jautājumiem, bija dziļdomīga:

«Pamatideja jau katram ir zināma, katram ir sava. Varbūt kādam tā ir jau definēta, uzrakstīta un publiski paziņota, citam zināma, bet skaļi nepateikta, tomēr darbā jaušama.»

Žurnālists Pēteris Neimanis: «Vajadzētu gan pateikt, kurā pusē nostājas.»

Žurnāliste Laimdota Sēle tomēr bažījās: «Laikrakstam jāatspoguļo procesi, kas notiek sabiedrībā, turklāt objektīvi. Protams, šobrīd tas tā nav, bet tas būtu tas, uz ko tiekties. Cilvēka uztvere jau pati par sevi ir subjektīva – grozi, kā gribi, neviens nav objektīvs.»

● «Million»

Galvenais redaktors Grigorijs Ņemcovs pauda nevēlēšanos atbildēt uz padziļinātās intervijas anketas jautājumiem.

Žurnālists Boriss Lavrenovs uzsvēra: «Noteiktos jautājumos jābūt savai nostājai, taču būtiski ir ļaut izteikties abām / visām iesaistītajām pusēm.»

Žurnāliste Svetlana Kožanova atklāti izteica galveno: ««Million» mēs cenšamies, lai viss būtu kulturāli, lai nebūtu lieku skandālu.»

2. Manas avīzes redakcionālā līnija

Kāda ir jūsu avīzes idejiskā nostāja? (Vai tāda ir citām Latvijas avīzēm?) Vai to ir noteicis izdevējs? Vai avīzes idejiskie principi ir formulēti kādā dokumentā un paziņoti publiski? Kā tie izpaužas avīzes darbībā un kā ietekmē jūsu darbu?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte neslēpa: «Mēs sevi identificējam ar liberāli demokrātisku vērtību sistēmu. Tas ir neapšaubāmi parādījis arī kā mūsu politiskā piedāvājuma raksturojums – tāpat mūsu attieksme pret partijām, par kurām nevajag balsot, vai pret partijām, par kurām vajag balsot, – tas ir parādījis tieši priekšvēlēšanu rakstos. **Nostāja nav ietekmējis izdevējs.**

Laikraksta «Diena» **vīzijas un misijas formulējumā** piedalās arī laikraksta valde. Laikraksta valde un akciju sabiedrības valde ir tie, kas pārstāv izdevējus. Šo te stratēģisko dokumentu izstrāde notika 2000. gadā, bet 1997. un 1998. gadā redakcija formulēja deviņus punktus par to, kas saucas – «Dienas» mērķi un atbildība. «Dienas» īpašnieki vai dibinātāji nekad nav mēģinājuši ietekmēt vai uzstādīt kaut kādas vērtību koordinātas, jo skandināvu izdevēju tradīcijas vēsturiski paredz milzīgu redakcionālo neatkarību – tas ir viens no vārda brīvības stūrakmeņiem. Mēģināt ietekmēt redakcijas pozīciju kaut kādos svarīgos jautājumos nav savienojams ar šo te izdevēju darbības kultūru, kāda viņa jau ir. Piemērs ir arī Latvija, jo šai Bonnier ģimenei pieder divas avīzes «Dienas Business» un «Diena», un «Dienas Business» un «Diena» bieži vien ir pārstāvējuši diametrāli pretējus uzskatus par to, kā Latvijai attīstīties.»

Galvenās redaktore vietiece Māra Miķelsone zināja teikt: «Nekādā gadījumā mēs neaizstāvam autoritāras valsts principus. Sacensība starp dažādiem konkurentiem veicina attīstību straujāk, nekā, teiksim, ja tev autoritāri norāda virzienu, un kad valsts regulē ekonomisko attīstību, nosaka, ko attīstīt, ko nē. Ir arī šāds princips, ja jūs lasāt avīzi regulāri, tad jūs to redzat, – tā ir cīņa pret korupciju visās tās izpausmes veidos, sevišķi politisko korupciju. Brīvs tirgus var pastāvēt tikai tiesiskā valstī, kur valda likums. Latvijā ir jābūt

pilsoniskai sabiedrībai, kas māk pašorganizēties. Un, protams, no šīs pilsoniskās sabiedrības idejas ir arī nākamais atvasinājums – tas ir NVO – tas segments, kura ideju mēs ļoti aizstāvam, lai valstī vairāk attīstās šis sektors.»

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps viedi norādīja: *«Tas ir arī veids, kā lasītāji var pārbaudīt, cik lielā mērā tas, ko mēs sakām, cik tas atbilst tiem principiem. Protams, neviens cilvēks – nedz kāds cilvēks individuāli, nedz arī kāda organizācija – nevar būt objekti. Var censties būt pēc iespējas daudzpusīgi, un tā tas arī notiek.»*

Komentētājs Askolds Rodins tomēr dzīvoja neziņā: *«Viņa kaut kur definēta, man liekas.»*

Viena no divām reportierēm, kura vēlējās palikt anonima, izteicās līdzīgi: *«Jā. Tas ir tas, ka mēs esam centriska avīze. Juridiskā dokumentā – es nezinu, man ir grūti to teikt. Kā jebkurā uzņēmumā, ir svarīgi izvirzīt to mērķi, un tikai tad, strādājot pie šī mērķa, var sasniegt rezultātus.»*

Otra no divām reportierēm, kura vēlējās palikt anonima, arī bija noslēpumaina: *«Nu, tas ir jautājums, ko vajadzētu uzdot avīzes vadībai. Es nezinu, vai «Dienas» idejiskā nostāja ir fiksēta kādos juridiskos dokumentos. Es negribu runāt par to, ko es pilnībā nepārzinu.»*

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš vērsa uzmanību: *«Kaut kādu dzelžainu politisku programmu, kura sakristu tādā vai citādā veidā ar subjekta – partijas, politisku spēku – programmatisku ievirzi, neesam devuši. Mēs negribam teikt, ka mums ir kāds galīgi nemaināms princips. Mana personiskā nostāja ir – nesodīsīm kādu politisko spēku, bet viņa konkrēto darbību. Ja tā ir gudra, tad, manis pēc, kaut vai opozīcijas. Mūsu redakcijas iekšējā nostāja, lai darbinieki zinātu, ir nacionāli konservatīvs laikraksts. Bet es ārkārtīgi negribētu, lai mēs pieturētos strikti pie tautiskā, nacionālā. Es domāju, ka šīs avīzes nākotne ir tāda, kāda tā [avīze] ir. Eiropas Savienībā es paredzu pretrunu attīstību pie konstitūcijas, pie visām tām lietām. Visas pretrunas sāks detalizēties, un viena no tām lietām būs suverenitātes jautājums. Latvijai nav jāpieņem tas, kas nav vajadzīgs. Un uz šī fona «Latvijas Avīze» atšķirsies, manuprāt, no citām.»*

Un galvenā redaktore Linda Rasa: *«Mēs esam nacionāli konservatīva avīze, kas aizstāv nacionālās pamatvērtības, identitāti. Tas ir rakstīts preses abonēšanas katalogā, reklāmas uzsaukumos. Tā ir Voldemāra Krustiņa ideja, kas pēdējos gados nostabilizējusies un izaugusi. Manu darbu ietekmē tādā ziņā, ka palīdz darba organizēšanā, plānošanā. Zinot, kas ir avīzes virsmērķis, pamatmērķis, tu, izvērtējot, atspoguļojot notikumus, zini, kam pievērst uzmanību. Tas palīdz sadalīt prioritātes.»*

Žurnāliste Ilze Kuzmina bija reizē vienisprātis un reizē ne, ar taisnu profesionālo mugurkaulu: *«Lauku Avīzē» [«Latvijas Avīzē»] ļoti izteikta ir nacionālā tendence. Mēs esam pret prokrieviskajām partijām, pret mēģinājumiem liberalizēt izglītības, pilsonības likumus. Mēs uzskatām, ka arī naturalizācijas procesu nevajag atvieglot, nevajag atvieglināt eksāmenus. Un tad ir vēl tāda nostāja, ka mēs esam pret vaimanāšanu, čīkstēšanu. Piemēram, mēs neatbalstām čīkstošus pensionārus. Un vēl mēs rakstām par zemniekiem – kas ar savu darbu, uzņēmību un neatlaidību, nevis čīkstēšanu, ka nekas nav labi, tik daudz ir sasniedzis.*

Nekur nav tāda saraksta, ka mēs atbalstām nacionālās vērtības, vienkārši, šeit strādājot, jūt, kāda ir nostāja, un tie, kas šeit strādā, lielā mērā tai piekrīt. Dažreiz varbūt ir tā, ka man tā nostāja ir tāda, bet viņa ir mērenāka, un tad ir kaut kā jāizlavierē starp to, ko grib priekšniecība un ko gribu es pati. Piemēram, Krustiņam šī te nostāja ir ļoti stingra. Viņš visu prokrievisko deputātu vēstules un izteikumus par Latviju sauc par meliem, man savukārt to gribētos saukt par tendenciozu informāciju, un tad es to tā arī nosaucu. Pēc tam man tad ir jāklausa: atkal tā tendenciozā informācija – meli, meli tie ir! Bet es tomēr cenšos rakstīt tā, kā man liekas pareizi.»

Savukārt pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: *«Tā orientācija ir nacionālais pašlepnums, nacionālā identitāte, nacionālās vērtības, un tagad, protams, Eiropas Savienības vērtību kontekstā. Šajā globalizācijas procesā «Lauku Avīze» [«Latvijas Avīze»] izteikti uzsver nacionālās vērtības, to, kas svarīgs latviešiem. Domāju, ka šo te virzību, tendences noteicis arī izdevējs. Šo pozīciju, kopiespaidu par preses izdevumu veicina redakcijas ikdienas darbs, sanāksmes, sapulces, svarīgāko rakstu nostādnes izrunāšana, interviju ievirzei.»*

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs bija gan vienisprātis, gan zinīgs: *«Mēs esam nacionāli konservatīvs laikraksts. To vislabāk var nojaust pēc avīzes satura un kopējās sapulcēs. Es domāju, ka arī mūsu lasītāji saprot, un mums nav kaut kur konkrēti jāformulē šī nostāja.»*

Mums nav tāda konkrēta modeļa, ka būtu iespējams nodalīt redakciju no izdevēja, kaut gan šobrīd situācija pamazām mainās, un izdevēju interesē vairāk naudas lietas, bet viņš, protams, piedalās sapulcēs (es runāju par Viesturu Serdānu), un redakcijas lietas – saturiskās – vairāk ir Redakcijas padomes ziņā. Bet es šīs lietas tik krasi neizdalītu.»

Komentētājs Ivars Andiņš skaidri nošķīra **populismu**: *«Es savā uztverē ar vārdu idejisks apzīmēju drusku kaut ko citu – to, kad ir runa par ideoloģiju. Kas attiecas tieši uz manu darbības lauku, kas ir vairāk ekonomiskie un sociālie jautājumi, tad lielākoties nē. Atsevišķos gadījumos varbūt ir kaut kāds uzstādījums, kā vajadzētu būt, bet lielākajā daļā, kas uz mani attiecas – nē. Bet tāda tēmu vadlīnija, protams, mums ir. Acīmredzot to, kur idejiskā nostāja ietekmē rakstus, to ir noteicis izdevējs. Neņemot atbildēt, vai izdevējs idejisko nostāju ir formulējis kādos dokumentos.»*

Nodaļas redaktore, kura vēlējās palikt anonīma: *«Varbūt kādreiz mainās, bet vienmēr ir. Mūsu avīzes vadlīnijas, es domāju, nav publiski deklarētas. Es domāju, ka katrā ziņā no rakstiem tas ir nojaušams ļoti labi – no tiem galvenajiem komentāriem. Kaut kādā mērā mūsu idejisko nostāju ir noteicis izdevējs. Mums ir regulāras apspriedes. Nav tā, ka tev tiek uzspiests, ka tev ir jādara tas un tas, – tas viss tiek pārrunāts sapulcēs.»*

Žurnāliste Māra Libeka pa daļai atzina **idejiska virziena aizstāšanu ar politisku**: *«Ziniet, es gan rakstiski neko neesmu redzējusi. «Lauku Avīze» [«Latvijas Avīze»] ir skaidri un gaiši pateikusi: mēs palīdzēsim strādāt šai valdībai – «Jaunā laika» valdībai. Tikpat labi avīzei varētu būt otra ideoloģiskā nostādne – mums šī valdība ir jānovāc un jāļauj, lai nāk tur, pieņemsim, Tautas partijas valdība, un attiecīgi uz to strādāt.»*

Žurnāliste Iveta Tomsone atzinās: *«To, protams, nosaka vadība, un to mēs arī tā strikti ievērojam un izpildām. Teiksim tā, vadība – tas ir valdes priekšsēdētājs, nu principā – [Redakcijas] padomes priekšsēdētājs.»*

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš, kurš, jāievēro, bija šajā amatā tikai līdz Induļa Emša (Zaļo un zemnieku savienība) valdībai: *«Nenostājamies varas pusē, mēs cenšamies ietekmēt šo varu sabiedrības interesēs – mēs kritizējam visas valdības, lai piespiestu rīkoties. Protams, ar izdevēju ir saskaņots laikraksta pozicionējums, bet, kāds tas ir, protams, nāk no redakcijas puses. Tas ir sarunu ceļā tapis, ar domu, lai šo produktu varētu virzīt tirgū. Šie te principi ir pieejami, ja ir interese, bet bez atsevišķām sadaļām, jo tas nav formulēts pilnīgi atsevišķos dokumentos, tas top kopā ar attīstības plānu, biznesa plānu.»*

Komentētājs Dainis Lemešonoks gan bija nedaudz citās domās: *«Mums nav apzinātas, institucionalizētas morālas nostājas, principu, bet ir tradīcijas, kas jau ir saglabājušās no gada uz gadu. Galvenais ir plurālisms, iespēja izteikties dažādiem cilvēkiem uz vienādiem noteikumiem un nepiemērojot klišejas, ideoloģiskus uzstādījumus. Sava veida brīvā tribīne. Vēlmi uzturēt neatkarības gaisotni vēl asāku padara tas, kādi mums ir akcionāri un kāda līdz ar to mums ir slava. **Politisko nostāju, protams, ietekmē akcionāri un tad nu šeit rodas pretrunas.** Katrā ziņā būtu ļoti grūti spļaut uz viņiem, jo, reāli skatoties, «Ventspils naftas» vēlme iegādāties «Preses namu» izglāba šo laikrakstu no finansiāla kraha.»*

Komentētājam Viktoram Avotiņam savukārt atkal citi akcenti: *«Idejiskā programma ir vispusīgi, objektīvi, vēlams, arī kompetenti, pārliecinoši, cilvēkiem pieejamā valodā un saistoši atspoguļot to, kas notiek un kas no tā var iznākt. Es domāju, ka tā arī varētu būt «Neatkarīgās Rīta Avīzes» idejiskā programma. Es nesaku, ka redakcija ir pilnīgi brīva no izdevēja, bet mani, paldies Dievam, neviens nav regulējis. Uzskati galvenajam redaktoram ir līdzīgi manējiem šajā ziņā, bet reizēm viņš spriež pilnīgi savādāk.»*

Ekonomikas nodaļas redaktors Rolands Pētersons izteicās vistuvāk šefam: *«Asa kritika un skatīšanās uz pirkstiem. Šī nostāja ir iekļauta avīzes koncepcijā, ko izstrādājuši avīzes veidotāji, īpašnieki, vadītāji.»*

Ziņu nodaļas redaktore Māra Matisone bija neziņā: *«Es neesmu lietas kursā par to, vai kaut kādas idejiskās nostādnes būtu formulētas.»*

Žurnāliste Aija Lulle izcēla vēl ko citu: «Mēs esam deklarējuši redakcijas komentāros, ka mēs esam par visas sabiedrības, it īpaši neaizsargātā slāņa aizsargāšanu, ka mēs esam sociāli orientēti.»

Žurnālistes Guntas Skrebeles atbilde arī ietvēra pretrunu: «Mēs vairāk cenšamies aizstāvēt vienkāršo cilvēku, uzņēmēju intereses.»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors Aleksandrs Bļinovs uzsvēra: «Vairāk tomēr krievu sabiedrības intereses, un tas ir izveidojies dēļ politiskiem apsvērumiem, jo auditorijas vairākums ir tieši viņi. Kaut gan tajā pašā laikā mēs rakstām arī par latviešiem, jo viņiem problēmas ir vairāk nekā krieviem. Vairāk pievēršam uzmanību valdībai.»

Ziņu nodaļas redaktors Aleksandrs Šuņins bija konkrētāks: «Mūsu izdevumā es nekādas tādas vadlīnijas neesmu izjutis. Drīzāk mēs orientējamies uz to, ko pieprasa tirgū, uz to, kas var ieinteresēt mūsu lasītājus un kas ir viņiem noderīgs. Izdevējs [Andrejs Kozlovs] izsaka to, ko viņš kā saimnieks vēlas redzēt un uz ko ir jāliek akcents. Pirmkārt, tas nenotiek bieži un, otrkārt, tas notiek nevis kā uzstādījums, bet kā vēlme. Vienīgais, ar ko viņš strādā daudz ciešāk, ir biznesa nodaļa.»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: «Nezinu, vai nostāja ir kaut kādos dokumentos fiksēta – nekad neesmu sastapusies ar to.»

Reportiere Jekaterina Pevņeva par savas avīzes uzstādījumu: «Domāta krievvalodīgajai auditorijai.»

Reportieris Igors Meidens tāpat palika pusatklāts: «Bez idejiskiem principiem nav iespējama avīzes darbība. Mūsu avīzes nostāju nosaka izdevējs.»

● «Čas»

Ziņu nodaļas redaktore Elena Titova zināja teikt: «Es domāju, ka mēs cenšamies ieņemt noteiktu, nosvērtu pozīciju. Piemēram, Eiropas Savienības jautājumos, izglītības reformā avīzei varētu būt sava nostāja, pozīcija. Bet lasītājam jāsaņem pilna situācijas aina un secinājumi jāizdara patstāvīgi. Manuprāt, jebkura laikraksta pozīciju nosaka izdevējs. Tās ir viņa tiesības. Taču redakcija var darboties pietiekami brīvi. Piemēram, uz vēlēšanām avīze nolemj, cik neitrālu pozīciju ieņems.»

Žurnālists Romāns Kokšarovs piebilda: «Liela loma ir arī tam, ka mēs esam krievu prese. Domāju, ka šo virzību ir noteicis izdevējs.»

Politikas nodaļas redaktore Darja Ždanova: «Politiskā virzienā tas būtu skaidrot dziļāk, plašāk, no visiem aspektiem, nevis tikai informēt. Kādu kursu, virzienu ieņemam – ir skaidrs, ka mēs esam Latvijā dzīvojoši rossijaņe [krievzemieši]. Mazāk ideju, vairāk prakticismā.»

Komentētājs Leonīds Fedosejevs: «Mēs konkrēti orientējamies uz vidusslāni un augstāko slāni, tāpēc arī reklāmu ir vairāk nekā «Vesti segodnja», kaut arī viņiem ir lielāka tirāža. Man ar darba devēju ir noslēgts diezgan drakonisks līgums, kurā es esmu sev izkaucis absolūtu brīvību. Esam vienojušies, ka sliktākajā gadījumā – ja nu izdevējam kaut kas nepatīk – viņam ir tiesības daļu teksta izmest ārā. Bet viņam nav nekādu tiesību man ne diktēt, ne pavēlēt.»

Žurnālists Andrejs Mamikins skaidroja: «Pamatā gan ziņu atlasē, gan atspoguļošanā patur prātā lasītāju, to, kas viņam ir svarīgs, piemēram, pilsonības jautājums, izglītības reforma, attiecības ar Krieviju. Tādēļ, ka mēs, krievi, šeit runājam tajā pašā valodā, kā krievi Krievijā, un kultūras ziņā mēs esam ļoti tuvi. Es esmu Latvijas pilsonis, bet krievu kultūra man ir tuvāka. Tāpat kā bērns neizvēlas vecākus, es nevarēju izvēlēties savu dzimto valodu, kultūru. Šajā aspektā attiecības – arī politiskās – ar Krieviju ir ļoti svarīgas man kā žurnālistam, un es redzu atbalsi lasītājos.»

Mūsu izdevējs ir ļoti tuvs Rietumu standartiem, un viņš, par laimi, neiejaucas un nenosaka – to mēs publicēsim un to ne. Aptuveni pirms trim gadiem tika izdots [reklāmas] buklets, kurā rakstīts, kas mēs esam, kas ir mūsu lasītāji.»

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: «Idejiskā nostāja visvairāk parādās priekšvēlēšanu kampaņās, kad mēs to cenšamies pirms tam definēt, uzsverot savu neitralitāti, un tas, ka raksts ir pirktis par naudu, attiecīgi tiek atzīmēts ar zīmi – apmaksāta publikācija –, ka tā nav redakcijas nostāja, ka tie ir pirkti laukumi.»

Kā jau daudzās reģionālajās avīzēs, forma SIA veidojās no tā, ka vairāki bijušie žurnālisti apvienojās. Tad nu 11 - 12 cilvēki sanāk kopā un to toni izdomā. Nav tā, ka izdevējs būtu kāda neatkarīga persona. Tā ir tā savādā situācija, kad vairāk nekā 50% ir žurnālisti un reizē arī izdevēji.»

SIA «Druva» valdes priekšsēdētājs Verners Rudzītis apstiprināja: «Katram korespondentam ir savs individuāls viedoklis. Mēs būtībā redakcijas, izdevēja viedokli nepaužam.»

Tāpat komentētājs Andris Vanadziņš: ««Druvai» nav savas idejiskās nostājas, un tā nekur nav definēta. Bet, piemēram, pirms vēlēšanām vai lielām kampaņām mēs diskutējam un vienojamies par to, kā mēs tās realizēsim, lai visām partijām būtu vienādi spēles noteikumi, kā mēs panāksim pašcenzūru attiecībā pret slēpto reklāmu. «Druvā» tā ir pilnīgi izskausta.»

Žurnāliste Laura Pablaka saskatīja vēl ko citu: ««Druva», manuprāt, cenšas būt politiski neitrāla un citreiz **bezzobaina pret pašvaldību** – [mazāk kritizē] domes neizdarību, jo tas nav finansiāli izdevīgi.

Ierobežojumi ir vienīgi priekšvēlēšanu laikā, tad tu nedrīksti izteikties par labu kādai partijai, jo tas tiek uztverts kā redakcijas nostāja.»

Žurnāliste Sarmīte Feldmane piebilda: «Laikraksta otrā lappuse tā arī saucas «Viedokļi, komentāri»», un tur arī ir viss iekšā, tur tiek publicēta «Žurnālista sleja». Žurnālists nepārstāv redakcijas viedokli, turpretim lasītāji to tā uztver. Statūtos parādās, ka «Druva» ir neatkarīgs izdevums.»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce pastāstīja: «Šī nostāja nav deklarēta nekādā dokumentā. Mēs esam noteikuši prioritātes, pie kurām mēs arī turamies, bet mēs tās nedeklarējam un neapspriežam tik bieži. Prioritātes mēs esam uzrakstījuši un par tām esam vienojušies pirms dažiem gadiem. Ikdienā tas izpaužas tā, ka mēs izvēlamies tos virzienus, kas mums šķiet svarīgākais, un, no šīm prioritātēm vadoties, izvirzām galveno un nosakām, vai šis raksts ieies ātrāk, vai tam tiks ierādīta svarīgāka vieta un tā tālāk.»

Reportieris, kurš vēlējās palikt anonīms, turpretī atzina: «Nenoliedzami, kā redaktors uz tām lietām skatās – vai viņš, teiksim, to notikumu uzskata par svarīgu un otru par mazāk svarīgu, nu, tas ir arī viņa subjektīvais kritērijs.»

Reportieris Jūlijs Cukurs: «Idejiskā nostāja nav definēta ne dokumentos, ne arī līgumattiecībās.»

Reportieris Andris Briedis, savā veidā rēķinoties ar vietējās avīzes monopolstāvokli, kas neprasa skaidrāku idejisko profilēšanos: «Tas būtu bēdīgi, ja «Liesmai» būtu noteikta un deklarēta idejiskā linija.

Protams, var būt tā, ka SIA «Imanta» [«Liesmas» izdevēja] vadītāja saka, ka varbūt tā nevajadzēja, vai arī redaktore saka, ka varbūt ne tā īsti pareizi esi uzrakstījis – bet arī tas ir pareizi, ka viedokļi ir dažādi.»

Reportiere Valentīna Brūniņa: «Katrā ziņā es domāju, ka viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir šī te objektīvā informācija.»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma norādīja: «Mēs cenšamies vairāk tādu vidusceļu izvēlēties – centriski vairāk vai mazāk. Bet tas nenozīmē, ka mēs aizstāvam vienas partijas vai otras partijas viedokli un ejam ar to līdzī. Mēs cenšamies veselīgi, objektīvi skatīties uz lietām, **izmantojot to prizmu – kas ir svarīgs mūsu lasītājam**. Mēs esam politiski absolūti neitrāli. Nav mums arī tā, ka mums kāds viedokli novadītu no augšas. **Mūsu izdevējs ir ietekmējis nostāju tādā ziņā, ka viņš ir prasījis šo te politisko neitralitāti**. Mums ir rubrika «ZZ komentārs», un reizēm, kad cilvēkam ir ļoti atšķirīgs viedoklis no vairuma redakcijas darbinieku viedokļa, tad viņu liek vienkārši rubrikā «Viedoklis», un tas nav mūsu komentārs. Katrs cilvēks arī pats ir tiesīgs uz viedokli, un šeit noteikti nav mūsu laikrakstā pieņemts tā, ka kādam uzspiež viedokli.»

Ziņu nodaļas redaktore Inga Bērziņa apstiprināja: «Mūsu galvenā nostādne ir rakstīt par to, kas ir nepieciešams mūsu lasītājiem – tas, kas varētu viņus interesēt, un par tādām svarīgākām lietām, kas ir saistītas gan ar pilsētas attīstību, gan ar reģiona attīstību.»

Tomēr Tautsaimniecības nodaļas redaktore Aija Rone saskatīja trūkumu: «Diemžēl «Zemgales Ziņām» nav tāda nostāja. Man liekas, ka tas arī traucē drusku strādāt. Mums nav tāda īsta konsekvence. Ikdienas darbs notiek diezgan haotiski. Tas ir tā, kā tajā brīdī žurnālists vēlas, kurš vāc faktus, tā viņš arī atspoguļo.»

Komentētājs Edgars Sauka apstiprināja: «Galvenais kritērijs ir manis paša izvirzītais, teiksim, ja es kādu jautājumu aplūkoju, vai es esmu atspoguļojis visus viedokļus iespējamos.»

Reportiere Anna Afanasjeva gan zināja teikt pat vairāk – par reklāmas nenošķiršanu: «Gadās – sanāk, ka pie izdevēja atnāk reklām-

devējs pastāvīgs un liels, un viņam tur tā kā vajag palīdzēt, un tad viņam vajag tādu kā reklāmu vai ko. Tā notiek, un tas ir stulbi, teiksim. Ir jau tā, ka tas sanāk, skatoties, kāda tur ir tā reklāmas politika. Citreiz ir, ka **Reklāmas nodaļa kaut ko diktē**, lai gan it kā sanāk arī, ka lasītājam ir jāzina, ka primārais ir tas, ka viņam ir kaut kādi tie jaunumi jāzina – vietējās produkcijas, un viss kaut kas tāds. **Avīzē ir pelēka svītriņa, un lasītājs – viņš to neatšķir, un tad te ir tāds reklāmas raksts**, un vispār pirmsvēlēšanu laikā – tad bija viss kaut kas. Nu, izdevējs arī ir to principu deklarējis, ka mums, galvenais, ir jāraksta par tiem uzņēmumiem, kuri maksā, un tā, un pārējais tur nē.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma, tomēr nepaskaidrojot, kāda tad ir tā idejiskā nostāja: «Principi, kā tiek atlasīti materiāli, ir tādi, ka nozīmīgākā sadaļa mums ir komentāru nodaļa, un tur arī parasti, izlasot komentāru, var redzēt, kas ir aktuālākais un svarīgākais ne tikai pie mums, bet arī Latvijā. Idejiskā nostāja ir publiski deklarēta laikrakstā, tai pašā komentāru lapā. Mūsu puīši ir aktīvi, tur dažādi viedokļi tiek uzklauti un ņemti vērā, un es domāju, ka tas ir diezgan daudzpusīgi, vismaz viņi cenšas – uz to jau arī var manīt iedzīvotāju atsaucību. Idejiskās nostājas noteikšanā ir sava izdevēju politika, jā. Ir bijuši gadījumi, kad pasaka jā un nē – to var un to nē, tam pievērst uzmanību un tam varbūt tā garām.»

Reportiere Egita Veinberga: «Mēs par to esam runājuši, ka mūsu avīzē varētu būt tā, kurai tā tieši **pietrūkst**. Nē, šī nostāja nav publiski deklarēta. Nav diemžēl. Teiksim, tas ir tas, kā, man šķiet, mums trūkst, lai gan tur, protams, redaktors lemj. Ir nevis konkrēta avīzes nostāja, bet, protams, viņu, kā komentētāju, nostāja. Piemēram, pēc mana viedokļa, nostājas, teiksim, kaut kādos konkrētos, bet nopietnos kaut kādos pasākumos vai kaut kādos notikumos būtu jāpauž. Tas ir viennozīmīgi, tā ir mana nostāja, kaut gan mani kolēģi, es zinu, ir vienisprātis.»

● «Jelgavas Rīta Avīze»

Galvenā redaktore Maija Laizāne atzina: ««Jelgavas Rīta Avīze» ir «Neatkarīgās Rīta Avīzes» pielikums un līdz ar to mūsu idejiskā nostāja ir līdzīga. Protams, ka mēs aizstāvam demokrātiskās vērtības. Man arī nav bijis pieejams kāds dokuments, kur «Neatkarīgā Rīta Avīze» ir deklarējusi savu nostāju.»

Reportiere Kristine Langenfelde konkretizēja: «Nu, ideja ir tāda – mēs tomēr esam komplektā ar «Neatkarīgo Rīta Avīzi», un tas jau nāk paralēli.»

Reportiere Zane Auziņa bija pamanījusi avīžu politiskos virzienus: ««Neatkarīgajai Rīta Avīzei», tāpat kā «Preses namam», ne pārāk patīk Tautas partija, turpretim «Dienai» patīk Tautas partija. It kā skaitās, ka «Neatkarīgajai Rīta Avīzei» nepatīk Tautas partija, nepatīk Pirmā partija – nepatīk šie te politiskie grupējumi.»

● «Kurzemes Vārds»

Galvenā redaktora vietnieks Edgars Lūsēns pauda nenoteiktību: «Avīzes idejiskā nostāja nav nekur formulēta, iedokumentēta. Mēs esam neatkarīgs laikraksts, tāpēc varam atļauties brīvi paust jebkuru viedokli.»

Žurnālists Ints Grasis norādīja: «Laikrakstam ir aptuveni 25 īpašnieki, kas pamatā ir bijušie un esošie žurnālisti. Diemžēl uz papīra nekādi principi nav uzlikti. Parasti vienošanās, rīcības plāns par strīdīgiem, problemātiskiem jautājumiem rodas caur diskusijām. Parasti tas notiek rīta sapulču laikā, plānošanā, kad kopā sanākuši gan žurnālisti, gan redaktors. Afišēta nostāja, manuprāt, palīdzētu reizēm izvairīties no neauglīgām diskusijām.»

Žurnāliste Sarmīte Pujēna papildināja: «Vēlēšanu laikā gan mēs deklarējam, ka esam politiski neitrāli.»

● «Ventas Balss»

Izpilddirektore Ilze Meiere: «Mūsu īpašnieks viennozīmīgi vēlas, lai tiktu atspoguļota ventspilnieku dzīve, sasniegumi, aktivitātes.»

Žurnālists Pēteris Neimanis: «Salīdzinoši nelielā pilsētā ir grūti nostāties kaut kā viena pusē.»

Žurnāliste Līga Gabrāne klāstīja plašāk: «Es nedomāju, ka mēs kaut kādā veidā virzām sabiedrisko domu. Es vairāk domāju, ka «Ventas Balss» ideoloģiju iespaidojusi bijušās redaktore personība – redaktore bija padomju laikos un saglabājās arī pēc Atmodas. **Vienīgais, mēs necenšamies konfliktēt ar pašvaldību**, jo tad droši vien būtu tā, ka mums rastos vai nu jauns laikraksts, vai mūs censtos nogremdēt. Bet tas nenozīmē, ka mēs nerakstām neko negatīvu vai pozitīvu, bet drīzāk cenšamies tīšuprāt necelt traci.»

Žurnāliste Ilona Kursīte šajā kontekstā bilda: «*Ļoti svarīgi ir mācēt domāt pozitīvi un iekšēji sevi sakārtot.*»

● «Million»

Atbildīgās sekretāres Zojas Abrazēvičas pašizpratne: «*Mūsu mērķis un uzdevums ir būt paraugam, padomdevējam.*»

Žurnāliste, kura vēlējas palikt anonīma uzskatīja citādi: «*Es strādāju pēc principa, ka avīze ir informācijas, faktu avots, nevis ierocis.*»

Žurnāliste Svetlana Kožanova pauda vēl citas domas: «*Mēs aizstāvam pensionārus, tāpēc ka daudzi no viņiem abonē «Million». Par pamatu tiek ņemtas viņu vajadzības, vēlmes. Lai kaut kā savādāk indeksē pensijas, jo pieņemtās pensijas ir nekorektas – ja cilvēks saņem mazu pensiju, viņš saņem arī nelielu piemaksu, tāpat, jo augstāka pensija, jo lielāka piemaksa. Avīzes izdevējs ir Grigorijs Ņemcovs un viņš ir arī avīzes redaktors, un viņš arī nosaka šo mūsu virzību, ideoloģiju.*»

● «Novaja gazeta»

Galvenais redaktors Andrejs Muravjovs: «*Viens no uzdevumiem ir saglabāt krieviskumu. Principā mēs gribam, lai mūsu laikraksts arī asociējas ar kaut ko krievisku labā šī vārda nozīmē – ne jau ar kaut kādu šovinistisku piegāršu, bet tieši tādā ziņā. Ir arī deklarēts, ka tā ir avīze krievu valodā, kura saglabā to krieviskumu. Es ceru, ka kādreiz pienāks tas laiks, kad atšķirības būs tikai kultūras jomā un ne vairāk – atšķirsies tikai dziesmas, danči un tā tālāk, ne vairāk.*»

Reportiere Albina Zeneviča: «*Es zinu, ka latviešu un krievu avīžu auditorija atšķiras, no tā izriet, ka tēmas, kurām mēs pieskaramies, ir specifiskas. Cik es zinu, tad dokumentos un publiski paziņota šī idejiskā nostāja nav. Vismaz es neesmu iepazīstināta ar šādiem dokumentiem.*»

Reportiere Jeļena Šaladajeva: «*Mums ir speciāla sleja ar nosaukumu «Domas», kur mēs varam izteikt savu pozīciju par kaut kādu jautājumu, bet tur ir tā lieta, ka tā rubrika ir tikai mūsu personiskā pozīcija. Ikdienā notiek visādi pasākumi un tos organizē gan viena partija, gan otra. Mēs cenšamies notikumus skatīt no malas – lai tie paši runā par sevi, un mēs tikai to atspoguļojam.*»

3. Atbalsts šauru politisku un ekonomisku grupu interesēm

Vai jūs uzskatāt, ka jūsu laikraksts atbalsta noteiktu šauru politisku un ekonomisku grupu intereses, nevis Latvijas sabiedrības intereses kopumā? Lūdzu, pamatojiet savu viedokli!

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte izteicās: «*Nedomāju, ka liberāli demokrātiskie principi būtu savienojami ar kādas šauras grupas interesēm. Neatkarīgi no tā, kas ir šī brīža vajadzības, mēs sakām, ka ir jādod divi procenti armijas izdevumiem, jo Latvijai ir jātiek NATO. Latvijai jātiek Eiropas Savienībā. Parlamentārā demokrātija ir vislabākā Latvijas attīstībai. Mēs vienmēr iestājamies pret to, ka Latvijā būtu vēlams visas tautas vēlēts prezidents. Latviešu valoda – valsts valoda. Integrēta sabiedrība. Toleranci jebkurā jautājumā. Par liberālo politiku – jo mazākas ir valsts pilnvaras un valsts tiesības ietekmēt kaut ko sabiedrībā, īpaši ekonomikā, jo labāk ir sabiedrībā.*»

Galvenās redaktores vietniece Māra Miķelsone: «*Žurnālistam nav jāpārstāv nekādas citas intereses, izņemot sabiedrības tiesības zināt patiesību par notikumiem, kas tai šķiet nozīmīgi un interesanti. Cits ir tas, kā no ārpuses kaut ko traktē.*»

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps pamatoja: «*Nevar atrast nevienu Latvijas politisko partiju, ko mēs neesam kritizējuši. Dažos jautājumos, kuru nesējus mēs esam atbalstījuši, bet tas izriet no mūsu principiem, nevis no tā, ka mēs atbalstām tieši to partiju vai indivīdu. Un tajā pašā laikā nav tādas partijas, ko mēs neesam kritizējuši tāpēc, ka viņi ir atkāpušies no šiem te principiem.*»

Komentētājs Askolds Rodins atzinās: «*Ja man ir jāpasaka kaut kas sliktas par cilvēku, kas ir man kaut kādu iemeslu dēļ simpātisks, es to, protams, izdarišu, bet tas būs ne tik šerpi, kā es to darišu tad, ja man šis cilvēks ir, teiksim, vienaldzīgs vai nepatīkams.*»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Tas ir viens no nosacījumiem, kāpēc es šeit varu strādāt, ka man nav jāraksta par šaurām interesēm.*»

Reportiere Jara Sizova ne bez pamata atzina: «*To jums drošāk no malas kāds varētu pateikt.*»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: «*Nē, mūsu laikraksts noteikti neatbalsta šauru politiski ekonomisku grupējumu. To es varu pateikt, jo domāju, ka tiek piedāvāts vārds pilnīgi visiem.*»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš teica apdomīgi, arī **par reklāmas nošķiršanu un dažkārt pārņemto slēpto reklāmu:** «*Ziniet, «Latvijas Avīze» var stāpīt par Ventspils, Bonjēra, Abramoviča avīzi vai par jebkādu citu, atkarībā no tā, kā šis otrs cilvēks izsaka savu viedokli. Es arī varētu turēt aizdomās, piemēram, laikrakstu «Diena», ka viņi kalpo zviedriem, Bonjēram vai kaut kam vēl. Ziniet, es to nedaru, mani interesē, par ko viņi konkrēti iestājas vai neiestājas. Var jau būt, ka intereses ir ļoti godīgas, labas, vai tās Bonjēra vai Lemberga. Oligarhs un blēdis? Es uzskatu, ka cilvēks ar lielu prātu. Lai kāds izvelk ārā un pasaka, ka te [«Latvijas Avīzei»] ir Ventspils viedoklis. Avīze pārstāv sabiedrības intereses, jo lasītāji taču lieliski prot izšķirt, vai jūs tur rakstāt Šķēles, Lemberga vārdā. Mūsu publika taču nav aprobežota, viņi taču uzreiz redz, kā interesēs tas ir. Šobrīd strīdi ir par piederību – kam kas pieder, bet ziniet – mani tas neinteresē, ir jāspriež pēc tā, ko viņi drukā. Mani interesē, ar ko atšķiras viena avīze no otras.*»

Mēs privatizācijai esam pievērsuši samērā mazu uzmanību, jo mazie privatizētāji ir mūsu auditorija un viņiem ir vienalga, kas to Krājbanku privatizējis.

Ventspils grupa visus šos gadus lielā mērā ir identificēta ar Aivara Lemberga personību. Esmu pārliecināts, ka tur notiek kaut kādas izmaiņas un šī grupa nekas viendabīgs nav. Tāpēc apgalvot, ka viņiem, katram dalībniekam, ir absolūti vienādas un visos jautājumos sakritīgas intereses – nē.

Es negrāso noliegt, ka Šķēle bija saistīts ar «Lauku Avīzi» kā politiska persona. Tur nebija nekāda finansiāla saistība. Es varu pateikt, ka «Lauku Avīzei» nekad nav bijusi finansiāla atkarība. Jā, ja tā ir reklāma, tas ir godīgi nopirkts. Nekādas privilēģijas nevienam nav dotas.

Es domāju, ka tāpēc mēs esam tos gadus noturējušies, jo cilvēku priekšā esam pierādījuši, ka mums nav nepatīkamas redakcijas aizkulises intereses. Es domāju, ka tā ir mūsu panākumu ķīla, ka mēs to neesam darījuši. Mūs lasa dažādas auditorijas, un tā ir vislabākā garantija.

Vienīgās pārmaiņas varētu būt, ka avīze pārvēršas par plašāku akciju sabiedrību. Pagaidām Viestura [Serdāna] vietā tā ir ļoti šaura, akciju sabiedrībai vajag paplašināties. Bet es negribu stāstīt, jo es vienkārši nezinu. Pārdodot savas daļas, es teicu, ka no šī brīža es no finansiālajām lietām norobežojos. Kad es aizgāju no sava amata, «Lauku Avīzes» kasē bija miljons. Tas, ka tā iznāk sešas reizes [nedēļā], ir uz pašas «Lauku Avīzes» līdzekļiem. Protams, samazinās peļņa, bet neviens mūs nefinansē, tās nav dotācijas. Arī kredītu mums nav.

Ir bijis tikai viens gadījums ar [Aivaru] Lembergu, par ko viņš saņēma zelta nozīmīti. Tas bija tad, kad mums nebija naudas – par to paldies Lembergam, ka viņš iedeva 10 miljonus koka rubļu. Mēs viņam godīgi trīs mēnešos ar procentiem atmaksājām, tā nebija nekāda labdarība. Bet Lembergs to izdarīja un nekādus politiskus procentus par to neprasiņa, un es viņu par to cienu.

Ja kāds «Latvijas Avīzi» grib pirkt, tad tikai tādu, kāda viņa ir.»

Galvenā redaktore Linda Rasa bija atklāta: «*Nevienam nebija šaubas, ka pagājušajās Saeimas vēlēšanās mēs paudām nepārprotamu atbalstu «Jaunajam laikam». Mēs necenšamies viņus kritizēt, pozīcija ir atbalstoša dažādos rakstos – gan komentāros, gan ziņās.*»

Žurnāliste Ilze Kuzmina par savu pieredzi: «*Droši vien, ka atbalsta. Runājot par šo te Ventspili, mēs neko konkrētu nezinām. Bet ir dažas lietas, kas liek domāt, ka varētu būt. Bet, runājot ar kolēģiem «Neatkarīgajā Rīta Avīzē», tur atbalsts ekonomiskām grupām ir ļoti stingri jūtams. Varbūt tur tas ir tāpēc, ka visi tāpat zina un tāpēc necenšas vairs slēpt. Savā darbā es to nejūtu, man nekad nav bijis tā, ka liktu rakstīt kaut kā savādāk. Dažreiz, zinot to informāciju, ka mēs it kā piederam Ventspilij, rakstot es tā domāju, nez vai to izmetīs ārā vai ne, ja tur, piemēram, uzrakstīts kaut kas labs par Pirmo partiju. Nav tā gadījies.*»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena par sava veida profesionālo populismu: «*Ir lūzuma brīži, radikāli pavērsieni valsts, valdības, saimnieciskajā dzīvē, kur redakcijai vajag un ir jāpauž sava pozīcija. Lasītājiem katru dienu avīzē kaut kas tiek jautāts – kā jūs domājat, ko jūs darītu, kāda ir jūsu attieksme – un tas viss tiek arī publicēts. Katrā ziņā simpātijas ir jūtamas. Es domāju, ka tas nav noliedzams, ka mēs, ne jau akli, bet katrā ziņā cenšamies atbalstīt «Jauno laiku», viņu centienus, viņu vēlmi kaut ko izdarīt sabiedrības labā.»*

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs bija lakoniski daudznozīmīgs: «*Mēs pārstāvam savus lasītājus.»*

Komentētājs Ivars Andiņš: «*Nē, nekādā gadījumā. Nē, noteikti nē. To var darīt izdevumi, kuri nav nolēmuši paši sevi atpelnīt.»*

Nodaļas redaktore, kura vēlējās palikt anonima: «*Nē, šauras politiskās grupas intereses neatbalsta. Konkrēti manu darbu tas neskar. Tā bija, ka mūsu avīze, es nevaru noliegt, Tautas partijai bruģēja ceļu vēlēšanās, bet tagad tas ir pagājis, tagad tas vairs tā nenotiek. Atbalsts mainās, bet paliek stabilas vērtības, teiksim, patriotisms, nacionālās jūtas – es uzskatu, ka tas «Lauku Avīzei» [«Latvijas Avīzei»] vijas cauri pilnīgi visiem numuriem.»*

Žurnāliste Māra Libeka precizēja: «*Nē, nekādā gadījumā. Man pilnīgi vienalga, vai tā avīze pieder Lembergam vai kam, kamēr man ļauj brīvi paust savu viedokli, kas saskan ar vadības viedokli, tikmēr man nav nekāda pamata to apgalvot.»*

Reportiere Iveta Tomsone: «*Nē, noteikti nē.»*

● «Neatkarīgā Rita Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš, acīmredzot nerunājot par saviem izdevējiem akciju sabiedrību «Ventspils nafta», kas paši pārstāv ekonomisku grupu (atslēgas vārds – «Ventbunkers», arīdzan akciju sabiedrība), līdz ar to – par Aivaru Lembergu, kura kritizēšana šajā laikrakstā nav manīta, tātad ir **tabu tēma:** «*Mēs nekad neesam nostājušies kaut kāda politiska spēka vai ekonomiskās grupas interesēs veidā, ka mēs rakstītu – viņi darbojas pozitīvi, viņi dara labi. Mēs meklējam kļūdas, mēs gribam piespiest, lai viņi strādā labi, pat ja viņi jau strādā labi, tad lai strādā vēl labāk, tāpēc mums ir kritiska nostāja.»*

Viņa pēctecis galvenā redaktora krēslā **Armands Puče** izsakās ciniskāk un neprofesionālāk: «*Aizvien vēl gana daudz cilvēku nav sapratuši, ka gluži tāpat kā nav brīvpusdienu, nav arī tādas brīvās jeb neatkarīgās preses. [...] Un neatkarīgas preses nemaz nevar būt, jo visur apakšā ir ekonomiskas, biznesa vai politiskas intereses. Kāds par šo procesu maksā. [...] izdevējs tad rēķinās ar saviem politiskajiem vai ekonomiskajiem mērķiem. [...] Līdz tam jau svarīgākais īpašnieks bija Glavļits [Galvenā pārvalde valsts noslēpumu glabāšanai presē]. Un attiecībā ar šo iestādi veidojās tik daudz ainu un ainiņu, ka tās itin lieliski varētu sacensties ar mūsdienu ainiņām no sērijas ‘pie izdevēja’...»³¹ Uz tiešāku jautājumu «Kāda būtu tava reakcija, ja kādu rītu secinātu, ka kāds veikls žurnālists palaidis tautās patiesu informāciju, bet tev akceptēšanai devis izdevējiem izdevīgo?» atbilde ir kā īstam «zicredaktoram», kas nodarbojas ar **pašcenzūru:** «*.. patiesībā jau es nekur nevaru likties, jo manos darba pienākumos ietilpst šī kontrole, man algu maksā tieši par to...»*³²*

Arī **komentētājs Dainis Lemešonoks** norādīja uz izdevēju politiski ekonomiskām dividendēm, nevis – no laikraksta peļņas: «*Preses tirgu zināmā mērā uztur politiskās elites bailes nokļūt situācijā, kad ir tikai viens dienas laikraksts. Tā kā laikrakstam, esot neatkarīgam, nav bijusi spoža ekonomiskā situācija, tad nāca akcionāri, kas bija ar mieru dotēt, investēt, un loģiski, ka viņi grib kaut ko saņemt par to jau šodien.»*

Komentētājs Viktors Avotiņš pauda, no vienas puses, profesionāli atbildīga žurnālista – indivīda atbildību, no otras puses – iepriekš paša noliegto un vispār atklāti nedeklarēto avīzes idejiski politisko pozicionēšanos: «*Domāju, ka «Neatkarīgā Rita Avīze» nav pilnīgi neitrāla. Katrai avīzei Latvijā ir īpašnieks, un Latvija ir samērā partejiska zeme. Ir velti cerēt, ka mediji, kuriem katram ir īpašnieks, būs svēti un nevainīgi. Protams, ka viņu politikas interpretācija tādā vai citādā veidā ir atkarīga no īpašnieka. «Neatkarīgajā Rita Avīzē» es neesmu*

³¹ Puče, Armands; Terzens, Arnis: Sporta žurnālists un viņa karjera. No: *Kabinets* (2004), Nr. 12, 16., 18. lpp.

³² Turpat, 18. lpp.

sastapies ar pasūtījumu. Es zinu, ka strādāju pie konkrēta darba devēja, un es neatļaušos savu firmu, kurā es strādāju, degradēt. Līdzko man kaut kas nepatiks vai ķersies klāt ar **pārmērīgu cenzūru**, tā man jāiet prom. Kamēr tas nenotiek, tikmēr es pats esmu vainojams pie **pašcenzūras**. Pārāk sāku rēķināties ar avīzes konjunktūru. Man ir jārēķinās, ka avīzes īpašnieki ir tādi un tādi, bet man nav jākalpo, es neesmu jutis šo spiedienu.

«Neatkarīgā Rīta Avīze» spēlē socializētās preses lomu. Mēs esam mazā cilvēka pārstāvji un mēs zināmā mērā cenšamies viņu pārstāvēt. Pozicionēšanās ir normāla parādība, kas arī norāda uz simpātijām. «Neatkarīgā Rīta Avīze» vairāk sliecas uz «Jaunā laika», kā arī Zemnieku savienības pusi, kaut gan «Neatkarīgā Rīta Avīze» nav arī antagonists sociāldemokrātiem Rīgā.»

Žurnāliste Baiba Lulle izteicās vēl diferencētāk: «Man liekas, ka mēs pārstāvam sabiedrības, mūsu lasītāju intereses. Bet vienmēr jau kaut kas tiek noklusēts vai jebkurā gadījumā informācija kaut kādā veidā aizskar īpašnieka pozīcijas, intereses. Bet tas attiecas tikai uz noteiktām tēmām, bet šīs te īpašnieka intereses neietekmē visus pārējos rakstus, materiālus kopumā. Pieņemsim, atvērsim avīzi un, jā, visai avīzei cauri vijas stīga, kura aizstāv vienas intereses. Bet ir tēmas, piemēram, **Laksas** [Arnolds Laksa – tolaik Saeimas deputāts, bijušais Krājbankas prezidents, kuras privatizācijā nesekmīgi piedalījās Ventspils grupa], kurām seko līdz, jo tas zināmā mērā ir saistīts ar ekonomisko grupējumu jeb īpašnieku interesēm.»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors **Aleksandrs Bļinovs** turpināja tēmu par izdevēja mērķiem: «Nē, es nedomāju. Mums ir saimnieks, kurš ļauj mums piekopt neatkarīgu politiku, jo viņš ļoti labi saprot, ka ja būs citādi, tad avīzi nevarēs pārdot. Viņš uz šo visu skatās no ekonomiskā redzes viedokļa. Cita lieta ir tad, ja mēs pēkšņi vispār sāksim ar viņu nerēķināties, bet liksim kailas meitenes uz vāka, tad viņš mums teiks, ka mēs nepareizi strādājam.»

Turpretī **Ziņu nodaļas redaktors Aleksandrs Šuņins** nebija tik pārliecināts: «Nē. Man ir grūti to paskaidrot. Pie tā arī paliksim – ļoti grūti paskaidrot. Tiešām nezinu.»

Izpildredaktors Aleksandrs Kazakovs: «Nē. Mēs esam visai neatkarīga avīze. Mums neviens ne par ko nemaksā – ne kāda partija, ne no Maskavas, kā mēdz teikt. Mums ir saimnieks, kurš ar mums diezgan bieži konsultējas. Teiksim, runa neiet par kaut kādu politisko pasūtījumu, bet tikai par to, lai uzlabotu vispār laikraksta kvalitāti, un viss.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Nu, tā kā es pateicu, ka mēs orientējamies galvenokārt uz krievu auditoriju, tad no tā izriet, ka laikam jā. Cenšamies aizstāvēt krieviski runājošās auditorijas intereses.»

● «Čas»

Ari **žurnālists Romāns Kokšarovs** bija daudznozīmīgs: «Ari avīzes izdošana ir business un līdz ar to ir noteiktas ekonomiskas un politiskas prioritātes.»

Komentētājs Leonids Fedosejevs bija konkrētāks: «Šajā ziņā mēs varbūt esam viens no nedaudzajiem laikrakstiem, kas pelna ar to informāciju, ko pārdod, un reklāmām, ko saņem. Mēs dzīvojam no tā, ko pārdodam.»

Žurnālists Andrejs Mamikins par izdevēja profesionālismu, kas izriet no viņa pieredzes žurnālistikā: «Varbūt izskatās, ka kāds tiek vairāk aizstāvēts, bet tās ir viena žurnālista simpātijas. Izdevējs [Aleksejs Šeiņins] pats ir profesionāls žurnālists. Viņš ir ienācis šajā biznesā no žurnālistu aprindām, tāpēc es varu likt uz galda žurnālista argumentus, un viņš tos sapratīs. Varbūt viņš tos nepieņems, bet viņš tos var saprast. Ar pretargumentiem es droši varu griezties pie izdevēja kaut katru dienu, un es to arī daru.»

● «Druva»

Komentētājs Andris Vanadziņš par īpašnieku struktūras nozīmi: «Ekonomiskās un politiskās intereses ir, ka laikraksta īpašnieki, kuriem ir kaut kādas intereses ekonomikā, politikā, arī caur šo mediju nodiktē un tās realizē. «Druvai» īpašnieki lielākā daļā ir arī paši žurnālisti. Droši vien, ka ir vilinājumi, piemēram, lielas naudas par slēpto reklāmu vai pamatīgām lietām. Ari man ir bijuši piedāvājumi uzrakstīt kaut ko par attiecīgu samaksu. Bet te ir tāds labs mehānisms, ka reklāmas nodaļa uzpasē, lai mēs kaut kādā veidā neņemtu viņiem maizi nost. Ja viņi mana kaut kādas aizdomas, tad par to tiek runāts.»

Žurnāliste Laura Pablaka turpināja par laikraksta identificēšanos ar pašvaldību: «*It kā cenšas atbalstīt vietējos uzņēmējus, piemēram, ja jauns veikals, uzņēmums sāk darbību, uztaisa foto ziņu pilnīgi bez maksas. Uzņēmēji jau to zina un rēķinās, ka viņu pirmā reklāma būs tāda.*

Ir cieša sadarbība ar [Cēsu] domi un rajona padomi, līdz ar to retāk par viņiem pasaka ko sliktu. Gandrīz kā rokās sadevušies par vienu mērķi.»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «*Nekādā ziņā, jo esam finansiāli neatkarīgi. Mēs esam pelnoša avīze. Mums peļņa apmēram ir puse uz pusi no reklāmas un no [pārdotās] tirāžas. Tā ir mūsu īpatnējā situācija, ka mēs principā esam neatkarīgi.»*

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Mēs cenšamies, lai nepārstāv. Cenšamies atbalstīt sabiedrības intereses, bet mēs ciešam no tā, ka mums ir ļoti maza tā atpakaļinformācija.»*

Reportieris Jūlijs Cukurs turpināja domu par ipašnieku struktūras nozīmi: «*Mēs paši izvēlamies, ko rakstīt, par ko nerakstīt – savā starpā konsultējamies. Tas ir tāpēc arī, ka paši žurnālisti ir izdevēji.»*

Reportieris Andris Briedis bija pamatoti paškritisks: «*Ja tā godīgi, tad droši vien ir bijušas tādas reizes, kad tiek atbalstīta kāda firma vai kāds cilvēks. Un kādreiz pēc tam pat ir kauns un žēl, ka tā ir noticis.»*

● «Zemgales Ziņas»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma, bija divdomīga: «*Izpaužas šāds atbalsts rakstos. Ja tu tajā sfērā esi iekšā, tajā pašā ekonomikas lauciņā ar tiem pašiem uzņēmējiem, tad it kā gribētos tā vairāk nosvērties it kā par labu viņiem. Lasītājiem tas varbūt nebūtu pats labākais, bet, nu, ir šis te atbalsts.»*

● «Jelgavas Rita Avīze»

Galvenā redaktore Maija Laizāne nevainīgi atbildēja: «*Noteikti nē. Lai mediji vispār pārstāvētu šādas intereses, tad, protams, tādā gadījumā viņš ir finansiāli atkarīgs no šīm grupām – tad viņš arī pārstāv šo grupu intereses.»*

● «Kurzemes Vārds»

Galvenā redaktora vietnieks Edgars Lūsēns: «*Esam laikraksts Liepājai.»*

Žurnālists Ints Grasis: «*Jūtam līdzī tam vienkāršajam cilvēkam, nevis amatpersonai, uzņēmējam.»*

Žurnāliste Sarmīte Pelcmane: «*Mēs iznākam divās valodās, jo Liepājā no padomju laikiem ir liels krievvalodīgo īpatsvars. Pieprasījums daudz ko diktē.»*

Žurnāliste Sarmīte Pujēna: «*Ostas rajonā gaisā izplūda kaut kādas smakas ar nelabvēlīgu ietekmi. Lai arī aiz tā stāv pamatīgs ekonomisks grupējums, mēs par to sākām runāt, un diskusija noveda līdz pat tiesu darbiem.»*

● «Ventas Balss»

Izpilddirektore Inese Meiere atklāja tik daudz: «*Tas būtu savādāk, ja Ventspilī pie varas būtu dažādas varas. Šobrīd mums ir tikai vienas partijas pārstāvji, kas uzvarēja [Ventspils domes] vēlēšanās, tāpēc man ir grūti atbildēt, kas būtu, ja Ventspils skaitītos daudzpartejiska pilsēta.»*

Galvenā redaktore Gundega Mertena par savu uzstādījumu: «*Šis ir reģionālais laikraksts, kam ir citas funkcijas nekā, piemēram, valsts mēroga preseī. Mēs varam atļauties [!] būt ne tik oficiāli, ne tik kritiski.»*

Žurnālists Pēteris Neimanis: «*Mums jau saka, ka par domi, par Lembergu mēs rakstām tikai labu, bet cilvēki jau nemāk atrast, ka mēs rakstām par visu kaut ko. Ja viņi [ne viņš] kaut ko nav izdarījuši, tad mēs neveram acis ciet, bet gan uzrakstām, kā tas ir.»*

Žurnāliste Līga Gabrāne tomēr pateica: «*Tā kā mēs esam lojāli pret pašvaldību, bet tā savukārt ir cieši saistīta ar lielākajiem nodokļu maksātājiem «Ventspils naftu», ostu utt., tad jau automātiski ir viens grupējums, lēmumus pieņem saskaņoti. Es domāju, ka ir tā – ja mēs viņus kārtīgi kritizēsīm, tad nevarēsīm pastāvēt.»*

Žurnāliste Laimdota Sēle: «*Ja ir runa par ventspilniekiem, tad arī nenostājas pret tām, nevēršas pret tām. Jo viss ir vienā vietā, daudzi cits citu zina, un tas varētu skart tuviniekus, ģimenes locekļus. To, ko var atļauties Rīgā, nevar šeit.»*

Žurnāliste Ilona Kursīte: *«Dažkārt ir nācies dzirdēt lasītāju domas, ka mēs esam Lemberga avīze, – tā gluži nav. Mūsu pilsētas dzīve vienkārši ir ļoti saistīta ar pilsētas domes darbību, un tā ir pozitīva. Kāpēc mums rakstīt ko citu? Mēs rakstām to, kas notiek, un tas «diemžēl» ir pozitīvs.»*

Žurnāliste Marlena Briede: *«Sabiedrības interese – ventspilnieku un Ventspils rajona iedzīvotāju intereses.»*

● «Million»

Atbildīgā sekretāre Zoja Abrazēviča atkal par izšķirošo – izdevēja mērķiem: *«Nē. Mūsu izdevējs ir arī redaktors, un vienīgās intereses ir, lai avīze spētu eksistēt.»*

Žurnālists Boriss Lavrenovs: *«Principā «Million» ir tādā pozīcijā, ka mums nevajag atbalstīt kādu politisku vai ekonomisku grupu intereses – atšķirībā no citiem laikrakstiem, kur ir jūtama šī te aizmugure, kam interesē, piemēram, privatizācijas process.»*

Žurnāliste, kura vēlējas palikt anonīma, par finansiālo neatkarību kā priekšnoteikumu redakcionālajai autonomijai: *«Nē, jo mēs esam neatkarīgi. Izdevējs pats ir redaktors, un man liekas, ka mūs neviens cits nefinansē, tāpēc mēs varam to atļauties.»*

Žurnāliste Svetlana Kožanova: *«Mēs dodam vārdu visiem.»*

4. Patstāvīga tematiskā darba kārtība

Vai jūsu redakcijā ir izstrādāta sava patstāvīga tematiskā darba kārtība – vai ir noteiktas svarīgākās tēmas, kurām regulāri un padziļināti tiek sekots? Kādas tās ir?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: *«Principi uzrunā tēmas, kuras mums vienmēr ir svarīgas: tiesiska valsts, integrācija Austrumos vai Rietumos, Eiropas Savienības, NATO jautājumi, sabiedrības integrācija. Reizi gadā mēs saliekam uz pāra, kas, mūsaprāt, ir «Dienas» lasītājam svarīgas un interesantas tēmas. Tā ir tāda darba kārtībā lietojama lieta. Katram reportierim ir noteikts uzdevumu kopums. Tās ir cilvēku interešu jomas. Attiecīgi katru nedēļu šo reportieru pienākumos ir nākt ar savām idejām, piedāvājumiem, kas, viņaprāt, ir svarīgi un interesanti, par ko viņiem būtu jāraksta.»*

Galvenās redaktore vietniece Māra Miķelsone apstiprināja: *«To tematisko kārtību zināmā mērā mēs paši arī nosakām, bet viņa lielā mērā izriet no tā, kas ir svarīgi šajā brīdī valstī un faktiski arī, nu, no mūsu mērķiem, no mūsu definētajām atbildībām.»*

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps būtiski papildināja: *«Mums ir ļoti svarīga atbildīga, godīga valsts pārvalde. Viss, kas ir saistīts ar korupciju gan valsts, gan pašvaldību līmeņos, mums ir ļoti svarīgi. Mēs droši vien pievērsām vairāk uzmanību Rīgas pašvaldībai nekā citām. Rīgas pašvaldība ir arī, ja mēs objektīvi skatāmies, Latvijā ļoti nozīmīga pašvaldība. Tā paša iemesla dēļ mēs ļoti lielu uzmanību pievērsām Ventspilij.»*

Komentētājs Aivars Ozoliņš: *«[«Dienu»] dibināja ar uzstādījumu, ka būs viens laikraksts, kas būtu stingri par Latvijas neatkarību. Demokrātisks, tiesisks – tie ir pārējie, teiksim, galvenie temati, kurus uzreiz var nosaukt, kam mēs pievērsām īpašu uzmanību.»*

Reportiere Jara Sizova: *«Var ļoti labi redzēt, kā seko līdzī Ventspils ofšoru lietai, tāpat lielu uzmanību pievērs vienmēr Rīgas domei, Rīgas brīvostai.»*

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: *«Mums ir speciāla nodaļa redakcijā, kas nodarbojas ar auditorijas pētīšanu.»*

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «Nostiprināta ekonomiskā nodaļa sakarā ar ieiešanu Eiropas Savienībā, pastiprināta interese būs par tautsaimniecību. Viena no vadošajām tēmām ir Latvijas iekšējā integrācija, jo 90% gadījumu mēs esam atkarīgi no sevis. Mēs nevaram runāt par integrāciju, kamēr tās vietā notiekas ideoloģiska dezintegrācija. Tātad divas galvenās tēmas ir tautsaimniecība ES kontekstā un iekšējā integrācija.»

Galvenā redaktore Linda Rasa: «Mums ir tāds veidojums – Redakcijas padome –, kura priekšsēdētājs ir Voldemārs Krustiņš. Ar viņa palīdzību tiek ģenerētas idejas, formulētas tēmas, kas šajā gadā būtu idejiski velkamas cauri. Dziesmu svētki, Eiropas Savienības referendums, Eiropas Parlamenta vēlēšanas. Pirms kāda laika notika krievu mācībuvalodas skolu mītiņi un mēs izvēršām tādu kā akciju «Mītiņotāji un Rainis» par to, vai tā ir istā vieta, kur viņi pulcējas, – bija lasītāju aptaujas, komentāri, viedokļi.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «Tas ir tā no kampaņas līdz kampaņai, kamēr apņik. Piemēram, lai latviešu leģionāru kapus Krievijā uzturētu kārtībā, kādas kļūdas pielauj Nils Muižnieks. Mēs to saucam par rokas turēšanu uz pulsa. **Mums ir tāda tendence, ka ir lietas, kam mēs pievēršam padziļinātu uzmanību, bet citi laikraksti par to neliekas ne zinīs.**»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: ««Mājas Viesī» mēs plānojam darbu vismaz mēneša ietvaros un stratēģiski līdz pat gada beigām. Ja ir runa par avīzi, tad stratēģiski gada sākumā tiek iezīmēti būtiskākie punkti, piemēram, Dziesmu svētki. «Latvijas Avīze» jau gada sākumā sāka par to runāt, jo tas bija iekļauts **stratēģiskajā plānā.** Otra lieta ir Eiropas Savienības referendums.»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs: «Protams, darba kārtība ir. Piemēram, lielās tēmas, kas nāk līdz no iepriekšējām dienām un kas prasa papildinājumus, tas tiek apspriests no rīta.»

Komentētājs Ivars Andiņš: «Mums pat ir viss tik tālu sadalīts, ka dažreiz jāpiemeklē, kad ir kaut kāda tēma, jādomā, kurā rubrikā to var ielikt.»

Nodaļas redaktore, kura vēlējas palikt anonīma, par savas avīzes principu: «Lai par kādu tēmu arī mēs rakstītu, mēs **nevienu tēmu**

nedrīkstam atraut no cilvēka dzīves vajadzībām. Teiksim, ja es rakstu par pensijām, es nevaru kaut ko teorētiski fantazēt, bet man jārēķinās ar to, lai tiem cilvēkiem būtu interesanti, lai viņiem tas būtu vajadzīgs.»

Žurnāliste Māra Libeka: «Mums pat ir tāda prasība obligāta, ja kāds, pieņemsim, atslābinās, tad... Ja viņš to tēmu ir pacēlis, tad tālāk viņam ir arī jāseko.»

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš atbildē bija stipri skopāks: «Divreiz dienā mums ir plānošana, kurās nodaļu redaktori ar mani vai vietnieku izrunā dienas plānu un vienojas par to, kam visvairāk pievēršam šodien uzmanību. Mērķauditorija, uz kuru mēs šobrīd cenšamies iziet, ir 30 - 40 gadus vecs cilvēks, latviski runājošs, ar vidējiem vai augstiem ienākumiem, dzīvojošs pilsētā.»

Komentētājs Dainis Lemešonoks atklāja: «Kas attiecas uz mani, es esmu pats sev priekšnieks un padotais. Rakstu es par visu, **kas ienāk prātā.**»

Žurnāliste Baiba Lulle tāpat: «To nosaka paši notikumi. Protams, ir tēmas, kas parādās tikai «Neatkarīgajā Rīta Avīzē», bet tas ir tāpēc, ka mums **ir bijuši pieejami** kaut kādi dokumenti, piemēram, halles izbūves lietā, kura aizsākās vēl [Andra] Bērziņa valdības laikā.»

Ekonomikas nodaļas redaktors Rolands Pētersons: «Redakcijas vadības līmeni jau notiek vienošanās.»

Ziņu nodaļas redaktore Māra Matisone atzina, ka **dziļas tematiskās vadības nav:** «Tematiku nosaka ikdienu, kampaņas.»

● «Vesti segodnja»

Toties šīs avīzes **Ziņu nodaļas vadītājs Aleksandrs Šuņins** uzsvēra: «Protams, šādas tēmas ir: krievu valodas izglītības jautājums, visi šie skandāli un 2004. gada reforma, tā ir kultūras dzīve un precīzāk – pareizticīgo jautājums, tās ir attiecības ar cilvēkiem Krievijā un vispār Latvijas - Krievijas attiecības.»

Izpildredaktors Aleksandrs Kazakovs ne bez **populisma** devas: «Protams, par prioritāti mēs pirmām kārtām uzskatām, teiksim, minoritāšu cilvēktiesību aizstāvību, pēc tam skolu reformu. Mēs vienmēr esam maznodrošināto pusē, pensionāru pusē. Mūsaprāt, ir

jāpaskaidro arī tas, kas ir slikts Eiropas Savienībā. Tās ir galvenās prioritātes.»

Komentētājam Vadimam Faļkovam bija cits akcents: *«Sociālās problēmas.»*

Reportieris Igors Meidens: *«Galvenokārt raksti ir par politiku, jo politika attiecas uz visiem.»*

● **«Čas»**

Žurnālists Romāns Kokšarovs: *«Par pamatu ir jautājums, kas varētu interesēt mūsu lasītāju, piemēram, izglītības reformas, Eiropas Savienības referendums, integrācija, nodokļi, pensijas.»*

Komentētājs Leonīds Fedosejevs: *«Divreiz dienā notiek plānošana, kad visi nodaļu vadītāji sanāk kopā. Ir temati, kas ir aktuālāki, tad tie biežāk ir dienas kārtībā. Mūs interesē dažādas problēmas – ar izglītību saistītās, jo tas skar mūsu lasītāju bērnus, arī nepilsoņu problēmas, jo daudz mūsu lasītāju nav pilsoņi. Ir šīs specifiskās problēmas, kas visu laiku iet cauri, jāskaidro sabiedrībai, kāda ir situācija. Mūsu uzdevums ir ne tikai informēt, bet arī paskaidrot un pamatot.»*

● **«Druva»**

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa atzina, ka pašvaldība nosaka avīzes darba kārtību: *«Katram žurnālistam ir savs tēmu loks. Arī avīzei ir nedēļas, mēneša tīkls, ko uzklāj virsū, tad arī ir viss redzams. Varbūt pretrunīgi ir vērtējams tas, ka mums ir sadarbība ar Cēsu pašvaldību. Reizi mēnesī mēs tiekamies ar Cēsu pašvaldību un pārrunājam aktuālākos jautājumus, kas, viņuprāt, ir aktuālākie, iedzīvotājus skarošākie jautājumi. Nevis kā diktāts, bet drīzāk, lai būtu lietas kursā.»*

Komentētājs Andris Vanadziņš par to, ka nav patstāvīgas tematiskās darba kārtības: *«Sekošana līdz ir, bet tās ir dzīves piespēlētās situācijas.»*

● **«Liesma»**

Galvenā redaktore Antra Lāce: *«Pirmā un galvenā prioritāte mums ir vietējā informācija – tas, par ko nerakstīs neviena centrālā avīze – vietējās problēmas, kas attiecas uz rajoniem. Tagad tā ir administratīvi teritoriālā reforma.»*

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: *«Mums ir sadalīti temati. Vairāk sekots līdzī tiek aktualitātēm. Vajag attīstīt to, lai cilvēks vairāk domā, kā viņš var atrast laukos jaunas papildnozares un ražošanas veidus, lai varētu pastāvēt. Piemēram, tas ir lauku tūrisms, netradicionālā lauksaimniecība, bioloģiskā lauksaimniecība.»*

Reportieris Jūlijs Cukurs: *«Svarīgākā raksta izvēle pirmajai lapusei ir vairāk redaktora kompetence.»*

Reportiere Valentīna Brūniņa: *«Pēdējā laikā vairāk uzmanība pievērsta administratīvi teritoriālajai reformai. Noteikti vides jautājumi atkārtojas – visi šie atkritumu savākšanas.»*

● **«Zemgales Ziņas»**

Galvenā redaktore Ligita Timma: *«Uz papīra izstrādāta tēmu politika nav. Mēs esam paši pieņēmuši nostāju, mēs to neesam deklarējuši, bet tas viss izpaužas mūsu publikācijās un arī komentāros, ka mēs sakām – protams, neviens nevar galvot, vai mums būs šobrīd uzreiz labāk, bet tas ir mūsu ceļš, un mums ir jāiet gan uz Eiropas Savienību, gan uz NATO. Tur mums ir jāiet, tur mums ir jābūt, mums nav vienkārši citas vietas. Valdībai mēs tiešām visu laiku sekojam. Tāpat mēs visu laiku ļoti sekojam noziedzībai, noziedzības profilaksei un ceļiem, ceļu stāvoklim un auto lietām.»*

Ziņu nodaļas redaktore Inga Bērziņa: *«Visvairāk raksta par sadzīvi.»*

Komentētājs Andrejs Jurēvics: *«Ir jāpalīdz izvēlēties un noskaidrot terminu šifrējumus, kaut vai ļoti vienkāršoti. Sakārtot, organizēt informāciju – palīdzēt izstrādāt viedokli.»*

Reportiere Egita Veinberga: *«Ļoti sīki sekojam dažādiem ar lauksaimniecību saistītiem jautājumiem, un tas ir tas, kas mums ir regulāri. Un, teiksim, ekonomikas jautājumiem, aktualitātēm – vairāk gan tā lokāli, bet vienalga, tas mums ir pastāvīgi – šie te jautājumi.»*

● **«Jelgavas Rīta Avīze»**

Galvenā redaktore Maija Laizāne: *«Mūsu tēmas ir sociālās tēmas, kurām mēs vairāk pievēršam uzmanību, un tādas sadzīves problēmas.»*

5. Izdevēja loma redakcijas ikdienā

Vai aplūkojamo tēmu un vispār avīzes satura noteikšanā un pārējā redakcijas ikdienas darbā iejaucas izdevējs un kā tas izpaužas?

● «Kurzemes Vārds»

Žurnālists Ints Grasis: «Dzīve piespēlē dažādas situācijas.»

Žurnāliste Sarmīte Pelcmane: «Drīzāk ir tā saucamās periodiskās aktivitātes, piemēram, vēlēšanas, referendums, ērcu aktivitātes periods, jaunais mācību gads utt.»

● «Ventas Balss»

Žurnāliste Laimdota Sēle: «Viens notikums beidzas, cits aktualizējas.»

● «Million»

Atbildīgā sekretāre Zoja Abrazēviča u.c. norādīja uz **atšķirīgu tematisko darba kārtību**, kas lielā mērā ir citāda nekā Rīgas krievu avīzēm, kas vairāk raksta nepilsoņiem: «*Pamattēmas ir sociālie jautājumi – ūdens, siltums, pašvaldības, pabalsti. Globālajām problēmām mēs pievēršamies mazāk.*»

Žurnāliste Svetlana Kožanova: «Ir izveidota rubrika, kurā lasītāji ir laipni lūgti zvanīt un izteikties.»

● «Novaja gazeta»

Galvenais redaktors Andrejs Muravjovs: «*Mēs nekad nejaucam ziņas un komentārus, kas arī ir ļoti raksturīgs, piemēram, krievu preseī. Ja ir kāda problēma, kura ir raksturīga vispār krievu cilvēkiem Latvijā un arī, kā tā risinās, kā tas attīstās tieši konkrēti šeit un tagad – protams, tā ir naturalizācija, tā ir pilsonība, krievu valoda, latviešu valoda un tā tālāk.*»

Reportiere Jeļena Šaldejeva: «*Mums ir izstrādātas ļoti daudzas tēmas par mājturību, veselību – tur ir speciālas lappuses, mums ir grafiks, kad viņas iznāks.*»

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «*Ja mēs ar izdevēju saprotam «Marieberg International», tad nē, viņi nemāk latviešu valodu. Ne viņi grib, ne var iejaukties avīzes satura veidošanā – tie ir tādi kultūras jautājumi.*»

Galvenās redaktora vietniece Māra Miķelsone: «*Nē, tas mums ir pilnīgi nodalīts. Ikdienas, teiksim, tematiskos virzienus – to nekādā gadījumā nenosaka izdevējs. To nosaka galvenais redaktors, nodaļu vadītāji, redaktora vietnieki – tas tiek izlemts kopējās sanāksmēs.*»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Izdevējs nē.*»

Otra reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Nē, es nejūtu izdevēja iejaukšanos redakcijas ikdienas darbā.*»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «*Izdevējs ir [Viesturs] Serdāns. Pats Serdāns ir strādājis redakcijā, līdz ar to tas ir tā dabiski, ka viņš piedalās sapulcēs, kur tiek apskatīta jaunā avīze. Mana autoritāte drīzāk ir morāla, to nosaka man ilggadīgā darbība. Bet es arī nevaru teikt, ka manas domas netiktu ņemtas vērā – tad jau man nebūtu ko šeit sēdēt. Ne reizi nav bijis, ka izdevējs pateiktu, ka jums ir jāpublicē tas un tas. Ja kādas vēlmes ir bijušas, tad tas tiek izdiskutēts, vai to vajag tā vai šitā.*»

Galvenā redaktore Linda Rasa: «*Viesturs Serdāns arvien mazāk iesaistās, arvien mazāk apmeklē sapulces, kurās apriežam tekošos notikumus, bet principā viņš piedalās. Viņa iesaistīšanās ir gan ar idejām, gan arī nosakot, ko vajadzētu un ko nevajadzētu publicēt. Tā viņa iesaistīšanās varētu būt vēsturisku tradīciju rezultātā, sirdi viņš joprojām ir žurnālists.*»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «*Mēs jau šobrīd nezinām, kas ir izdevējs. Ja tas ir Serdāns, tad šobrīd nē, pamatā visu nosaka Krustiņš. Krustiņš*

ir tā persona, kas ģenerē idejas. Katrā ziņā tā, ka kādam žurnālistam zvanītu no Ventspils un liktu kaut ko darīt, tā nav dzirdēts. Tajā dienā, kad medijos parādījās informācija par «Latvijas Avīzes» izdevēju maiņu, tika sasaukta sapulce un Serdāns kārtējo reizi apgalvoja, ka visas akcijas vēl joprojām piederot viņam.»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Viesturs Serdāns ir visos radošajos procesos iekšā, viņš ir katru dienu redakcijā. Viss notiek ļoti koleģiāli. Kaut kādu spiedienu, **neizpildāmas vēlmes neesmu izjutusi** ne intervējamo personu, ne tēmu izvēlē. Mēs varam absolūti brīvi rīkoties, protams, pirmkārt, rēķinoties ar auditoriju, kam mēs strādājam. Mēs rēķināmies ar to, **lai cilvēkam būtu interesanti to izlasīt, lai to pirktu.**»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs: «Ja jūs domājat, vai Viesturs Serdāns iejaucas – protams, viņš **skatās līdzi, kas tiek publicēts.**»

Komentētājs Ivars Andiņš: «Viņš [Viesturs Serdāns], protams, arī piedalās avīzes veidošanā kā žurnālists – ja to var saukt par iejaukšanos, tad tā tas, protams, ir. Man liekas, ka būtu diezgan dīvaini, ja viņš atnāktu šeit apsēstos pie galda, izdzertu glāzi minerālūdens un aizietu, neko nepateicis, ko, pēc viņa domām, vajag rakstīt.»

Nodaļas redaktore, kura vēlējās palikt anonima: «Nu tad, kad avīze top, tad, iepriekš pārrunājot, kam ir jābūt, **tad izdevējs arī tomēr nosaka, kas būs.**»

Žurnāliste Māra Libeka: «Man ir jāsaprot profesionāls materiāls, es par to atbildu. Ja konceptuāli mans viedoklis nesakrīt ar kādu, tad es vienkārši atsakos no tā. Bet man nav bijušas personīgi tādas domstarpības.»

Reportiere Iveta Tomšone: «Es domāju, tajās vadlīnijās viņš **iejaucas**, bet tālāk, kā konkrēti darbi tiek darīti un tā tālāk, tur nu gan ne. Tiek saskaņotas kaut kādas rubrikas, kādas varētu būt.»

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš: «Protams, ar izdevēju notiek pārrunas par to, kāda tēma tiek attīstīta par daudz, citai atkal vajag **parakt apakšā dziļāk** – no laikraksta pārdošanas aspekta. Protams, šādā veidā notiek diskusijas ar izdevēju.»

Komentētājs Dainis Lemešonoks, nenorādot, kā top «redakcijas viedoklis» (sk. arī atbildes uz 7. jautājumu): «Katrā ziņā es personiski nosaku, ko rakstīt. Citreiz varbūt komentāru nodaļas redaktore iesaka, bet tas ir vairāk rekomendācijas formā. Tā kā es esmu viens no tiem, kas visbiežāk raksta **redakcijas slejas**, tad tas ir cits jautājums. **Cilvēks, kas raksta to, tikai atražo redakcijas viedokli, pats viņš var tam nepiekrīst.**»

Komentētājs Viktors Avotiņš: «Manuprāt, **normāli, ka izdevējs iejaucas.**»

Žurnāliste Baiba Lulle: «Tas ir tas, ka **atsevišķās sfēras nosaka īpašnieka intereses.**»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors Aleksandrs Bļinovs: «Nē, viņš nekad nav iejaucies tajā, ko mēs rakstām. Viņš vienīgi var pateikt, kas viņam patīka un kas ne, bet to **viņš vērtē objektīvi.**»

Izpildredaktors Aleksandrs Kazakovs: «Ļoti reti, un tas notiek, kad viņam nepatīk kaut kāds raksts. Viņš vai nu zvana, vai atnāk un saka, ka viņam nepatīk. Mēs strīdamies, nu, bet nav tā, ka atnāk un saka, ka tā nevar būt, ka vispār to aizliedz un tā tālāk.»

Reportierim Sergejam Tiščenko bija bažas: «Ja mēs rakstīsim tā, kā kad bija tādi melnsimtnieki Krievijā pēc Stolipina reformas, varbūt uz kādu laiku mūsu avīzi labāk pārdoš, bet kopumā tirāža kritīs. Tādēļ, lai nedod Dievs, ja kāds tikai padomās par kaut ko tādu, tad izdevējs iejauksies. Mums ir ļoti internacionāls kolektīvs, un tas ietekmē avīzes pozīciju.»

● «Čas»

Žurnālists Romāns Kokšarovs: «Izdevēja prioritāte ir izdevniecības nams «Petits».»

Politikas nodaļas redaktore Darja Ždanova: «Izdevējs pats ir bijušais žurnālists un viņš saprot – ja žurnālistiem visu laiku teiktu, ko darīt, kā darīt, ko nedarīt, tad viņi vispār neko nedarīs.»

Komentētājs Leonids Fedosejevs atainoja sīkāk: «Viņu interesē, vai mēs nesam peļņu. Viss pārējais viņu maz interesē. Kad reklāma nes peļņu un rādītāji iet uz augšu, viņš mūs uzslavē. Kad ir

problēmas, tad viņš norāda, ka ir jāmēģina tās risināt – vai nu jānogaida, vai jārikojas. **Ja mēs nespēsim pārdot, mēs nespēsim dzīvot.**»

Žurnālists Andrejs Mamikins atklāja vairāk: «**Viņš var atnākt un pateikt – tie ir mūsu draugi, tāpēc... Stratēģiju, kuģa kursu gan nosaka izdevējs.**»

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: «*Izdevējs iejaucas, jo ir ieinteresēts nodrošināt laikrakstam noiētu. Izdevējs nekad strikti nenorāda, par ko jāraksta, bet vienmēr izsaka vēlmi redzēt kategoriskāka, skandalozāka rakstura materiālus.*»

Pašam izdevējam – **SIA «Druva» valdes priekšsēdētājam Verneram Rudzītim** – gan bija pretējs viedoklis: «*Izdevējs nekad nav iejaucies un, domājams, ka arī tuvākajā laikā neiejauksies par to, kas un kā tiek rakstīts.*»

Komentētājs Andris Vanadziņš papildināja par **īpašnieku un izdevēja attiecībām:** «*Iejaucas, jo mums jau izdevējs ir arī valdes priekšsēdētājs, tas ir neizbēgami. Ja izdevējs ir no malas, tas varbūt nozīmētu skaidrāku, grodāku idejisko nostāju, kuru vēlētos redzēt izdevējs. Nomaļus stāvoša izdevēja situācijā, manuprāt, būtu vienkāršāk sakārtot struktūru tā, lai katrs žurnālists savā lauciņā dotu optimālos rezultātus.*»

Par **autoritārismu un trūkstošo kvalitātes vadības sistēmu** redakcijā: «*Es divus gadus nostrādāju «Lauku Avīzē» – tur ir pretēja situācija. Tu neesi nekas – tev pasaka virzienu, tas un tas, un kaut kāda pašizpaušme... vienkārši aiziet uz miskasti. «Druvā» reizēm ir tā, ka kaut kādu tēmu uzdod un tu ne vienmēr vari pats novērtēt, vai tu pareizi ej, vajag, lai tev pasaka – tu neesi apskatījis tādu aspektu, savādāk izskatās baigi vienpusīgais, vai tu nedaudz izplūdi emocijās utt.*»

Žurnālists Jānis Gabrāns: «*Izdevējs līdzdarbojas avīzes izdošanā, veidošanā, pats arī raksta.*»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce par **īpašnieku struktūru:** «*Izdevējs iejaucas visu laiku, jo reāli gandrīz visi žurnālisti ir īpašnieki.*»

Reportieris, kurš vēlējās palikt anonīms: «*Praktiski neiejaucas. Nu, izņemot varbūt tādus ļoti retus gadījumus, kad viena vai otra materiāla publicēšana varētu kaitēt uzņēmuma kopējām saimnieciskām interesēm. Nu, Valmiera ir ļoti maza pilsēta – vairāk es nekomentēšu.*»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: «*Es reāli neizjūtu izdevēja materiālo ieinteresētību attiecībā uz tematu izvēli. Izdevējs cenšas atrast, lai tavā rakstā nav slēptās reklāmas.*»

Reportieris Andris Briedis: «*Izdevēja iejaukšanās dēļ tīri komerciāli motivētas ietekmes uz avīzi izpaužas kā reklāmas pasūtījumi – tādi noteikti var būt [redakcijas žurnālisti raksta apmaksātas publikācijas, kuras vizuāli nošķir speciāla piezīme AP].*»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma: «*Izdevējs mums pieprasa stratēģiskos plānus. Mēs attiecīgi paši redakcijā esam vienojušies par to, ka mums visādi ir jāatbalsta lokālpatriotisms.*»

Tautsaimniecības nodaļas redaktore Aija Rone: «*Nu, kādreiz ar labām idejām. Bet tā, ka, teiksim, kaut ko strīdētos – ka tā nevajadzēja vai tas nav pareizi – tā nav.*»

Komentētājs Edgars Sauka: «*Satura noteikšanā izdevējs pilnīgi neiejaucas.*»

Reportiere Anna Afanasjeva uzsvēra **redaktora lommu attiecībās ar izdevēju:** «*Nē, nu, beigās tas jau ir tomēr tā, ka tas viss ir atkarīgs no redaktora taktikas. Nu, mums tāda izpildīga redaktore.*»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma, arī atklāja nopietnas **strukturālas problēmas:** «*Ir arī tā, ka izdevējs nāk un konkrēti pasaka, par ko un kā rakstīt. Direktore atnāk un saka, ka vajadzētu to uzrakstīt un varbūt tam mēs apiesim ar likumu, varbūt tam mēs pievērsim acis. Var jau oponentam viņai un var jau strīdēties pretī, bet parasti jau augstāk stāvošs panāk to, ko viņš grib.*»

Reportiere Egita Veinberga turpretī: «*Lai kaut ko norādītu vai aizliegto – to nē.*»

● «Kurzemes Vārds»

Galvenā redaktora vietnieks Edgars Lūsēns atkal bija ļoti lakonisks: «*Izdevējs iejaucas tikai tik daudz, lai panāktu to, ka laikraksts spētu sevi atpelnīt.*»

Žurnāliste Sarmīte Pelcmane konkretizēja: «*Mums izdevējs nav viens cilvēks, kas kaut ko diktē.*»

Žurnālists Kaspars Migla: «*Protams, jo paši esam izdevēji.*»

● «Ventas Balss»

Izpilddirektore Ilze Meiere: «*Protams, izdevējs [Mihails Soifers] seko līdzī, kas tiek publicēts, bet savas nostādnes viņš dara zināmas redaktorei.*»

Žurnālists Pēteris Neimanis: «*Tāpēc ir redaktore, kura seko līdzī un ja redz, ka kaut kas būtisks nav pamanīts, viņa pasaka.*»

● «Million»

Atbildīgā sekretāre Zoja Abrazēviča: «*Izdevējs līdzdarbojas, jo ir arī redaktors vienā personā.*»

● «Novaja gazeta»

Reportiere Jeļena Šaldajeva: «*Viņi nejaucas tieši tajā saturā – nekad.*»

6. Redakcionālā autonomija

Vai redakcijai ir autonomija no izdevēja, it īpaši no izdevēja tīri komerciāli motivētas ietekmes uz avīzes saturu, un vai tā ir noteikta līgumattiecībās, kādā veidā? Kāpēc, kas un kādā veidā var nomainīt galveno redaktoru?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «*Avīzes pirmais ētiskais pienākums ir pelnīt naudu*³³. *Ja kāda avīze nepelna naudu, bet gadu no gada dzīvo no dotācijām, tādā gadījumā šī avīze ir neētiska. Pirmais ir tas, kas ir ierakstīts misijā. Savienojumā ar žurnālistikas un biznesa ētikas principu – mēs gribam būt peļņu nesoši, mēs apzināmies, ka mums tādiem ir jābūt, ievērojot šos principus. Žurnālistu ētika nozīmē, ka nav iespējama slēptā reklāma. Mūsu vienošanās ar izdevējiem ir, ka mūsu profitabilitāte ir 10%, un tas nav tādēļ, lai šo peļņu varētu lietot izdevēji, tas tiek ieguldīts uzņēmumā.*»

Ir pamats šaubīties par vienotu līgumtiesisko attiecību izpratni, jo formāls līgums par misiju acīmredzot netiek slēgts: «*«Dienas» misija ir pirmā līgumattiecība.*» Tālāk jau juridiski un profesionāli ļoti korekti teikts: «*«Dienā» ir divi vienāda līmeņa vadītāji, kuri abi ir pakļauti valdei – «Dienas» redaktoru iecel akcionāru valde un «Dienas» direktoru iecel akcionāru valde. «Dienas» redaktors vienpersoniski atbild par to, kas ir «Dienas» saturs. Savukārt «Dienas» direktors atbild par reklāmu un par pārdošanu. Ir ļoti svarīgi, ka šo divu cilvēku starpā ir sadarbība, bet redakcija nav pakļauta tam cilvēkam, kurš atbild par reklāmu vai atbild par pārdošanu. Šie cilvēki atbild valdei, un tas ir noteikts redaktora līgumā. Tas ir viens ļoti svarīgs princips, lai reāli ikdienā nodrošinātu, ka šī redakcijas neatkarība funkcionē. Valde var pieņemt lēmumu par manu nomaiņu. Tam pamatā varētu būt arī kādi pārkāpumi žurnālistikas ētikā.*»

³³ Sal. Ruß-Mohl, S.: *Journalismus : Das Hand- und Lehrbuch*. Frankfurt a. Main: F.A.Z.-Institut für Management-, Markt- und Medieninformationen, 2003 (Frankfurter Allgemeine Buch), 21. lpp.; Huber, Silvia (sast.): *Medien in den neuen EU-Staaten Mittel- und Osteuropas. Inklusive Beitrittskandidat Türkei*. Krems: Donau-Universität Krems, 2003, 53. lpp.

Galvenās redaktore vietniece Māra Miķelsone: «Izdevējs pieņem darbā ikvienu redakcijas darbinieku.»

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps: «Akciju sabiedrības statūtos ir ierakstīts, ka galvenais redaktors ir redakcionāli neatkarīgs no izdevēja. Mums majoritārais īpašnieks ir zviedru uzņēmums «Bonnier». Zviedrijā šitā te redakcijas neatkarība ir ļoti būtiska viņu sastāvdaļa, un to mēs arī esam izjutuši, sastrādājoties ar viņiem. Kaut kādos biznesa jautājumos, protams, viņi mūs konsultē, bet par to, kas avīzei būtu jāraksta kaut kādos konkrētos jautājumos, viņi nekad nav mums neko aizrādījuši.»

Komentētājs Aivars Ozoliņš: «Jumta līgums ir starp Bonjēriem un mazākuma akciju turētājiem, kas ir kaut kādi 26%. Bonjēru ģimene ir tik sekmīga, es tā saprotu, tieši tāpēc, ka viņi ir centušies neiejaukties laikraksta iekšējā politikā. Prese ir specifisks bizness un **presei ir savi uzdevumi sabiedrībā, kurus tā var pildīt, tikai esot redakcionāli neatkarīga.**»

Reportiere Jara Sizova: «Kad bija krievu izdevums, tam redaktore tika mainīta diezgan regulāri, jo tirāža no 20000 sāka strauji kristies. Tad, kad krievu «Dienu» aizklapēja ciet, tirāža bija kādi 8000. Tad trīs vai četras reizes tika redaktori mainīti.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Es nevaru atbildēt uz to.»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš bija izvairīgs: «Mums nav kaut kādas naudas ietekmes. Tikai tik tālu, cik tas attiecas uz redakcijas iekšējiem ietvariem. Mums nav nekādu finansētāju – ne santīms, ne kapeika nav nākusi no malas. «Lauku Avīze» [«Latvijas Avīze»] ir absolūti pašuzturēta avīze.»

Galvenā redaktore Linda Rasa tāpat vērsa uzmanību uz **juridisko vakuumu:** «Ja runā par izdevēja iejaukšanos avīzes saturā, tad mums kā aizsargmūris darbojas Voldemārs Krustiņš, kas palīdz noteikt, cik tālu izdevējs drīkst iejaukties, bet saprātīgās robežās jā. Galu galā jāpelnā ir, un izdevējs nosaka to.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «Cik es zinu, nav tā, ka raksti tiktu pirkti. **Vēlēšanu laikā visām politiskajām partijām tika prasīta samaksa par publikācijām. Nebija tā, ka vieniem bija jāmaksā, bet citiem ne.** Brīdī,

kad valdībā bija krīze, situācija bija interesanta, jo [Voldemārs] Krustiņš vēl joprojām gribēja atbalstīt [«Jaunā laika» Ministru prezidentu Einaru] Repši, bet [Viesturs] Serdāns uzskatīja, ka mums vairs Repši nevajag, nav ko. Tad bija tāds apjukums – ko nu? Varbūt beidzot būs objektīvi. Galveno redaktoru var nomainīt akciju sabiedrības valde.»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Mums kopīgi otrdienās notiek administrācijas sapulces, kur visi jautājumi tiek koleģiāli apspriesti – gan radoši, gan saimnieciski jautājumi. **Te nav pamata runāt par autonomiju.**»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs tāpat: «Mūsu laikraksta modeli nevar runāt par autonomiju no izdevēja puses, tas ir viens mehānisms.»

Savukārt **komentētājs Ivars Andiņš** īsti nezināja: «Man liekas, ka šī autonomija ir fiksēta dokumentā.»

Nodaļas redaktore, kura vēlējas palikt anonīma: «Mēs esam saplūduši.»

Žurnāliste Māra Libeka: «Es, kā žurnālists, teikšu, ka nē. Piemēram, «Diena» ļoti strādāja vienu brīdi ļoti cītīgi Šķēles virzienā – tas bija manāms.»

Žurnāliste Iveta Tomsone: «**Viesturs Serdāns** [izdevējs] **pats ir viens no tiem, kas vada redakciju.**»

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš, faktiski apstiprinot savu «zicredaktora» statusu: «Nē, šajā situācijā nevar runāt par autonomiju. **Kā var būt autonomija, ja tas ir viens organisms, mehānisms?** Galveno redaktoru var nomainīt Latvijas Republikas Darba likuma noteiktajā kārtībā, ja nav sasniegti mērķi, rādītāji, un to izdara valde. Galveno redaktoru var nomainīt arī publisku skandālu gadījumā, ja tas saistīts ar kaut ko personisku un ietekmē avīzes tēlu, reputāciju.»

Komentētājs Dainis Lemešonoks sauca to tā: «**Laikraksta attiecības ar izdevēju ir tiešas, konkrētas, tās nav nomaskētas.**»

Komentētājs Viktors Avotiņš netieši izteica spēcīgas šaubas, **vai izdevējam laikraksts ir ilgtermiņa bizness:** «Pārāk maz no izdevēja, īpašnieka puses tiek investēts žurnālistikā, kas galu galā ir ilgtermiņa investīcijas. Vulgārais periods, kad rakstiņi vai žurnālisti avīzē tika

nopirkti vai caur izdevēju, īpašnieku bija angažēti rakstīt par to vai citu, ir garām. Tur grēkoja ne tikai īpašnieks, paši žurnālisti nodarbojās uz savu roku – es nesaku, ka tas ir pilnībā pārgājis.»

Ekonomikas nodaļas redaktors Rolands Pētersons: «*Saistība ar izdevēju nav noteikta līguma attiecībās.*»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors Aleksandrs Bļinovs: «*Mūsu izdevējs ir viens parasts cilvēks, jauns cilvēks. Mēs uzskatām sevi par absolūti neatkarīgu avīzi. Mēs, protams, ņemam vērā to, vai avīzi būs iespējams pārdot.*»

Ziņu nodaļas redaktors Aleksandrs Šuņins: «*Autonomijas kā tādas nav. Saimnieks mūs apciemo dažreiz pat vairākas reizes dienā un seko redakcijā notiekošajam.*»

Izpildredaktors Aleksandrs Kazakovs: «*Nē, autonomija nav un tā nav fiksēta dokumentos.*»

Reportieris Sergejs Tiščenko vēl vairāk: «*Lai arī kas būtu rakstīts mūsu līgumos, mēs skaidri apzināties, ka mums ir darījumu partneri. Nevienš nekad nekodīs tajā rokā, no kuras ēd.*»

Reportieris Igors Meidens pat bija pārliecināts: «*Šis jautājums ir absurds. Redakcija nevar būt autonoma no izdevēja, jo tā ir atkarīga no izdevēja. Redakcija saņem naudu no izdevēja.*»

● «Čas»

Ziņu nodaļas redaktore Elena Titova: «*Pamatā redakcija darbojas neatkarīgi.*»

Taču žurnālists **Romāns Kokšarovs:** «*Par autonomiju nevar runāt, jo avīze pieder izdevniecības namam «Petits», un tā interesēs ir strādāt ar maksimālu peļņu, līdz ar to darīt visu, lai to nodrošinātu.*»

Žurnālists Andrejs Mamikins bija ievērojais: «*Es neko par līgumiem nezinu. Vienīgi reizēm mēdz būt tā, ka tiek rīkotas lielās sapulces, kurās piedalās izdevējs vai izdevniecības administrācija. Piemēram, 11. septembra traģēdija ASV. Izdevējs atnāca uz redakciju un pateica – lai arī ir tas, tas un tas, tā ir humāna problēma, nevis ideoloģijas karš starp Krieviju un ASV. Cilvēku nāve ir visbūtiskākais šajā gadījumā.*»

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: «*Pēc statūtiem obligātās pārvēlēšanas ir reizi divos gados, un to veic SIA īpašnieki, kas mūsu gadījumā liela daļa ir arī žurnālisti. Tas savā ziņā ir labi, jo paši darbinieki vai nu cieš, vai necieš no tā, cik izdarīgs vai neizdarīgs ir redaktors, un objektīvi spēj to novērtēt.*»

SIA «Druva» valdes priekšsēdētājs Verners Rudzītis: «*Redakcija būtībā ir arī izdevējs.*»

Komentētājs Andris Vanadziņš: «*Komerčiālās intereses noteikti ir, un tas ir normāli, jo – ja tā avīze ir komerciāli izdevīga, tā var būt neatkarīga. Ja avīze ir komerciāli neizdevīga, tad to kāds vienkārši nepērk. Arī žurnālistiem ir svarīgi – ja viņš spēj strādājot saņemt normālu atalgojumu, tad nepārdosies par kaut kādiem latiem, svarīga būs tā vieta redakcijā. Arī izdevējs no malas nejauksies iekšā komerciāli izdevīga laikraksta darbā, jo tā ir visticamāk, kas dēj zelta oliņas, un tieši tas jau ir vajadzīgs.*»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «*Mēs strikti nodalām reklāmu no materiāliem – ar cita veida šriftu, ar izcēlumiem, ar norādi, ka tā ir reklāma. Tas, ja kāda firma ir reklamējusies mūsu laikrakstā, nekādā ziņā neietekmē publikāciju. Varbūt, ka kaut kur, kaut kad ir kādas nobīdes, bet mēs ļoti cenšamies, lai tā nebūtu. SIA «Imanta» kopsapulce ir augstākais, kas izšķir svarīgākos jautājumus.*»

Reportieris, kurš vēlējas palikt anonīms: «*14 ir izdevējsabiedrības līdzīpašnieki, no kuriem lielākā daļa strādā tieši žurnālistikā un redakcijā.*»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Tiem žurnālistiem, kuri nav avīzes līdzīpašnieki, līgumattiecībās nav noteikts, cik tālu viņi ir atkarīgi no izdevēja.*»

Reportiere Valentīna Brūniņa: «*Man, piemēram, liekas, ka par auto lietām ir krietni par daudz un ka tur ir apakšā reklāma. Bet vai tas mums, vai kādam konkrēti ienes naudu vai neienes, es nevaru pateikt.*»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma: «*Manuprāt, tas ir arī statūtos, bet arī tajā manā līgumā. Redakcijā izdevēju vistiešāk pārstāv direk-*

tors – visas finanšu lietas ir viņa ligumā rakstītas. **Manā ligumā ir rakstīts, ka izdevējs neietekmē saturu.** Man vienīgais, kas tiek prasīts – man jāievēro visas likuma normas. Būtībā tie ir ekonomiski iemesli, teiksim, ja nevar noorganizēt veiksmīgu laikraksta darbu, tad tiek mainīts redaktors. Ja es sāktu vienu partiju visu laiku slavēt, tas arī ietekmētu manu tirāžu un tas piekārtu zināmu birku klāt. Izdevējs vēlas, lai mēs iesaistāties visādos sabiedriskos pasākumos, kas notiek šeit, un **nevis atbalstot kaut kādu politisko strāvojumu.** Bet vairāk arī tādas īpašas, specifiskas ietekmes uz darbu nav.»

Ziņu nodaļas redaktore Inga Bērziņa atzina **tīri komerciāli motivētu ietekmi, pārkāpjot redakcijas autonomiju:** «Varētu teikt, ka, tīri no ekonomiskās puses ņemot, mēs atbalstām tās tēmas, rakstām par tām firmām labprātāk, kas ir arī mūsu reklāmdevēji, tādā veidā it kā sadarbību sekmējot.»

Komentētājs Edgars Sauka: «Mums ir pašiem [redakcijā] vairāk vai mazāk formulēts, ka mēs neesam dzeltena avīze.»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma, signalizēja par satraucošu darba tiesību ierobežojumu: «Nav mums arodbiedrības. Mēs nedrīkstam neko tādu veidot – kāpēc, to jūs varat pajautāt direktorei. Es nezinu, cik es daudz drīkstu runāt, man nav pēc tam aizstāvju. Vienu brīdi pat bija doma, ka varētu mums veidoties arodbiedrība, bet mums no augšas it kā teica, ka to nevar darīt.»

Reportiere Egita Veinberga: «Zināmā mērā redakcija ir autonoma no izdevēja, jā. Tas viss ir saistīts saimnieciskos jautājumos.»

● «Jelgavas Rīta Avīze»

Galvenā redaktore Maija Laizāne: «Es esmu pirmām kārtām «Neatkarīgās» redaktoram pakļauta.»

● «Kurzemes Vārds»

Galvenā redaktora vietnieks Edgars Lūsēns: «Šādā situācijā, kā darbojamies mēs, tas ir, ka daļa žurnālistu, tai skaitā vadošie darbinieki, ir arī izdevēji, **ir grūti runāt par autonomiju.**»

Žurnāliste Sarmīte Pelcmane: «Varbūt kādreiz tīri reklāmas pēc ir jāizvērtē un jāizlemj – nublicēt vai atlikt kādu materiālu. Man liekas, to dara pilnsapulcē balsojot.»

● «Ventas Balss»

Galvenā redaktore Gundega Mertena koķetēja: «Nu, nav nekādas ietekmes – var ticēt, varat neticēt.»

Žurnāliste Līga Gabrāne: «Reklāmas, kas nes lielu daļu peļņas, daudz ko nosaka.»

● «Million»

Žurnālists Boriss Lavrenovs neslēpa **tīri komerciāli motivētu ietekmi, pārkāpjot redakcijas autonomiju:** «Izdevējam ir sava ekonomiska interese, un ir tādi gadījumi, kad izdevējs, kurš ir arī redaktors, **rekomendē nodarboties ar kādu jautājumu, kas nešaubīgi ir saistīts ar viņa interesēm.**»

● «Novaja gazeta»

Galvenais redaktors Andrejs Muravjovs: «Nav tā, ka kāds mums pasaka no augšas, lai rakstām tā vai šitā. Tā nekad nav bijis, tāda precedenta nekad nav bijis.»

7. Autoritāra vai koleģiāla redakcijas iekārta

Cik koleģiāli notiek avīzes satura plānošana un cik lielā mērā tajā tiek iesaistīti un galu galā ņemti vērā pašu žurnālistu viedokļi?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «Tiek plānotas tēmas pusotra mēneša garumā un lielie raksti divu nedēļu termiņā. Reizi nedēļā notiek žurnālistu sanāksmes: notiek Latvijas ziņu un Rīgas ziņu žurnālistu sanāksme, kā arī biznesa ziņu sanāksme. Šajās sanāksmēs žurnālisti pēc kārtas saka, kas, viņuprāt, šonedēļ svarīgs notiek viņu pārredzamajos lauciņos, par ko viņi gribētu rakstīt. Kas no tā visa mūs interesē, ko mēs varam salikt kopā, kas vēl cits ir jāraksta – tas ir redaktora uzdevums. Nākamais solis ir ar visiem šiem piedāvājumiem un vēl citiem aizpildīt nedēļas un divu nedēļu plānus. **Ar komentētājiem** ir arī katru dienu sanāksme.»

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps: «Man ir jāpieņem gala lēmums – tāpēc es esmu nodaļas vadītājs, bet tas ir komentētāja pienākums – nākt ar priekšlikumiem, par ko būtu jāraksta.»

Komentētājs Aivars Ozoliņš: «Komentētājiem mums notiek sapulces katru dienu pusstundu. Būtībā paši komentētāji noteic, par ko viņi rakstīs, un vienojas. Nodaļas vadītājs Pauls Raudseps nevar tā vienkārši pateikt – tu rakstīsi par šo, un ja tu negribi, tu tik un tā rakstīsi! Tā tas nenotiek nekad.»

Komentētājs Askolds Rodins: «Ziņu nodaļā ir kādas divas sapulces dienā.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Mums ir sadalīta konkrētā sfēra, kurai jāseko līdz. Es kā žurnālists aizeju, pasaku savas idejas, redaktors vai nu tās atbalsta, vai nē. Tāpat var arī redaktoram rasties savas idejas un viņš var man arī tās izpaust.»

Otra reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Nodaļu redaktoriem un lapu redaktoriem, un redaktoriem, un vietniekiem ir savas sapulces divreiz dienā. Bet mēs, visa nodaļa, tiekamies ar galveno redaktori pirmdienās un tad mēs izstāstām, ko mēs katrs šajā nedēļā darīsim, un tad viņa tā izvērtē un iesaka, kam jāpievērš pastiprināti uzmanība.»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «Tagad plānošanas notiks divas reizes dienā. Nodaļu vadītāji, feļetonisti, preses apskatnieks, vienvārdsakot, personas, kas nosaka ikdienas saturu, arī piedalās sapulcē.»

Galvenā redaktore Linda Rasa par hierarhisko subordināciju: «Žurnālisti tiek uzklausi, bet padoms tiek gaidīts no augstākstāvošajiem, kurš tad palīdz izlemt, kas būtu svarīgākais notikums. Tad, kad ir kaut kādas lielākas pārmaiņas, tad tiek sasauktas visas redakcijas, visu rakstošo kopsapulces. Tādas sapulces notiek aptuveni reizi trijos mēnešos. Nodaļu vadītāji tiek ar savā pakļautībā esošajiem žurnālistiem un pārrunā aktuālo.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «Reiz Serdānam bija sliktas garastāvoklis un viņam neko nevajadzēja. Bija tā, ka kāds kaut ko piedāvāja, viņš teica, ka to nevajag, šito arī ne. Tad redaktore iejaucās un pavaicāja, ko tad mēs liksim avīzē. **Diezgan koleģiāli viss notiek.** Es pat neatceros, ka kaut kas tiktu noraidīts. Cita lieta ir, ka tev tik daudz uzdevumu sadod, ka tev nav laika vairs domāt par savām idejām.»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Kā kuro reizi. Es domāju, ka arvien koleģiālāk. Neapšaubāmi, autoritāte ir Voldemāram Krustiņam, kas daudzus gadus vadījis šo avīzi. Viņam ir kaut kāda īpaša spēja paredzēt, piemēram, politiķu gājienus. Viņā ir vērts ieklausīties. Ja gribi, lai tas kuģis normāli peld, tad ir vērts ieklausīties gudros cilvēkos. Bet es arī neesmu dzirdējusi, ka sapulcē tiktu noraidītas labas idejas, tēmas, personas – ar domu, ka idejai tiešām jābūt labai, argumentētai un jāierakstās avīzes kontekstā. Es nevaru šajā avīzē nākt ar ideju, ka taisnība ir tomēr cittautiešiem un vajadzētu latviešu valodas kā valsts valodas ieviešanas programmas vidusskolās apturēt.»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs: «Patiesībā tas patiek veicināts. Ir speciāli paredzēta prēmiju nauda par idejām. Protams, ir dažreiz viedokļu sadursmes, vai nu es, vai nu man kāds nepiekrīt, bet idejas tiek atbalstītas.»

Komentētājs Ivars Andiņš: «Mums reizi nedēļā notiek lielās sapulces, kur tiek analizēta avīze: vispirms kaut kāda noteikta avīzes rubrika, tad tāds īss atskats uz nedēļu.»

Nodaļas redaktore, kura vēlējās palikt anonima: «Mūs nepārtraukti aicina izteikt visādus priekšlikumus un nākt ar savu iniciatīvu, būt žurnālistam 24 stundas diennaktī. Mums ir tikai jāspēj strādāt, nav nekādi ierobežojumi.»

● «Neatkarīgā Rita Avīze»

Komentētājs Dainis Lemešonoks: «Avīzes satura plānošana notiek nodaļu vadītāju līmenī.»

Komentētājs Viktors Avotiņš: «*Man gribētos, lai viņas ir koleģiālākas, jo avīze top diskutējot, nevis tikai savā nodaļā vai darbu sadalē. Diskusijas, manuprāt, varētu būt spēcīgākas. Es labi jūtos strīdos, kašķējoties ar Lemešonoku, tas mani bīda uz priekšu un palīdz sajūst vietu, kurā es strādāju.*»

Žurnāliste Baiba Lulle: «*Par koleģiālu plānošanu to nevar nosaukt tādā nozīmē, ka būtu lielākas visu redakcijas un visu žurnālistu sapulces, kurās visi nolemtu, kas tiktu rakstīts. Bet koleģialitāte izpaužas starp mani un redaktori. Ir arī dažreiz dažas apsveicamas idejas no redaktoru puses, kas iesaka kādu tēmu papētīt dziļāk, no cita aspekta. Manuprāt, tas varētu būt vairāk, jo tas ne tikai atvieglotu žurnālista darbu, bet arī paver jaunus apvēršņus.*»

Ekonomikas nodaļas redaktors Rolands Pētersons: «*Vairāk tas notiek vadības līmenī. Tad arī apmēram tiek sarunāts, kas, kā un par ko tiks rakstīts. Manā nodaļā apmēram 50% veido tas, ko es iesaku vai redakcijas vadības sapulcē tiek izdomāts, otri 50% ir žurnālistu ieteikumi.*»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors Aleksandrs Bļinovs: «*No rīta mums ir plānošana, kurā piedalās nodaļu vadītāji vai arī viņu aizvietotāji.*»

Ziņu nodaļas redaktors Aleksandrs Šuņins: «*Komunikācija notiek horizontālā līmenī.*»

Reportieris Sergejs Tiščenko: «*Katram ir tiesības izteikties, pat ja pirms tam kāds cits par to pašu tēmu ir izteicies citādi. Mums ir tā, ka ja kāds ir uzodis kādu tēmu, tad viņš var ielauzties galvenā redaktora kabinetā pat tad, ja tur sēž izdevējs, un teikt: «Vīri, tas ir kruti!» Nav bijusi neviena tāda reize, kad Aleksandrs Bļinovs būtu kļūdījies.*»

● «Čas»

Ziņu nodaļas redaktore Elena Titova: «*Augstā plānošana ir vienu reizi nedēļā, kurā piedalās viss vadības līmenis, izdevēji, lai nodrošinātu saikni starp visiem «Petita» izdevumiem. Tajās kopīgi tiek risināti stratēģiski, praktiski jautājumi.*»

Komentētājs Leonids Fedosejevs par Voldemāra Krustiņa rediģēto «Lauku Avīzi»: «*Kad sāku rakstīt, man bija iespēja pastrādāt «Lauku Avīzē», kas ir drakonisks tirāns. Rakstītājs ir pilnībā atkarīgs no redaktora, kurš ar žurnālista materiālu dara visu, kas ienāk prātā. Ja tu izteiksi pretenzijas par savu izrediģēto rakstu, tev parādis durvis. Dzelžaina disciplīna, nekāda pretī runāšana, galvenais redaktors ir dievs un kungs.*»

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: «*Žurnālistu viedoklis ir prioritārais.*»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «*Katru pirmdienu plānošanā piedalās visi žurnālisti.*»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma: «*Ar plānošanu katru dienu mums saistās divas sapulces – kopumā 98% no redakcijas darbiniekiem, viens vai divi, kas nepiedalās. Katrs atbild par savu jomu. Reizi nedēļā šeit notiek lielā sapulce, kad sanāk pilnīgi visi un mēs izrunājam nedēļu.*»

Komentētājs Edgars Sauka: «*Mums direktore arī diezgan tāda atraktīva un šad tad piedalās plānošanā, ja viņai kāda ideja pēkšņi rodas – viņa atnāk un mums pasaka. Bet tas nav tā, ka tu tagad ņem un noteikti uzraksti – tas nav tā, ka būtu noteikti jāatspoguļo.*»

Reportiere Anna Afanasjeva: «*Zinu, ka citās redakcijās biežāk notiek stratēģiskās plānošanas.*»

Reportiere Egīta Veinberga: «*Reizēm vai mēs aicinām, vai arī pati direktore nāk un piedalās, bet viņa tieši arī noklausās plānojumu un – tas ir varbūt saistīts arī ar reklāmu – tad ņem vērā, ko mēs ieplānojuši esam uz nedēļu un dod norādījumus savukārt administrācijai.*»

8. Žurnālista individuālā brīvība

Cik brīvs jūs jūtaties redakcionālu lēmumu pieņemšanā savas kompetences ietvaros, ieskaitot – savu patstāvīgo radošo ierosmju īstenošanā?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «Pilnībā brīva, ja mēs runājam par attiecībām starp redaktoru un izdevēju.»

Galvenās redaktore vietniece Māra Miķelsone: «Cits jautājums ir tas, ka cilvēki ieiet kaut kādā rutinā, un tā slodze ir diezgan liela, un viņam diezgan grūti ir.»

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps: «Principā tie viedokļi, ko mēs rakstām, viņi tiek sniegti kā «Dienas» komentāri un tā, ka viņi pārstāv «Dienas» viedokli. Es nekad nevienam nelieku rakstīt to, kam tas cilvēks pats netic. Konkrēts piemērs šai lietai ir tas, ka pagājušajā gadā, kad bija, nu, tādas diezgan izvērstas diskusijas par partiju finansēšanas likumu, mēs arī diezgan daudz diskutējām par to, kāds ir pareizais veids, kā šis būtu jāregulē. Un bija diskusija par to, vai vajadzētu aizliegt partiju apmaksātas reklāmas TV. **Mans viedoklis un Sarmītes Ēlertes viedoklis bija, ka tāds aizliegums nebūtu pareizs, žurnāliste, kas par to rakstīja drīzāk domāja, ka vajadzētu.** Mēs viņai nelikām rakstīt, ka vajadzētu, mēs atradām tādu formulējumu, kas, teiksim, atrada kopējo šajā nostājā – ka noteikti šie partiju izdevumi ir jāsamazina, cik vien iespējams, lai varētu samazināt ekonomisko grupējumu politisko ietekmi uz partijām, un ka tur noteikti ir jāskatās līdz, kā šī nauda aiziet uz TV. Nu, un tad tālāk ir jāskatās līdz, kā šis konkrētais likuma pants ir uzrakstīts. Katrā ziņā šai jautājumā, nu, tas mans viedoklis varbūt bija pieļāvīgāks nekā viņas, mēs nespiedām viņai rakstīt to, un mums tā pamatnostādne, es domāju, ka neatšķīrās.»

Komentētājs Askolds Rodins: «Pēc tā principa arī tiek komplektēts, teiksim, **te neviens kreisā nav.**»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: «Man nav bijis tā, ka es nevaru realizēt kaut kādas savas idejas.»

● «Kurzemes Vārds»

Žurnāliste Kristīne Pastore: «Ļoti daudzas idejas nāk no žurnālistiem, bet tikpat daudzas no redaktora vai vienkārši cilvēku ieteikumiem.»

Žurnāliste Sarmīte Pujēna: «Nu, tas, kas arī redaktoram šķiet pieņemams, tiek akceptēts. Ir arī idejas, lietas, ko noraida, jo tās nesaskan ar redaktora.»

● «Ventas Balss»

Žurnāliste Līga Gabrāne: «Reizi nedēļā mums notiek sapulce, kur katrs pasaka, par ko viņš ir plānojis rakstīt, **bet tā nav apspriešana, to drīzāk varētu nosaukt par informācijas apmaiņu.**»

● «Million»

Žurnālists Boriss Lavrenovs: «Katru nedēļu divas reizes mēs sapulcējamies kopā un **apspriežam**, kas būs nākošajā numurā, kurš būs galvenais raksts utt. Jebkurš žurnālists katru dienu var griezties ar ideju pie redaktora un, ja ideja laba, par to sagatavot materiālu.»

Žurnāliste, kura vēlējās palikt anonīma: «Pamatā žurnālisti ir tie, kas nāk ar savām idejām, bet redaktors vairāk izdomā, kas kurā lapusē atradīsies.»

Otra reportiere, kura vēlējas palikt anonima: «Man nav problēmu, ja es varu argumentēti pierādīt, ka tas ir interesanti.»

● **«Latvijas Avīze»**

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «Ja man nav iekšējs cenzors, tad absolūti brīvs. Es, godīgi sakot, nerēķinos personiski, tāpēc ka man ļoti daudz gadu. Es nešķiroju... vai par to var, vai nevar rakstīt. Es personiski domāju, ka **var rakstīt par visu, tikai jautājums, kā jūs to uzrakstīsiet.** Jā, ir lietas, kurās nevajag meklēt aplinkus izteicienus, diplomātiskas metodes, bet cilvēks nekad nedrīkst būt rupjš, aizvainot savu oponentu.»

Galvenā redaktore Linda Rasa: «Tas atkarīgs no tēmām. Mazāk politiski globālās tēmās es jūtos brīvi, bet, ja tas skar augsto politiku, piemēram, nacionālos jautājumus, es **vienmēr konsultējos ar Voldemāru Krustiņu,** jo viņš ir aizsācis šīs nacionālās līnijas vilkšanu un viņa padoms tiek vienmēr gaidīts.»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Absolūti. Protams, **izdevuma konkrētās uzbūves ietvaros, idejiskās koncepcijas ietvaros.** Piemēram, «Mājas Viesis» kontekstā parādās «Rīgas Laika» tipa raksts vai intervija ar kādas tālas zemes nevienam nezināmu filozofu. Protams, ka redakcijas augstākā vadība iebilstu pret šādu pavērsienu un es pati to nekad nepieļautu, jo šis nav ne tas laikraksts, ne tā auditorija. Neviens manus lēmumus neietekmē, un tas pat savā ziņā apgrūtina, ka nemitīgi viss kaut kas jāizdomā pašai.»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs: «Es varu uzrakstīt to, ko es domāju. Protams, lielos vilcienos es cenšos pieturēties pie redakcijas politikas un manas domas ar to sakrīt. Tā ir ideoloģiskā pieeja, attieksme un zināmā mērā vieni pamati, uzskati – kas ir izdevīgi valstij, viena virzība. Vai nu Redakcijas padome, vai žurnālisti ierosina un tad izkristalizējas tāds kā kopvilciens, lai nebūtu tā, ka vienā lapā ir divi komentāri par vienu un to pašu būdu. Piemēram, vienā tiek izteikts atbalsts valdībai, bet otrā jau nopelts, ka tā nedrīkst rīkoties, ka tai vajadzētu atkāpties. Es uzskatu, ka varu rakstīt diezgan brīvi.»

Komentētājs Ivars Andiņš: «Attiecībā uz saviem rakstiem es jūtos brīvs. **Tā kā es esmu pieredzējis, es automātiski izvēlos tēmas, kas tiks pieņemtas.** Patiesībā man pat ir grūti atcerēties gadījumu, kad es būtu kaut ko piedāvājis un tas tiktu noraidīts. Bet tur, es saku, ir interesanti – jau zemapziņas limenī nostrādā kaut kāds filtrs, kas, teiksim, izfiltrē tās akceptējamās idejas. No 10 ballēm brīvs tēmas izvēlē un radošo ideju īstenošanā... **Ja vērtējam 10 ballu sistēmā, tad septiņi noteikti būtu.**»

Žurnāliste Māra Libeka: «Es brīvi jūtos. Neviens, jāsaka tā, īpaši nemasē un neiespaido. **Ļoti svarīgi ir galvenā redaktora, valdes priekšsēdētāja, padomes priekšsēdētāja viedokļi.** Voldemārs Krustiņš ir padomes priekšsēdētājs – ja viņš ir šeit, es viņa viedokli respektēju.»

Žurnāliste Iveta Tomšone: «Tik, cik tas skar tādas saimnieciskas lietas, tad tiešām ļoti brīvi – tur nav nekādu ierobežojumu. **Teiksim, ka teiktu, ka par to nedrīkst rakstīt, ko tu esi uzrakstījis, un tā tālāk, es tā neesmu manījusi. Varbūt ir tādas situācijas bijušas, bet kurā redakcijā tā nav?**»

● **«Neatkarīgā Rīta Avīze»**

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš: «Pilnīgi brīvs es nevaru justies nekad, jo tie resursi, kas ir, var šķist nepietiekami un gribētos izspiest ko vairāk katrā konkrētajā situācijā. Vienmēr gribas iet uz kvalitāti, analītisko presi, nevis uz to, kā pārdot avīzi, kas ir pieprasītāks.»

Komentētājs Viktors Avotiņš: «Tēmas es izvēlos patstāvīgi, arī interpretācijas veidu. Ja es būtu priekšnieks, tad vairāk liktu spēlēt, tā teikt, avīzes spēles.»

Ekonomikas nodaļas redaktors Rolands Pētersons: «Ir bijuši atsevišķi gadījumi, kad **lēmums ir pieņemts redakcijas vadības līmenī, bet es varbūt nepiekrīstu šādai nostādnei.** Bet ja tas ir pieņemts, tad tas tā arī ir.»

● **«Vesti segodnja»**

Žurnālists Sergejs Tiščenko: «Diemžēl mēs nesastādām nekādus plānus. Cilvēki pieraksta kaut kādas savas idejas un apspriež tās ar vecākiem kolēģiem – tādā veidā notiek plānošana.»

● «Čas»

Žurnālists Romāns Kokšarovs: «*Es varu pilnībā realizēt savas ieceres – ar nosacījumu, ka tas ir izdevniecībai nekaitīgi un ir saskaņots.*»

Komentētājs Leonids Fedosejevs: «*Man ir individuāls līgums ar izdevēju. Es nepakļaujos pat galvenajam redaktoram. Manus rakstus drukā tādus, kādi tie ir. Man pat piešķirts divains amats – speciālais redaktors, cilvēks, kurš strādā pats par sevi.*»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma: «*Daudz nosaka, cik tev ir naudas. Ar tādu īsti pētniecisko žurnālistiku nenodarbojas arī lielie dienas laikraksti, kas ir nacionālie laikraksti, tad reģionos vēl mazāk nodarbojas ar to. Cilvēks nevar mēnesi nodarboties ar vienu materiālu, par kuru beigās saņems piecus latus. Tādas dažas idejas uz to arī mums paliek nerealizētas.*»

Komentētājs Edgars Sauka: «*Otrdienas sapulcēs apkopojam iepriekšējās nedēļas labāko virsrakstu, tēmu, fotogrāfiju, valodu vai izklāstu, tad mēnesī tas tiek apkopots, kā tur ir izdevies, un tas tiek arī finansiāli atbalstīts – tādas lielas nē, bet tomēr naudas prēmijas veidā.*»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: «*Attiecībā uz avīzi kā kopējo mūsu viedokli netiek ņemti vērā, piemēram, ja uzskatām, ka rubrikai nevajadzētu iet tajā lapā, un attiecībā uz avīzes struktūru. Tagad, kad tapa jaunais makets avīzei, mēs bijām sašauti, ka nekas netika mums jautāts – ka mēs gribētu varbūt savādākas rubrikas. Vienkārši redaktore un kaut kāds mākslinieks, ar kuru mūs pat neiepazīstināja, to nolēma. Mēs bijām stipri sašauti un vilušies. Tā ka tani sfērā netiek ņemts vērā mūsu viedoklis. Bet ko rakstīt un kā – to ņem vērā.*»

Reportiere Egita Veinberga: «*Mums ir prāta vētras. Mums ir viens folderītis, kur mēs varam lasīt viens otra idejas. Nu, principā mums redakcijā ir kolektīvisms [koleģiāla vadības iekārta] – tas ir tematiskajā ziņā.*»

● «Kurzemes Vārds»

Žurnāliste Sarmīte Pujēna: «*Rakstīt var par visu un kādā formā gribas. Protams, ir jauki, ja pirms tam atrod laiku pārrunām ar redaktoru, lai vēlāk nerastos nopietni konflikti.*»

● «Ventas Balss»

Žurnāliste Laimdota Sēle: «*Ļoti lielā mērā brīvi.*»

● «Novaja gazeta»

Galvenais redaktors Andrejs Muravjovs: «*Kas attiecas tikai uz saturu, jā, tur es esmu pilnīgi brīvs.*»

Reportiere Albina Zeneviča: «*Es jūtu, ka no manis ir daudz kas atkarīgs.*»

9. Personiskās kompetences ietvari

Vai jums ir skaidri jūsu personiskie kompetences ietvari redakcionālo lēmumu pieņemšanā un vai tie ir noteikti kādā juridiskā dokumentā – jūsu darba līgumā vai uzņēmuma vai redakcijas statūtos? Vai ir bijuši gadījumi jūsu vai jūsu kolēģu darbā, kad šie kompetences ietvari tiek pārkāpti? Miniet piemērus (varbūt arī citās Latvijas avīzēs)!

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «Tas ir līgums ar mani, ka es atbildu par visu, kas atteicas uz laikraksta saturu. **Kompetences ietvaru pārkāpumi nav bijuši.**»

Galvenās redaktore vietiece Māra Miķelsone: «Izdevējs un laikraksta direktors slēdz līgumu ar katru darbinieku. **Vienu biznesa ziņu reportieri mēs bijām spiesti atlaist, jo viņš neievēroja ētikas kodeksu, darbojoties ne tikai izdevuma interesēs, bet arī slēdzot slepenas vienošanās ar informācijas devējiem.**»

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps: «Jā. Nav bijis tāds gadījums, kad kāds ir teicis, ka vajag rakstīt savādāk.»

Komentētājs Aivars Ozoliņš: «**Par kaut kādām redakcionālām nostādņēm darba līgumā nekas nav. Ja grib rakstīt kādam citam vēl kaut ko, tad tas ir jāsaskaņo ar redakcijas vadību, pats nevar, teiksim, doties un rakstīt kur pagadās.**»

Komentētājs Askolds Rodins: «Man ir darba līgums, bet es nezinu, kas tur ir rakstīts.»

Reportiere Jara Sizova: «**Nē, kompetences ietvari nav noteikti juridiskos dokumentos.**»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Man ir skaidri personiskās kompetences ietvari. Tas, kas mums ir pateikts – mums ir jāseko līdz pilnīgi visam, kas notiek. Mēs strādājam nacionālajās ziņās, un man ir jābūt pilnīgi gatavai, ja, piemēram, kāds ir saslimis un es neesmu tajā dienā nodarbināta, rakstīt par veselību un jābūt tik kompetentai, lai es zinātu, aizejot uz to preses konferenci.»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «*Mums ir nolikums par Redakcijas padomi, bet tas ir viss. Ja runā par mani, tad es vienmēr izsaku savas rekomendācijas. Tas ir padoms, tas nav aizliegums. Savas akciju daļas esmu pārdevis [Viesturam] Serdāna kungam, materiāla ietekme man nav. Morāli, jā, kamēr es te esmu, es esmu kaut kāda morāla vienība. **Vai avīze ar līniju, vai bez tās.** Savā ziņā zināmas tradīcijas es te saglabāju un vienmēr lasītāji tās var personificēt. Nolikumā teikts, ka padomei jāraugās, lai redakcijas stratēģiskie uzdevumi, nostādnes sakristu ar ik dienas rakstīto. Nolikumā ir teikts – saskaņot, nevis noteikt, konsultēt utt. Bet tur ir salikts valdes priekšsēdētājs, kas ir īpašnieks, redaktors, kas atrodas īpašnieka pakļautībā, padomes priekšsēdētājs, kas sevi sauc par brīvžurnālistu, un profesors Peniķis, profesionāls cilvēks no malas.*»

Galvenā redaktore Linda Rasa: «Darba līgumā tie nav sīki aprakstīti. Bet man viņi ir skaidri, es priekš sevis esmu tos formulējusi. **Vienreiz ir bijusi situācija, kad robežas tika pārkāptas.** Es to sajutu ne no redakcijas puses, bet no malas, it kā ar atsaukšanos uz redakcijas ietvariem. Bet, kad es gāju noskaidrot situāciju ar valdes locekļiem, izrādījās, ka tas ir pārpratums. Es pat jutu atbalstu, un viss tika nokārtots pēc demokrātijas principiem.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «Jā, ir, bet tādā ļoti vispārīgā formā. Visi pārmetumi no priekšniecības ir atkarīgi no garastāvokļa.»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Pilnīgi skaidri, jo tie ir noteikti darba līgumā.»

Komentētājs Ivars Andiņš: «Darba līgumā, juridiskos dokumentos, cik es zinu, nevienā nav noteikts kaut kāds idejisks pavērsiens. Tas nekādā gadījumā. Bet kompetence vismaz tik daudz, ka **ir jāsaskaņo tēmas izvēle.** Nesaskaņojot kaut ko ar redaktoru, izdara tādu, kas tomēr ir paredzēts, ka ir jāsaskaņo, – tādas problēmas ir bijušas. Es esmu dzirdējis, ka **kolēģi ir rakstījuši pēc tam paskaidrojumu,** bet galu galā viņi joprojām turpina šeit strādāt.»

Nodaļas redaktore, kura vēlējas palikt anonīma, apstiprināja to pašu: «Kompetences ietvari man ir noteikti tādā veidā, ka man ir, teiksim, jāiet pie galvenā redaktora vai komercdirektora, bet citā ziņā nē.»

Žurnāliste Māra Libeka: «Mums ir, piemēram, noteikts, ka mēs nedrīkstam strādāt citos masu informācijas līdzekļos.»

● «Neatkarīgā Rita Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš: «Tie ir noteikti darba aprakstā un man tie ir skaidri. Manā kompetencē ir avīzes stratēģijas veidošana un realizēšana, kā arī nosacīti man pieder galavārds, kas ies iekšā avīzē. Ir bijušas situācijas, kad žurnālistam ir samaksāts, lai kāds noteikta satura, informācijas raksts parādītos avīzē. Taču šobrīd šī tendence jau ir gandrīz izzudusi. Šādās situācijās žurnālistam nākas aiziet no darba.»

Komentētājs Dainis Lemešonoks: «Nekādu grožu, rāmju man nav, galvenais, nodrošināt avīzi ar komentāriem. Viņi – akcionāri, izdevēji – saglabājuši man darba vietu un pietiekami labus darba apstākļus, lai es nespļautu viņiem sejā ar domu pierādīt, kāds es baigais ērglis. Tas īstenībā būtu amorāli. Un te jau ir runa par manu pašcenzūru.»

Žurnāliste Baiba Lulle: «Skaidri man tie ir, bet juridiski tie nav noteikti. Darba līgums ir ļoti vispārīgs.»

Ekonomikas nodaļas redaktors Rolands Pētersons: «Man ir skaidri, jo tie ir izklāstīti darba aprakstā. Vai diktāts no augšas? Varbūt, bet tas neizpaužas kā viens telefona zvans vai pavēle. Parasti tas notiek pārrunu ceļā.»

Ziņu nodaļas redaktore Māra Matisone: «Man liekas, ka mazajos reģionālajos laikrakstos pārkāpumu ir krietni vairāk.»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors Aleksandrs Bļinovs: «Kopš Jaunā gada ir kļuvis vieglāk strādāt, jo pirms tam bija ļoti daudz tiesu un galvenais redaktors vienmēr bija atbildētājs, bet tagad atbild izdevējs.»

Reportieris Sergejs Tiščenko: «Mēs esam aizpildījuši anketu.»

● «Čas»

Komentētājs Leonīds Fedosejevs: «Žurnālistiem ir pārbaudes laiks. Pirms ienāk kolektīvā, jānostrādā vairākus gadus ārstatā. Iekļūt šeit ir salīdzinoši grūti. Tikt ārā viegli, bet, ievērojot spēles noteikumus, tas nedraud.»

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: «Šajā SIA modelī ir divas galvenās personas – SIA valdes priekšsēdētājs un redaktore. Kompetences ir strikti nodalītas, bet tajā pašā laikā šīs personas spēj viena otru nepieciešamības gadījumā aizstāt.»

SIA «Druva» valdes priekšsēdētājs Verners Rudzītis: «Mums ir redaktora un SIA valdes priekšsēdētāja pilnvaru saraksts, precīzāk – pienākumu saraksts. Principā, ja runā par avīzi, man nav tāds noteikts pilnvaru loks.»

Komentētājs Andris Vanadziņš: «Nav definēti. Es domāju, ka Latvijā ir tāda prakse, ka žurnālisti tiek nopirkti, publikācijas apmaksātas, nenorādot, ka tā ir apmaksāta publikācija.»

Žurnālists Jānis Gabrāns: «Mani pienākumi ir noteikti iekšējā tēmu sadalē, bet ne juridiskā dokumentā. Laika gaitā tas ir tā automātiski nostabilizējies, kas par ko raksta. Tas ir atrunāts, bet ne iegrāmatots, strikti noformēts.»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «Personiskās kompetences ietvari redakcionālo lēmumu pieņemšanā nav noteikti nekādā juridiskā dokumentā.»

Reportieris, kurš vēlējās palikt anonīms: «Tā nav uz papīra likta lieta, bet principā mums ir katram sava joma.»

Reportiere Valentina Brūniņa: «Mums pat reizēm ir, ka žurnālists ir uzrakstījis tā, ka pārējie kolēģi nepiekrīt tam viedoklim. Bet mums nav tādas tiešas redakcijas nostājas kādā jautājumā.»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma: «Mēs kopīgi ar direktoru katram no personāla izveidojam līgumu, kurā ir atrunāts, par ko viņš konkrēti ir atbildīgs. Šeit ir tā atbildība tiešām pa tēmām – katram kaut kāds tēmu loks ir jāveido. Mums struktūrā ir nodaļas vadītāja pienākumi un – reportiera pienākumi, un šeit nodaļas vadītājs var arī pārkāpt kompetences līmeni. Bet, ja divi nodaļas vadītāji katrs plāno savu darbu, tad otram nav tiesību otra plānos vardarbīgi iejaukties. Nodaļas vadītājs nevar arī kaut ko izlemt redaktora vietā.»

Komentētājs Edgars Sauka: *«Tur jau ir tā īpatnība reģionālajiem laikrakstiem, ka zināmā mērā mēs esam ierobežoti – arī kritiskie raksti ir jāraksta tā, lai tomēr būtu iespēja atgriezties pie tā cilvēka pēc informācijas, lai viņš tev nepateiktu, ka vispār tavu ģimi vairs negrib redzēt.»*

Reportiere Anna Afanasjeva: *«Mums ir tā, ka jādara viss nerunājot, savādāk tas atsauksies uz atalgojumu.»*

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: *«Darba līgumā jau it kā tie punkti ir uzskaitīti – tas ir vairāk teorētiski, dzīvē tā nav. Bieži līgumā noteiktie kompetences ietvari netiek ievēroti. Līgumā ir noteikts, ka vienu dienu mēs varam izmantot radoši, un tajā pašā laikā tev būtu ļoti grūti panākt, lai to dienu tiešām dabūtu brīvu.»*

Reportiere Egita Veinberga: *«Jā, mums ir sadalīts viss. Un arī, teiksim, uzrakstītas rakstiski tās jomas, un mēs visi kopā sēdējām un arī dalījām tās jomas, kurā katrs jūtas, teiksim, spēcīgāks, zinošāks, un labāk var atspoguļot. Nē, darba līgumā kompetence nav noteikta. Tur ir tādi organizatoriskie jautājumi, kurus esmu apņēmusies.»*

● «Kurzemes Vārds»

Žurnālists Ints Grasis: *«Dažkārt žurnālistiem savā starpā pietrūkst komunikācijas.»*

Žurnāliste Sarmīte Pelcmane: *«Sākot strādāt, tev iedod vienu nozari, kurai sekot līdz ir tavs pienākums, un pamatā visus lēmumus, kas ar to saistīti, pieņem tu pati.»*

Žurnāliste Kristīne Pastore: *«Jāatzīstas, ka darba līgumu neesmu lasījusi, bet domāju, ka tur nekas īpašs nebija.»*

● «Ventas Balss»

Žurnāliste Līga Gabrāne: *«Ja godīgi, tad man jāsaka, ka man tas tā līdz galam nav skaidrs.»*

Žurnāliste Marlena Briede: *«Mums maksā tikai tik, cik esam uzrakstījuši.»*

● «Novaja gazeta»

Reportiere Albina Zeneviča: *«Es zinu šādus gadījumus, piemēram, mūsu redakcijā, kad cilvēks pārkāpj savas pilnvaras, teiksim, negatīvā*

nozīmē izmanto savu dienesta stāvokli personisku uzdevumu risināšanā un personisku plānu veidošanā, piemēram, piedraudot citiem ar to, ka ir avīzes darbinieks un var kaut kādam cilvēkam sagādāt problēmas. Kad kaut kas tāds notiek, tad cilvēks tiek atbrīvots no darba. Ar cilvēku tika pārtraukts darba līgums – tas notika pavisam nesen šajā redakcijā.»

10. Redakcionālo lēmumu pieņemšanas kārtība

Kas jūsu redakcijā izvēlas raksta tēmu un dod darba uzdevumu, kā arī pieņem lēmumu, ka ziņu raksts vai komentārs ir gatavs publicēšanai? Kāda ir šā lēmuma pieņemšanas gaita un procedūra? Vai parastajā kārtībā kādreiz notiek izņēmumi? Kādi?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «Te tas atspēriena punkts ir atkal mērķi un atbildība, un tēmas, kas mums šķiet svarīgas lasītājam. Mūsu savstarpējā vienošanās ar redaktoriem ir tāda, ka raksti, kuri varētu izraisīt īpašu rezonansi vai nest kaut kādas juridiskas komplikācijas, pirms publicēšanas tiek parādīti man. Ir iespējams, ka vadītājs domā, ka tā nav nekāda problēma, viņš uzskata, ka tur nevar būt juridiski sarežģījumi, bet beigās izrādās, ka var būt.»

Galvenās redaktore vietiece Māra Miķelsone: «Ir jāizvēlas pareizie vārdi, kā pareizi to aprakstīt tā, lai neko nenoslēptu lasītājam, bet lai arī neaizskartu kāda intereses, lai neiznāktu arī uzņēmumam ciest ar to, ka iesūdz tiesā.»

Komentētājs Aivars Ozoliņš: «Nāk kaut kādi tematu apkopojumi uz augšu un tad no augšas kaut kādas prioritātes tiek novadītas. Tas tiek pateikts nodaļai, kādi temati būtu svarīgi šonedēļ, tad tie nodaļu vadītāji saplāno par ko, kādā apjomā, kurš rakstīs.»

Reportiere, kura vēlējas aplikt anonīma: «Ja raksts ir sliktas kvalitātes, tad viņš netiek publicēts.»

Reportiere Jara Sizova: «Tie ir nodaļu vadītāji, numura redaktori un, ja raksts ir ļoti svarīgs, tad notiek konsultācijas arī ar galveno redaktori.»

Otra reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Ja man šķiet, ka tam nevajag pievērst pastiprinātu uzmanību, tad man ir iespējas argumentēti pierādīt, ka tas nav tik svarīgi, kā varbūt šķiet redakcijas vadībai.»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «Pārskatīt tos nedēļas pieteikumus, kā to domā redaktors, – man uzdevums ir konstruktīvi filtrēt. Šeit strādā ļoti daudz jaunu cilvēku, kas

nepārzina situāciju pēdējo 50 gadu laikā, un tad es esmu tas kompetentais, kas iesaka. Atsevišķus rakstus es pārlasu tikai tādā gadījumā, ja ir šaubas. Nenoliegšu, ka ir gadījumi, kad es lūdzu kādu rakstu pirms publicēšanas parādīt, jo es to tēmu esmu ieteicis. Mums ir pieņemts visas intervijas saskaņot ar intervijas devēju – bet princips ir neatšacīties no saviem principiālajiem izteicieniem.»

Galvenā redaktore Linda Rasa: «Runājot par izņēmuma gadījumiem, līdz šim tādi ir bijuši, ja man ir radušās šaubas, vai mēs tādu rakstu varam drukāt, tad es parādu Voldemāram Krustiņam. Piemēram, ja tas ir politiski kutelīgs jautājums un varbūt to vajadzētu kaut kā citādāk pagriezt vai papildināt.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «Daļēji galvenā redaktore, daļēji [Voldemārs] Krustiņš, daļēji pats žurnālists. Tagad tas ir retāk, bet agrāk gadījās bieži, ka dēļ tā, ka cilvēki savā starpā nesarunājas, abi dara vienu un to pašu darbu.»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Manā nodaļā ļoti bieži to daru es. Bieži vien grūtākais nav uzrakstīt, bet izdomāt, kur, ko un kāpēc. Tas ir redaktore darbs, bet esmu pārlaimīga, ja ar idejām nāk pie manis. Te nav tā, ka varētu pateikt, cik daudz, ko, kurš ierosina, vienīgi man ir tā atbildība, ka jāredz tālāk. To pieņem nodaļu redaktori.»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs: «Parastā kārtība ir, ka galavārds pieder vai nu galvenajai redaktorei, vai nodaļu redaktoriem.»

Komentētājs Ivars Andiņš: «Lielākajai daļai ielikumu pilnīga izvēles un noteikšanas brīvība ir viņu vadītājiem. Drusku citādi ir ziņu lapās, jo atsevišķi ziņu materiāli, kas ir ar kaut kādu politisku ievirzi, tur gan tiek rediģēti. Ir tādi raksti, kurus ir tikai viens cilvēks redzējis, kas ir tas pats autors. Tādu gadījumu ir diezgan daudz, jo ielikumu vadītāji paši ir aktīvi žurnālisti. Tad, protams, to rakstu neviens nav lasījis, izņemot korektūru.»

Nodaļas redaktore, kura vēlējas palikt anonīma: «Galvenais redaktors. Izņēmuma gadījumu nav.»

Žurnāliste Māra Libeka: «Tā ir galvenā redaktora kompetence. Man nav jādod [politikas nodaļas redaktoram Mārim] Antonēvičam

lasīt, es atdodu uzreiz pa tiešo galvenajai redaktorei Lindai Rasai, viņa izlasa. Komentārus noteikti viņa arī izlasa, reizēm arī padomes priekšsēdētājs [Voldemārs] Krustiņš izlasa.»

Žurnāliste Iveta Tomšone: «Ir bijuši gadījumi, teiksim, ka [izdevējs Viesturs] Serdāns paprasa apskatīt lapu.»

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš: «Rakstu tēmas parasti žurnālists iesaka nodaļas redaktoram un nodaļas redaktors saskaņo ar mani. Mēdz būt arī atgriezeniskā saikne. **Man ir pieejama kaut kāda informācija un es to pastāstu nodaļas redaktoram.** Principā žurnālistam ir noteikts samērā šaurš tēmu loks, kam jāseko līdzi. Process ir gaužām vienkāršs: žurnālists uzraksta, nodaļas redaktors to pārlasa, izrediģē, un vairākumā gadījumu ar to arī beidzas, ja vien tas nav gaužām nozīmīgs, diskutabls jautājums. Numurā parasti ir pieci seši raksti, ko pirms publicēšanas pārlasu es un lieku vai nu papildināt, vai noskaidrot vēl kādu viedokli.»

Komentētājs Dainis Lemešonoks: «Informācija tiek iegūta arī no malas, piemēram, kāds augsts politiķis pateicis redaktoram un tas savukārt attiecīgi nodaļu vadītājiem un tie – atbilstošajam žurnālistam.»

Komentētājs Viktors Avotiņš: «Pamatā politikas nodaļas vadītāja. Tas notiek gan tā, gan koleģiāli runājot. Redaktore izsvītro lamu vārdus, ko esmu sarakstījis. Gala lēmumu pieņem nodaļas vadītāji, bet materiālus vēl pārlasa korektore un dežurants.»

Ziņu nodaļas redaktore Māra Matīsona: «Darba uzdevumus dodu es, protams, saskaņojot tos ar galveno redaktoru. Ja materiāls ir nekvalitatīvs, neatbilst [profesionālām] normām, skaidrs, ka izlemju nepublicēt vai, ja ir ļoti svarīga tēma, iedodu kādam citam to pārstrādāt. Tā gan reti gadās.»

● «Vesti segodnja»

Ziņu nodaļas redaktors Aleksandrs Šuņins: «Pirmo lēmumu pieņem nodaļas vadītājs un **pēdējo – galvenais redaktors**, kuram ir tiesības vai nu neļaut rakstu publicēt, vai arī dot rīkojumu rakstā kaut ko mainīt, bet tas reti notiek, jo šeit strādā profesionāļi.»

Izpildredaktors Aleksandrs Kazakovs: «Mēs ar galveno redaktoru, jā, mēs arī pieņemam lēmumu, vai tas raksts ir gatavs publicēšanai.»

Komentētājs Vadims Faļkovs: «Lēmumu par publicēšanu noteikti pieņem redaktorāts.»

Reportieris Igors Meidens: «Tēmas pārsvarā izvēlas katrs žurnālists pats – 70% tēmu izvēlas žurnālists un 30% izvēlas redaktori.»

● «Čas»

Ziņu nodaļas redaktore Elena Titova: «Plānošanās nodaļu vadītāji un galvenā redaktore vienojas par principiāliem jautājumiem. Piemēram, no tāda un tāda datuma īpaši padziļināti atspoguļot gatavošanos Eiropas Savienības referendumam.»

Žurnālists Romāns Kokšarovs: «Pirmkārt tēmu, ideju saskaņo ar nodaļas vadītāju un tas savukārt, ja tēma ir ļoti nopietna un kutelīga, ar galveno redaktori vai pat izdevēju.»

Komentētājs Leonīds Fedosejevs: «Ir tāda trīspakāpju sistēma – tematu pieteikumi, plānošana un apspriešana – ko atliek uz rītdienu un ko reāli publicēs. Negatavu materiālu (ideja – es jau nu varētu uzrakstīt kaut ko ģeniālu...) vispār nevienam nav tiesību piedāvāt.»

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: «Lielajās sanāksmās ik pēc divām nedēļām diskutējam, kuras tēmas jāņem nost, kura tēma jau ir izsmelta, kas jauns parādījies. Es nespēju iedomāties iknedēļas plānošanu bez iepriekšējās nedēļas analīzes. No šīs analīzes jau arī izkristalizējas tēmu aktualitāte un mēs redzam, ko un kā rakstīt tālāk.»

SIA «Druva» valdes priekšsēdētājs Verners Rudzītis: «Lēmumu par to, vai raksts ir gatavs publicēšanai, pieņem redaktore, tur es neiejaucos. **Redaktore reizēm ar mani konsultējas, bet galavārdu arī tad pasaka viņa.** Es cenšos tā neteikt – to nevajadzētu publicēt.»

Komentētājs Andris Vanadžiņš: «Es jau būtu priecīgs, ja tēmas tiktu iedotas, taču mums tās jāizdomā galvenokārt pašiem.»

Žurnālists Jānis Gabrāns: «Principā redaktore, bet tādā izpratnē, ka viņa tikai akceptē vai iesaka kaut ko vēl klāt pie tā, ko žurnālists izdomājis.»

Žurnāliste Laura Pablaka: *«Par konkrētiem rakstiem tiek izveidots saraksts, kas, kurā dienā, par ko būs un kurā lappusē tiks gatavots.»*

Žurnāliste Sarmīte Feldmane: *«Tēmas ir sadalītas, pareizāk sakot – nozares. Viss notiek sarunu procesā – pieci kabineti, un durvis uz gaiteni ir vaļā.»*

● **«Liesma»**

Galvenā redaktore Antra Lāce: *«Galavārds ir man.»*

Reportieris, kurš vēlējas palikt anonīms: *«30% no redaktore, 70% no katra paša. Sapulcēs tiek nolemti materiāli, kas ir stratēģiski, un pārējais ir diezgan liela pašplūsma. Principā gala lēmumu pieņem redaktors, bet parasti viņš konsultējas ar to rakstītāju.»*

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: *«Aizrādījumi var būt tādi, ka tur lien ārā, kā ilens no maisa, slēptā reklāma. Un tad korespondentam ir jāmeklē, lai vismaz daļu no tā raksta apmaksā, – tā mums rodas tā AP – apmaksātā publikācija.»*

Reportieris Jūlijs Cukurs: *«Raksta gatavību publicēšanai un to, vai tas tieši tādā veidā tiks publicēts, nosaka galvenokārt tehniskā redaktore.»*

Reportieris Andris Briedis: *«Lēmuma pieņemšanas process ir tāds, ka redaktore iepazīstas ar rakstu, atnāk to pārrunāt un tad izlemjam, kā labāk.»*

Reportiere Valentīna Brūniņa: *«Bez saskaņošanas nekad mums nekas netiek labots. Ražošanas apspriedēs pirmdienās tiek sadalīti tematiskie uzdevumi, kas ir pēc grafika, piemēram, pirmās lapas bilde ar parakstu, viesis sestdienas numuram.»*

● **«Zemgales Ziņas»**

Galvenā redaktore Ligita Timma: *«Mums ir divi cilvēki, caur kuriem iziet praktiski viss. Es lasu būtībā pēc izvēles. Komentārus vienu lielu tiesu es cenšos izlasīt pirms publicēšanas. Attiecībā uz komentāriem redaktors var pēdējā brīdī pieņemt lēmumu – es varu viņu nosaukt par viedokli un nevis par «Zemgales Ziņu» komentāru, ja tomēr autors ir stipri nosliecies uz kādu savu viedokli.»*

Ziņu nodaļas redaktore Inga Bērziņa: *«Ja domas nesakrīt nodaļas vadītājam ar galveno redaktoru, tad pastāv vēl trešā institūcija, kas ir mūsu direktore, tad var arī vērsties pie viņas un mēģināt kopējiem spēkiem atrisināt situāciju. Tādi gadījumi ir ļoti reti.»*

Komentētājs Edgars Sauka: *«Redaktore, protams, izvēlas rakstu tēmas un dod jā vai nē vārdu, kad raksts ir gatavs.»*

Reportiere Egita Veinberga: *«Nodaļu vadītāji ir, kas izlasa.»*

● **«Ventas Balss»**

Žurnālists Pēteris Neimanis: *«Protams, ja redaktorei ir kāda ideja vai kaut kas ir pamanīts, viņa iet pie kāda žurnālista un dod uzdevumu izzināt.»*

Žurnāliste Līga Gabrāne: *«Par izņēmumu varētu uzskatīt ierosinājumu no redaktore, kaut gan tas netiek uzspiests, var arī atteikties.»*

● **«Million»**

Žurnāliste Svetlana Kožanova: *«Mēs cenšamies atspoguļot abu iesaistīto pušu viedokļus, lai lasītājs pats varētu spriest, kurš nepareizi runā.»*

● **«Novaja gazeta»**

Reportiere Albina Zeneviča: *«Izmaiņas [tekstā] tiek ieviestas ar žurnālista paša tiešu piekrišanu.»*

11. Atteikšanās no darba uzdevuma

Vai ir bijuši gadījumi, kad jūs vai jūsu kolēģi profesionālu motīvu dēļ ir atteikušies izpildīt priekšniecības dotu darba uzdevumu? Miniet piemērus!

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «Žurnālistam ētikas principi ir daļa no viņa spējas būt profesionālam. Mums ir bijušas reizes, ka pie manis atnāk kāds žurnālists un saka, ka nevar rakstīt par kādu tēmu, jo tad viņš var nonākt **interesu konfliktā**.»

Galvenās redaktora vietniece Māra Miķelšone: «Žurnālistam, viņa darba devējiem personiskā dzīve jāveido tā, lai viņi būtu pasargāti no reāli pastāvošiem vai iespējamiem interešu konfliktiem. Tā ir gadījies, jā, ka saka – es kaut kādu iemeslu dēļ, vai šādu, vai tādu, vai tāpēc, ka man ir kādas citas lietas, šo rakstu nerakstīšu, un tas darba uzdevums ir jādod kādam citam žurnālistam.»

Komentētājs Aivars Ozoliņš: «Manas karjeras laikā šeit «Dienā» ir bijuši pāris gadījumi, kad esmu bijis domstarpībās ar galveno redaktoru vai ar komentāru nodaļas vadītāju. Esmu atteicies rakstīt, bet arī tas ir noticis ne jau tāpēc, ka man būtu kaut kādi principiāli iebildumi pret tematiku. Tie bija gadījumi, kad es jutu, ka es to nevaru vēl uzrakstīt tā, kā es to gribētu, bet redakcijas vadībai šķita, ka par to man jāraksta jau tagad.»

Komentētājs Askolds Rodins: «Drīzāk ir iespējams **aiz personiskiem motīviem**, teiksim, kādreiz ir tā, ka principā es tam piekritu, bet par šo cilvēku negribētu rakstīt.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Man nav tā bijis. Es varu atbildēt tikai par sevi.»

● «Latvijas Avīze»

Galvenā redaktore Linda Rasa: «Ilze Kuzmina, Saeimas korespondente, atsakās runāt ar Jāni Jurkānu. Viņai nav pieņemama viņa politiskā līnija, hameleonisms, un mēs savukārt to esam pieņēmuši, tāpēc uz sarunām ar Jurkānu tiek sūtīts cits žurnālists. Vēl ir bijuši gadījumi, kad atsakās, jo **liekas, ka netiks galā vai arī vienkārši nav laika**.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «Jā, es esmu atteikusies. Piemēram, [Voldemāram] Krustiņam nepatīk viens deputāts, tāpēc zem viņa ir

jārok līdz trešajai paaudzei. Es teicu, ka es to nedarišu. Tas nav vienīgais gadījums. Piemēram, man kolēģe rakstīja par jauniešu, kas bija iesaistīties prokrieviskajās organizācijās un aktīvi darbojies, bet pamatdoma bija, ka tāds jāmet ārā no augstskolas, – es tādu nerakstītu. Šeit vairāk gadās tā, ka, piemēram, jāpajautā kaut kas stulbs, un tad tu vari mēģināt izdomāt, kā pagriezt vai apiet to, piemēram, deputātam kaut ko jautājot, iepin arī to stulbo jautājumu vai arī pārveido to. Manā gadījumā vienmēr tiek vaicāts, vai es piekritīšu to darīt, nevis tā, ka tev tas ir jādara. **Man liekas, šeit māk novērtēt cilvēkus.**»

Žurnāliste Iveta Tomsone: «Patiesībā **priekšniecība nekad neuzdod uzdevumus tādiem cilvēkiem, kur viņi jūt, ka tas būs pret viņa pārlicību**. Vadība izskaidro, kāpēc vadībai ir interese to lietu redzēt konkrēti tā.»

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Komentētājs Dainis Lemešonoks: «Es neatceros **nevienu spilgtu piemēru**. Man ir bijuši gadījumi, kad piedāvā intervēt kaut kādu cilvēku, bet es esmu atteicies, jo zinu, ka es ar viņu salamāšos, sakaušos. Tas tiek respektēts.»

Komentētājs Viktors Avotiņš: «Padomju laikos, jā, bet tagad neatceros, šķiet, ka ne. Reiz es atteicos gan. Es **aizgāju no «Jaunās Avīzes»** [tagad vairs neiznākošās dienas avīzes] **redaktora amata, jo īpašnieks gribēja, lai sākam vēl vairāk simpatizēt uz atsevišķu partiju pusi, tas jau sāka atgādināt reklāmu**. Man tas nebija pieņemami un es paliku pie sava, viņš pie sava, un mēs draudzīgi šķīrāmies.»

Ziņu nodaļas redaktore Māra Matisone: «Kaut kādu apsvērumu dēļ, piemēram, pārlicības, es nerakstīšu – **tā mūsu valstī nenotiek**.»

Žurnāliste Gunta Skrebele: «Man reizēm ir bijuši tādi gadījumi, tēmas, kurās negribas list iekša. Bet, no otras puses, vienas patiesības nav, katram ir tiesības uz savu viedokli, un mēs jau tikai to uzklaušām.»

● «Vesti segodnja»

Reportieris Igors Meidens: «Tiešā konfliktā neviens nekad neiesaistās. Strādājot vienā avīzē, tu zini, ko vēlas lasītājs, **tu zini, kas tiks publicēts un kas netiks publicēts**, un ir kaut kādi iekšējie principi, caur kuriem tu vienlaicīgi filtrē informāciju un sarunās ar redaktoru piedāvā savu variantu.»

● «Čas»

Žurnālists Romāns Kokšarovs: «*Gadās, ka tādēļ nākas aiziet no darba, jo radušās domstarpības ar vadību.*»

● «Druva»

Žurnāliste Laura Pablaka: «*Nav tā, ka kāds pasaka – tev jāraksta par to un to, jo es tā gribu.*»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «*Tad, ja sanāk interešu konflikts – ja ir kaut kas ļoti personisks.*»

Reportieris, kurš vēlējas palikt anonīms: «*Es atteicos, teiksim, braukt brīvā braucienā uz Zviedriju un rakstīt par Eiropas Savienību, jo es nevaru pārķāpt pāri savai sirdsapziņai. Es nebalsošu par Eiropas Savienību.*»

Reportieris Jūlijs Cukurs: «*Piemēram, kolēģis G. nerakstīja reklāmas rakstu par spēļu zāles atklāšanu. Raksts bija paredzēts kā apmaksas publikācija. To rakstu uzņēmās kāds cits. Tā notiek, ja kāds savu privāto uzskatu dēļ atsakās, raksta tas, kam nav iebildumi.*»

Reportiere Valentīna Brūniņa: «*Piemēram, mums ir vienam kolēģim sieva bankas nodaļas pārvaldniece, un tad it kā par tām banku lietām viņš negrib rakstīt.*»

● «Zemgales Ziņas»

Tautsaimniecības nodaļas redaktore Aija Rone: «*Ir reizes, kad varbūt būtu vajadzējis to darīt, – bet nav.*»

Komentētājs Edgars Sauka par pašcenzūru: «*Es saku vienkārši, ka man ir tāds viedoklis, tik negatīvs par šo jautājumu, labāk es nerakstīšu. Es uzrakstīšu ne tā, kā tu gribēsi, jo man tas viedoklis ir gan par atsevišķiem cilvēkiem, gan konkrēto notikumu tāds, kur, es domāju, neviens nebūs priecīgs, ja es to publicēšu. Tāpēc es labāk saku, ka par to tēmu es nerakstīšu.*»

Reportiere Anna Afanasjeva: «*Nu, ir tas pats, kad firma bija it kā labiekārtojusi apkārtni un pie reizes viņiem bija problēmas, jo viņi bija sākuši būvniecību svešā zemē, paši it kā neuzmanīgi. Direktorei bija informācija par viņiem, rakstīt vajadzēja un it kā tas ziņām atbilda.*»

Bet to, ko viņa tur gribēja, tas tā īsti nē, un tad tas tika uzrakstīts tā, lai tas īsti neizskatītos pēc reklāmas. Tur jau var pagrozīties un izgrozīties kaut kā. Lai pēc tam tas nenāk direktorei virsū un tā tālāk.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Tas ir vairāk tā neētiski, ja redaktoram ir savas simpātijas, un ir parastie strādnieki žurnālistu vidū. Izmantojot to, ka viņai simpātijas ir, tad to ziņu, kas būtu manā lauciņā, viņa vienkārši iedod tam cilvēkam, pret kuru viņai ir simpātijas.*»

● «Jelgavas Rīta Avīze»

Reportiere Zane Auziņa: «*Notiek diskusijas, kad ir jāraksta reklāmas raksti. Bet nu, ja tas ir jādara, tad tas ir jādara. Mēs te neesam tik daudz, lai kāds cits uzņemtos otra darbu.*»

● «Kurzemes Vārds»

Žurnāliste Kristīne Pastore: «*Piemēram, jāsagatavo skandalozāks materiāls par cilvēku, ar kuru tev ir bijis personisks kontakts. Lai saglabātu objektivitātes principus, uz sarunu tiek aizsūtīts kāds cits, kas materiālu varētu sagatavot bezpersoniskāk, objektivāk un bez sirdsapziņas pārmetumiem.*»

Žurnāliste Sarmīte Pujēna norādīja pat uz Preses likuma pārkāpumu: «*Atceros vienu atgadījumu, kad es paziņoju, ka nevēlos rakstīt. Man tika atbildēts, ka tādā situācijā es varu meklēt jaunu darbavietu.*»

● «Ventas Balss»

Žurnāliste Marlena Briede: «*Es, piemēram, esmu atteikusies intervēt astrologu, jo man ir savādāka pasaules uztvere.*»

● «Million»

Žurnālists Boriss Lavrenovs: «*Ja redaktors, kurš vienlaikus ir arī izdevējs, piedāvātu rakstīt par situāciju, kur tiktu aizskartas manas morālās vērtības, es atteiktos. Piemēram, ja kāds cits laikraksts publicētu personisku materiālu par Grigoriju Ņemcovu, man negribētos rakstīt par šo situāciju, lai aizstāvētu vai izskaidrotu.*»

12. Publikācijas kvalitātes kritēriji

Kādi noteikumi jūsu redakcijā jāievēro žurnālistam, lai viņa materiāls tiktu publicēts? Vai ir pieredze, ka noteikta satura materiāli netiek publicēti? Kādi?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte uzrādīja skaidru sistēmu: «Svarīgi ir saprast, kas ir tēma, kāda tēma ir interesanta cilvēkiem un ir svarīga sabiedrības izpratnei vai valsts attīstībai, un **noteikt profesionālus standartus**. Ja žurnālists ievēro noteiktus profesionālus standartus, kā veidot rakstu, kādam fonam ir jābūt, kā bez ieinteresētības vai iepriekšpieņēmumiem viņš uzklausa viedokļus, kā viņš identificē pretējus viedokļus, – ja tas viss tiek izpildīts, tad ir grūti iedomāties, kas varētu būt iemesls, lai viņam pateiktu, lai šo te neraksta.

Viens ir ētikas kodekss. Mūsu ētikas kodekss tika izstrādāts 1992. vai 1993. gadā, bet par daļu no [darba] līguma tas kļuva 1995. gadā. Kā tiek saprastas ētikas kodeksā minētās dāvanas un pakalpojumi? Ja kāds ministrs aicina uz pusdienām, žurnālists nevar ēst par ministra naudu, bet viņam pašam ir par sevi jāmaksā. Ir jānorāda, kas ir apmaksājis ceļojumu. Trešais punkts ir svarīgs – par interešu konfliktiem. Piektais punkts ir ārkārtīgi svarīgs – **raksti un reklāma – viņiem vienmēr ir jābūt atdalītiem**. Kad mēs šo sākām 1993. gadā, **korumpēta žurnālistika**, es teiktu, **bija ikdiens**. Es domāju, ka tas ir gājis mazumā, bet nedomāju, ka aina būtu šobrīd perfekta.

Ļoti būtisks profesionalitātes princips – **ziņām ir jābūt brīvām no jebkādiem žurnālistu viedokļiem vai aizspriedumiem**. Lielā mērā ētika ir arī pamats profesionāliem uzstādījumiem. Ja kāds cilvēks tiek kritizēts, viņam ir jānodrošina iespēja aizstāvēties. Ir arī princips **ātri un pilnīgi izlabot savas kļūdas**, jo žurnālisti kļūdās, bet godīgi žurnālisti savas kļūdas labo.

Viens ir uzstādīt šos te standartus un otrs ir, **ikdienā strādājot**, vadītājam ar žurnālistu **formulēt, kāpēc raksts nav gatavs**, kas rakstā trūkst, kāpēc tas neatbilst kaut kādiem standartiem, kas ir jā dara, lai to rakstu uzlabotu. Savukārt žurnālistam ir jābūt izpratnei par to, kas viņam tiks prasīts, kādus jautājumus viņam var uzstādīt un kādus viņam neuzstādīs.

Netiek publicēts raksts, kurš ir ilgi stāvējis, un tas ir novecojis.»

Galvenās redaktore vietniece Māra Miķelsone: «Mēs paši sev taisām **iekšējos seminārus** un mēs tos standartus laiku pa laikam atgādinām, un mācāmies, kā rakstīt rakstu. Jā, ir bijuši gadījumi, ka kāds noteikta satura materiāls netiek publicēts. Viens iemesls, protams, ir kvalitāte. Ja rakstā tiek skartas kādas puses intereses vai pārņemts par kaut ko, tad noteikti ir jāuzklausa, ir jānodrošina vārds izteikties tiem cilvēkiem, kam mēs pārmetam kaut ko. Un ja arī tā nav, tad tas raksts tiek aizturēts. Citu iemeslu, kāpēc raksts tiek noņemts no trases pēdējā brīdī, es nevaru iedomāties, bet bieži ir vienkārši tā, ka raksts nav kvalitatīvs un pie viņa ir jāpiestrādā.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Nezinu šādus gadījumus, kad satura dēļ raksts netiktu publicēts.»

Otra reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «Ja ir anonīmie avoti, tad ir jābūt pašam pilnīgi pārliecinātam, ka šis avots ir uzticams. Materiāls netiek publicēts tikai tāpēc, ka kāds aktuālāks gabals un interesantāks izkonkurē.»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «Nē, es neatceros, ka noteikta satura vai autora darbi netiktu publicēti. Varbūt tāpēc, ka mums nepiesūta tādus. Var jau būt, ka mūsu cilvēki tādus neraksta.»

Galvenā redaktore Linda Rasa: «Darba līguma nosacījumos ir teikts, ka faktiem jābūt pārbaudītiem, pēc iespējas objektīviem, ar visu pušu viedokļiem.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «Manuprāt, dažreiz šeit ir pārāk zemas prasības. Mums ir pat tāds tipišs, kura rakstus redaktore labo raudādama, bet viņš šeit tik un tā tiek paturēts. Man liekas, ka **nekādu noteikumu nav**. Mums ir tā, ka ir kādas šauras tēmas, kurām ļoti pievērš uzmanību, un ir tādas, kurām nepievērš. **Man nekad nav bijis tādu aizdomu, ka kaut kas netiek publicēts dēļ satura.**»

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Tie, kas ir iekļauti darba līgumā, turklāt to taču nosaka Preses likums. Man nav nācies saskarties ar ideoloģisku vai cenzūras apsvērumu dēļ nepublicētiem materiāliem.»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs: *«Dažreiz ir bijis, ka uzdotajam rakstam ir jāatklāj kāda problēma. Bet, izlasot cauri, redzams, ka labākajā gadījumā tur ir apkopoti kaut kādi viedokļi, bet pati problēma netiek atklāta. Tad rakstu dod pārstrādāt vai vienkārši atliek malā uz laiku, kad būs pieejama informācija.»*

Komentētājs Ivars Andiņš: *«Jābūt interesantam. Oficiāli standarti deklarēti nav. Es pats vienmēr esmu uzskatījis, ka katram žurnālistam darbā jāievēro divi principi: lai viņš rakstītu patiesību un lai viņš rakstītu interesanti.»*

Nodaļas redaktore, kura vēlējās palikt anonīma: *«Rakstam jābūt kaut kādā veidā praktiskam – tādām, kas skar cilvēkus. Nedrīkst būt svešvārdi. Galvenokārt tad nerakstām, kad mēs tur neko jaunu nepateiksim, vai arī mums ir parasti jāmeklē cita pieeja.»*

Žurnāliste Māra Libeka: *«Mums ir sapulces vismaz reizi gadā, kur korektori par valodas jautājumiem runā un māca arī, jo mums jau nāk jaunieši iekšā. Šobrīd nav žurnālisti, kas ar jauniem žurnālistiem strādā. Viņus iemet, un tad viņi, kā nu kurš, ķepurojas. Vispār jau mums redakcijas nostāja ir, ka jauniem jādod zaļais ceļš, lai parāda, ko var.»*

Žurnāliste Iveta Tomšone: *«Mums ir nokomplektēta attiecīga redakcija, attiecīgi ir izaudzināti žurnālisti, kas neuzraksta neko tādu, kas netiks publicēts. Es domāju, ka vadība ir pietiekami laba, lai tādas situācijas nebūtu iespējamās.»*

● «Neatkarīgā Rita Avīze»

Komentētājs Dainis Lemešonoks: *«Materiālam jābūt profesionāli sagatavotam, jāatspoguļo visu iesaistīto pušu viedoklis. Parasti tēmas tiek saskaņotas pirms uzrakstīšanas, līdz ar to tiek novērsta iespēja atraidīt sagatavoto materiālu.»*

Komentētājs Viktors Avotiņš: *«Man ir raksti, kas nav publicēti, un pat žēl, ka tā, bet tas nav tādā revolucionārā stilā. Ja man ir kādi divi npublicēti raksti mēnesī, tad es to uzskatu par pieļaujamu, es to uzveru kā treniņu.»*

Žurnāliste Gunta Skrebele: *«Jāizpilda uzdevums, tas ir, ko tu ar to gribēji pateikt, tāpēc svarīgi visu ar redaktoru pārrunāt, lai pēc tam nerodas pārpratumi.»*

● «Vesti segodnja»

Ziņu nodaļas redaktors Aleksandrs Šuņins: *«Pirms apmēram gada bija instrukcija, kādam jāizskatās tekstam, lai tas tiktu publicēts. Nu, jā, protams, raksts nedrīkst būt tendenciozs, nedrīkst ietvert tikai vienas puses viedokli. Ja jūs domājat kaut kādus konkrētus notikumus sabiedriski ekonomiskajā vai politiskajā dzīvē, tad tādu gadījumu nav, esmu par to pārliecināts – vienkārši akcenti var būt dažādi.»*

● «Čas»

Ziņu nodaļas redaktore Elena Titova pauda vēlamo, diemžēl avīzes ikdienas praksē nereti neīstenoto: *«Galvenais, neuzspiest savu viedokli, bet atstāt vietu spriedumiem – lasītāju domām.»*

Žurnālists Romāns Kokšarovs: *«Pirmkārt, ir ļoti maz materiālu, kas pirms rakstīšanas nebūtu saskaņoti.»*

Komentētājs Leonīds Fedosejevs: *«Nekādas politiskas cenzūras nav.»*

Žurnālists Andrejs Mamikins: *«Iekšējā cenzūra medijā pastāv. Es melotu, ja teiktu, ka mums tā nenotiek, ka nav cilvēku, par kuriem neraksta utt.»*

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: *«Profesionālā jomā ik pa brīžam pie tā tiek piestrādāts, un katram žurnālistam atvilktne jābūt materiālam, kā rakstīt ziņu.»*

Komentētājs Andris Vanadziņš: *«Tās prasības, lai ir ziņa būtu pēc ziņas, reportāža pēc reportāžas [žanra]. Lai tas, ko tu pasniedz, tiešām būtu ziņas iegāns – lai no mušas netiktu izpūsts zilonis. Lai netiktu pārķopētas [preses] relīzes. Ja tiek saņemta relīze par kaut kādiem jaunumiem, ir jāsavzvana kāda persona uzņēmumā un jādabū viedoklis no viņa utt. Bieži vien kaut kas netiek uzrakstīts ne tikai tāpēc, ka mazpilsētā dzīve ir rāmāka, bet arī tāpēc, ka šeit viens otru labi pazīst un ir grūti sevi piespiest sabojāt attiecības ar līdzcilvēkiem. Nav vēl mums cilvēki raduši publisku diskusiju distancēt no savstarpējām attiecībām. Tādā ziņā Rīgā ir vienkāršāk.»*

Žurnālists Jānis Gabrāns: *«Lielajos medijos strādā reportieris, bet reģionālajos – žurnālisti, kas kaut ko mēdz arī no sevis ielikt.»*

Žurnāliste Laura Pablaka: «Lai tiktu apskatīti visu iesaistīto pušu viedokļi. *Ir bijuši vairāki skandalozi materiāli, kurus tīri teorētiski varētu redaktors apturēt, bet tas nav ticis izdarīts.*»

Žurnāliste Sarmīte Feldmane: «Materiālam jābūt tādām, lai redaktore saprastu, ko es esmu uzrakstījusi.»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «*Rakstīti standarti nav, mēs to esam pārrunājuši.*»

Reportieris, kurš vēlējās palikt anonīms: «*Ziņa, kura ir varbūt pasniegta kā publikācija, bet varbūt stingri velk uz reklāmu, arī tiek iemesta papīrgrozā.*»

Reportiere Valentina Brūniņa: «*Mēs pēc lielā [Žurnālistu savienības] ētikas kodeksa vadāmies. Pēdējā laikā par tām cilvēktiesībām tomēr ir diezgan jāpiedomā. Redaktore te bija arī uz vairākiem semināriem, un mēs cenšamies ievērot tagad.*»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma: «*Obligāti – vairāku pušu viedoklim jābūt. Ir tā bijis, ka dēļ tā ir apturēta kaut kāda publikācija vai arī ir bijis rakstīts, ka, teiksim, pārējos viedokļus par šo lasiet nākamā numurā. Bet ir bijis arī tā, ka pašā vakarā ir veselā lapā taisīts vēl papildinājums tāpēc, ka kaut kādas puses viedoklis nav. Ja kāds ir ierakstījis tādu klaju reklāmu, es tūlīt ņemu to cilvēku priekšā, un mēs vienkārši pārveidojam visus tos teikumus tā, lai to nevar atpazīt. Tā ir pieņemts.*»

Reportiere Egita Veinberga: «*Vairāki viedokļi – protams, bet tas jau ir nerakstīts likums, to jau mēs visi zinām, un mums tā sistēma ir tāda, ka praktiski neviens raksts neiet avīzē, ja kāds vēl nav pārlasījis.*»

● «Ventas Balss»

Galvenā redaktore Gundega Mertena: «*Situācija varētu būt tāda, ka, izlasot materiālu, nav skaidrs, ko ar to rakstītājs gribējis pateikt.*»

Tiek ierobežota politisko viedokļu daudzveidība: «*Pret politiķiem izturamies piesardzīgi – ja viņi vēlas izteikties, lūdzu, mēs to neliedzam, bet par noteiktu samaksu ar norādi – apmaksāta publikācija.*»

Žurnāliste Laimdota Sēle: «*Neesmu tādu lietu, kā materiāla nepublicēšana dēļ tā saturā, piedzīvojusi visos savos 19 darba gados.*»

● «Million»

Žurnālists Boriss Lavrenovs: «*Protams, ka ir lietas, kas patiek vai nepatiek vairāk, piemēram, dome, pašvaldības, uz kurām tiek pievērtas acis.*»

Žurnāliste, kura vēlējās palikt anonīma: «*Jāatspoguļo visu iesaistīto pušu viedokļi. Publicēti netiek šaubīgie, slidenie materiāli, kā arī slēptā reklāma.*»

● «Novaja gazeta»

Reportiere Jeļena Šaldajeva: «*Nedrīkst būt šovinistiski raksti vai raksti, kas kurina naidu. Mēs ļoti daudz rakstām par Latvijas integrāciju.*»

13. Kvalitātes vadība

Kas jūsu redakcijā kontrolē un kādā kārtībā uzrauga un/vai ar pozitīviem stimuliem sekmē elementāro žurnālistikas profesionālo standartu ievērošanu: ziņu (faktu) patiesuma pārbaudi, ziņu un žurnālista viedokļa nošķiršanu un visu iesaistīto pušu viedokļu iekļaušanu ziņu rakstā?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «Reizi mēnesī mēs piešķiram *prēmijas par labākajiem rakstiem dažādās kategorijās*: labākā fotogrāfija, labākais ziņu raksts, labākais komentārs un labākā speciālā lapa vai pielikuma raksts. Par prēmijām mēs lemjam koleģiāli, lēmumu pieņem vadītāji.»

Galvenās redaktore vietniece Māra Miķelsone: «Standarti ir publiskoti un visi ir izskaidroti. Mums ir nodaļas vadītājs, kas lasa, rediģē šo rakstu. *Numura redaktors* savāc numura rakstus visus kopā un vakarā viņš izlasa avīzi kopumā, un viņš vēlreiz pārskata, un saka – klau, bet te rakstā ir tas un tas, un vēl mums vajag varbūt uzlabot to un to. Viņš arī *redz visu avīzi kopumā*.»

Komentētājs Aivars Ozoliņš: «Pašā sākumā mums notika regulāra, mērķtiecīga, intensīva, plānveidīga žurnālistu izglītošana katram savā jomā, savā nodaļā. «Dienā» visu laiku notiek izglītošanās. Es zinu, ka te nāk jaunie žurnālisti, viņiem tiek mācīts visu laiku.»

Komentētājs Askolds Rodins: «Parasti lasa Pauls [Raudseps] vai Sarmīte [Ēlerte]. Biežāk Pauls.»

Reportiere Jara Sizova: «*Reportieriem rīko dažādus seminārus* izskaidrojošus, kaut kādus kursus, nu, par to ideju, kā mums jāstrādā, ka mēs atejam it kā vairāk no ziņu rakstīšanas uz tādu *izskaidrošanu*, lai vairāk ieinteresētu lasītāju, nevis vienkārši pateikt ziņu.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Mums ir prēmēšanas sistēma*. Tur ir vairāki kritēriji: pašiniciatīva, operatīvitate, interesantums, bet tas *jāprasa redakcijas vadībai* ir. Reizi mēnesī izvērtē rakstus, bet tad tas ir tiešām jāprasa viņiem. To vērtē redaktori, vietnieki un, *man liekas*, nodaļu vadītāji.»

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «*Tas ir galvenā redaktora uzdevums*. Viņš tur piešķir *prēmijas un balvas*. Gada prēmija ir 1000 lati. Kā arī redakcijā redzamākajam, tādām, kas progresējis, tiek piešķirta prēmija, kas nodēvēta manā vārdā, jo es to ierosināju un es to arī apmaksāju.»

Galvenā redaktore Linda Rasa: «*Katru mēnesi reklāmas nodaļa man piešķir naudas summu no 300 līdz 500 latiem, kuru es bez jebkādas ietekmes no malas piešķiru kādam no žurnālistiem par labi padarītu darbu*.»

Žurnāliste Ilze Kuzmina: «*Manuprāt, neviens neuzrauga*. Reizēm runā, ka, piemēram, par lietuviešu supermārketi labi raksta un pēc tam nāk ar pilniem maisiem. Visiem ir zināms, ka redaktorei nepatīk tādas lietas, bet viņai nav ne laika, ne iespēju pārbaudīt un pierādīt. *Kontroles sistēma arī nav, kas pārbaudītu faktu patiesumu*. Mums ir prēmijas, kas gan ir diezgan smieklīgas – 50 lati, bet gadās, ka to sadala uz vairākiem, un tad sanāk vēl mazāk. Tā varētu būt tāda cenšanās. Citreiz ir kaut kādas dāvanas uz Ziemassvētkiem, un vēl *ārņemju komandējumus* varētu uzskatīt par tādu kā uzslavu. Ar tiem komandējumiem ir tā, ka tos, kas daudz strādā, reti sūta, jo kas tad aizpildīs avīzi.»

Politikas nodaļas redaktors Māris Antonēvičs: «*Ja būs kaut kāda kļūda, pašam žurnālistam būs jāatsauc teiktais un zem tā jāparakstās ar savu vārdu, nevis redakcijas labojums vai kā tamlīdzīgi*. *Kāda stimulēšana?* Tas taču ir katra žurnālista pienākums, uzdevums.»

Komentētājs Ivars Andiņš: «*Agrāk bija tā, ka ar uzslavām parasti skopāk, bet ar aizrādījumiem bija tā, ka aizrādījumi bija vairāk*. Uzslavas tiek izliktas publiski tad, kad viņas ir materializējušās prēmijās. Tur parasti ir arī īss formulējums, par ko, un tas ir ļoti labi, jo tad cilvēks saprot un arī kaut kā viņam parādās tie redakcijas *kritēriji*, ko šeit no tevis gaida.»

Žurnāliste Māra Libeka: «*Parasti jau par analītiski pētnieciskajiem materiāliem*.»

Žurnāliste Iveta Tomšone: «*Mums ir piemaksa par iniciatīvas izrādīšanu*. To valdes priekšsēdētājs [izdevējs Viesturs Serdāns] izlemj, protams, konsultējoties ar galveno redaktori.»

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš: «Tā kā pamatsmaksu žurnālistiem veido honorāri, tad tas ir arī stimul. Honorāru apjomus nenosaku es, principā to dara nodaļu redaktori, kaut gan es pārskatu un reizēm veicu arī kaut kādas korekcijas. Honorāra apjomu nosaka zīmju skaits, **informācijas ekskluzivitāte, piemaksāts tiek arī par analītiskajiem rakstiem, kaut gan manā skatījumā par maz.**»

Komentētājs Viktors Avotiņš pateica pavisam atklāti: «Es arī esmu atbildīgs, es esmu vainīgs **pašcenzūras līmenī, kas ir diezgan izplatīta īpašība, kad mēs jau sākam domāt, ko īpašnieks no mums grib.** Vitālākie pakļaujas senilākiem, tas nekur neder. Tā ir galvenā problēma, ko man gribētos pārņemt īpašniekiem, ka investīcijas žurnālistikā ir sekundāras. Investēšana žurnālistu apmācībā, specializēšanā varētu būt daudz plašāka. Jāinvestē analītiskajā žurnālistikā, lai tu pārietu no reportiera uz komentētāju, analītiķi. **Šobrīd ir tā, ka medijs jātur silts, bet uz vēlēšanām tas kļūst karsts, tas ir īstais pļaujas laiks, bet kā stabila, uzticama, prestiža prece viņš tiek nepietiekami uzturēts.**»

Žurnāliste Gundega Skrebele: «Mums nav **prēmiju sistēmas, un varbūt tas pat pietrūkst.** Šeit ir tā, ka ja tev ir bijis labs raksts, kolēģi pienāk un pasaka – klau, tas bija baigi labais. Kā arī labs novērtējums ir **lasītāju komentāri, izteikumi.**»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors Aleksandrs Bļinovs: «Ja materiāls ir **spēcīgs un interesants** [?], tad no tā ir arī atkarīgs honorāra lielums.»

Ziņu nodaļas redaktors Aleksandrs Šuņins: «Ja materiāls **kaut kādu iemeslu dēļ patīk vadībai, tad var tikt paaugstināts honorārs.**»

Izpildredaktors Aleksandrs Kazakovs: «Mums ir tāda **koeficientu sistēma, un katru mēnesi mēs sastādām šo te honorāru tabulu, un es pats personīgi lieku koeficientus: vai nu paaugstināts, vai pazemināts.**»

Komentētājs Vadims Faļkovs: «Nu, teiksim, **tie standarti kā tādi nav.**»

● «Čas»

Ziņu nodaļas redaktore Elena Titova: «Mums ir **prēmijas par veiksmīgiem materiāliem. Kā labs stimul kalpo arī numura labākā raksta, materiāla noteikšana.**»

Politikas nodaļas redaktore Darja Ždanova: «**Vēl ir prēmiju sistēma par ekskluzīviem, sensacionāliem materiāliem.**»

● «Druva»

SIA «Druva» valdes priekšsēdētājs Verners Rudzītis: «To mēs darām ar honorāriem. Mūsu darbības īpatnība ir nevis tā sauktā stingrā pamatalga, bet honorāri. Honorārus nosaka ne tikai par uzrakstītu apjomu, bet ir arī virkne citu aspektu, no kuriem viens ir **profesionalitāte, jo viens otrs spējīgs žurnālists reizēm raksta neprofesionāli.**»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «Ar honorāriem. Protams, es vienmēr stimulēju to, **kur vairāk ir piestrādāts, kur uzklauti cilvēki.** Žurnālistu viedokļa nošķiršana no faktiem vispirms izpaužas tā, ka augšā tiek uzrakstīts, vai tas ir komentārs, vai arī ziņas. Par to, **lai ziņu rakstā neparādās viedoklis, mēs esam diezgan runājuši un kolēģi praktiski ir pieredzējuši.** Pirms publicēšanas es visu rakstus tomēr izlasu, un ja tur kaut kas ir, vienkārši var paņemt nost.»

Reportieris, kurš vēlējās palikt anonīms: «Būtībā tas ir malējais cilvēks – redaktors.»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: «Redaktorei tagad mums ir izvirzīts princips, ka **par problēmrakstiem un problēmām vajadzētu lielāku samaksu.**»

Reportieris Jūlijs Cukurs: «Mums ir **ļoti erudīts korektors, kurš uzreiz pamana šitās lietas, un nāk un prasa, vai to tā sauc.**»

Reportieris Andris Briedis: «Es domāju, ka biežāk vajadzētu pateikt **labu vārdu. Vērtēšanas kritērijus nosaka redaktore.**»

Reportiere Valentīna Brūniņa: «Mums arī **par izbraukumiem uz laukiem kādreiz piemaksā. Godīgi sakot, ar tiem diviem viedokļiem mums ir diezgan bēdīgi reizēm.** Mums it kā tiek prasīts, ja mums ir problēmu vēstule atsūtīta, tad mēs cenšamies arī otru pusi uzklaut, bet ne visos savos materiālos. Varbūt arī kādreiz ir slinkums to izdarīt vienkārši.»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma: «Mēs arī esam to visu laiku teikuši, ka ir jālasa citi laikraksti – nevar tikai teikt, ka es avīzes nelasu, es viņas rakstu. Ir arī jāpalasa. Mēs katru reizi tajā nedēļas

sapulcē iepriekšējās nedēļas labākos piekaram pie sienas – kam veiksmīgs virsraksts vai ļoti laba tēma. Tā ir, lūk, šī te mācīšanās. Ja kaut kas ir tāds labs – vai tu kādreiz atrodi kādu **apraksta varoni nez no kurienes** –, par tādiem mēs jau arī maksājam paaugstinātus honorārus. Lielāko honorāru piešķiršanu mēs izspriežam, varētu teikt, **trīs cilvēki – nodaļu vadītāji un es**. Mums ir tādi divi saraksti, kas karājas pie sienas – vieni ir labākie pa nedēļu, otri ir pa visu mēnesi tie vislabākie. Un tad visi gluži nē, tie nosauktie, bet viena daļa no tā visa saraksta, teiksim, piecas labākās ziņas vai tur kaut kādi seši labākie raksti – viņiem tas honorārs ir pavisam cits nekā tas dienišķais. Dienišķais nav liels, bet tad viņš dabū dubultu vai, teiksim, **pat trīs vai piecas reizes lielāku honorāru**. Viņš to zina un **arī visi citi to zina – tā bija labā ziņa, tā tika samaksāta**. Viņš varbūt par vienu ziņu, kur parasti cilvēks saņem divus latus uz rokas, tur saņēma desmit latus.»

Ziņu nodaļas redaktore Inga Bērziņa: «Mums tā nav, ka slavē tikai tas lielākais priekšnieks – jebkurš kolēģis var uzsist uz pleca. **Faktu patiesuma pārbaudi kontrolē nodaļas vadītājs.**»

Tautsaimniecības nodaļas redaktore Aija Rone: «Un tad vēl tur bija tāds mūžīgais dzinējs, tagad gan tam ir saplīsusi baterija – tāda balviņa ceļojošā, tādi bumbuliši, kas visu laiku kustās. **Ceļojošā balva**. Nupat laikam ir baterijas beigušās.»

Komentētājs Andrejs Jurēvics: «[Vērtēšanas kategorijas ir] **labākie raksti, temati, virsraksti un pasniegšanas valoda.**»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: «Redaktore noteikti nekontrolē, var būt, ka tā ir direktore. Es domāju, ka tie esam mēs paši. It kā teorētiski tiek palielināti honorāri labākajiem rakstiem, bet tajā pašā laikā – tas, kas ir līgumā, ir viens un tas, kas ir reāli, tas ir pavisam kaut kas cits.»

● «Jelgavas Rīta Avīze»

Galvenā redaktore Maija Laizāne: «Varētu teikt, ka katru mēnesi pa kādam paaugstinātam honorāram gadās.»

Reportiere Kristīne Langenfelde turpretī: «Par honorāru paaugstināšanu es nezinu.»

● «Kurzemes Vārds»

Galvenā redaktora vietnieks Edgars Lūsēns: «Par pozitīvajiem stimuliem viennozīmīgi kalpo honorāru sistēma.»

Žurnālists Ints Grasis: «Mums ir ieviesta tāda sistēma, ka katrs žurnālists rindas kārtībā iknedēļas plānošanā izvērtē iepriekšējos numurus un izsaka atzinību kādam konkrētam žurnālistam, kas tiek prēmēts.»

Žurnāliste Kristīne Pastore: «Profesionālo standartu ievērošanai seko līdzī pirmskait pat žurnālists un **fīri teorētiski arī redaktors.**»

● «Ventas Balss»

Žurnāliste Līga Gabrāne: «Manuprāt, tas netiek stimulēts, veicināts.»

Žurnāliste Marlena Briede: «Nemāku teikt.»

● «Million»

Žurnālists Boriss Lavrenovs: «Mums nav prēmiju, mēs strādājam tikai par algu. Labs stimulē un pateicība ir **lasītāju atsauksmes.**»

Žurnāliste, kura vēlējās palikt anonīma: «Redaktors ieskatās materiālos un raugās, lai ziņa nesaplūstu ar komentāru.»

Žurnāliste Natālija Astratova: «To daru vispirms es.»

● «Novaja gazeta»

Galvenais redaktors Andrejs Muravjovs: «Es to kontrolēju.»

Reportiere Albina Zeneviča: «Labākie tiek atzīmēti **tikai morālā līmenī** plānošanās. Vienīgais, ko izmanto redaktors, ir viņam dotās iekšējās pilnvaras noteikt honorāru lielumu no minimālajam līdz maksimālajam.»

14. Rakstveida kvalitātes kontroles mehānismi

Vai jūsu redakcijā tiek izmantoti kādi rakstveida kvalitātes kontroles mehānismi – redakcijas darbiniekiem saistošas rokasgrāmatas, iekšējais ētikas kodekss kā darba līguma sastāvdaļa? Kā izpaužas to darbība?

● «Diena»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «*Ētikas kodekss ir daļa no darba līguma un ir apaudzis ar diezgan biezu komentāru un paskaidrojumu mapi. Kad sāk strādāt kāds jauns cilvēks redakcijā, tad viņš tiek iepazīstināts arī ar komentāriem, jo bieži tie komentāri ļauj labāk saprast – viens ir ātri izlasīt ētikas kodeksa pantus, bet otrs ir saprast, ka katrs no tiem var attiekties uz ļoti sarežģītām izvēļu situācijām. «Dienas» «Stila grāmatu» ceram šoziem pabeigt jau lietojamajā limenī, kas sākas ar to, kas ir «Dienas» misija, kas ir mūsu profesionālie standarti, un beidzas ar to, kādu stripiņu mēs liekam starp rubrikām. Ir daļas, kas šajā te grāmatā mainītos. Tēmas – šīs, kas ir svarīgi, interesanti «Dienas» lasītājam, – mainīsies reizi gadā.»*

Galvenās redaktore vietniece Māra Miķelsone: «*Mūsu uzņēmuma, mūsu avīzes pluss ir tas, ka ir šāds ētikas kodekss un ka viņš ir tieši pievienots arī darba līgumam. «Preses nama» grupai ir savs ētikas kodekss, viņš ir labs, bet viņš nav lietojams šādā veidā. Saglabāt uzticību no lasītāja puses ir ļoti svarīgi – uzticību, ka tas, kas ir uzrakstīts, ir taisnība, ka tu vari pats izšķirties, vai šie fakti ir objektīvi, vai viņi ir visi, un tad tu spried pats par izklāstītajiem faktiem. Ka tā ir žurnālista doma, žurnālista fakti pasniegti tev izvērtēšanai, nevis, ka tas ir kādas firmas vai grupas nopirkts raksts. Visi standarti ar apkopoti «Stila grāmatā». Tā ir iekšējās lietošanas grāmata.»*

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps: «*Galvenais, protams, žurnālistam ir tas, ka lasītājam ir tiesības zināt svarīgāko. Un būtiskākais ierobežojums ir tas, ka žurnālists nedrīkst ņemt naudu no tiem, par kuriem viņš raksta. Mums tagad ir izveidojies tā, ka kāds, par ko ir uzrakstīts, atstāj kaut ko pie sarga un tad aizbēg prom, un tad nevar pat viņam atdot atpakaļ – kaut kādu alkohola pudeli jeb ko citu.*

Godīgs žurnālists godprātīgi nodod galvenajai redaktorei, un katru gadu pirms Ziemassvētkiem notiek izsole – visas tās mantas tiek izolētas redakcijā un tā nauda, kas tiek savākta, tiek ziedota Bērnu slimnīcai. Tas ir viens rādītājs – tur to mantu ir pietiekami daudz. Tas liek domāt, ka žurnālisti tiešām viņas visas arī atdod.»

Komentētājs Askolds Rodins: «*Ja es no tā kodeksa esmu izlēcis, tad var uzskatīt, ka es esmu uzrakstījis atlūgumu.»*

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Tad, ja ir radušās kaut kādas problemātiskas situācijas vai situācijas, kas nav viennozīmīgas utt., parasti tiek izsūtīti apkārtraksti vēl un šīs situācijas tiek kritizētas.»*

Reportiere Jara Sizova: «*Ir tādas divas pabiezas mapītes par rakstu kvalitāti.»*

Otra reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Tas par balvu un dāvanu saņemšanu ir pilnīgi izslēgts.»*

● «Latvijas Avīze»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «*Rokasgrāmatas nav. Speciāla ētikas kodeksa arī nav. Šajā avīzē ir visai grūti ievērot vienu stilu, jo tagad ir daudz jauniņo. Kad es biju galvenais redaktors, tad bija jāpiemērojas manam stilam – es teicu, ka mums ir jābeidz plāpāšana, jo avīzei ir par maz lapu. Cilvēki nemil muldēšanu, avīzē tu to nevari.»*

Galvenā redaktore Linda Rasa: «*Pašos pirmsākumos no rokas rokā tika nodota kāda grāmata – [Aivara Ruņģa] «Reportiera rokasgrāmata». Bet tas bija sen un šobrīd nekas tāds nenotiek. Šeit strādājošie jau ir iemanījušies un zina, ko un kā rakstīt. Ar jaunajiem strādā nodaļas vadītājs, kurš tad arī ievirza un ierāda, kādi ir «Latvijas Avīzes» principi. Taču jāatzīst, ka «Latvijas Avīze» tik šausmīgi neturas pie [ziņas uzbūves] piramīdas principiem kā «Diena», ziņu aģentūras. Mēs neesam tik skrupulozi, mēs ļaujām būt radošākiem.»*

Žurnāliste Māra Libeka: «*Mūsu redakcijā ir advokāts, jo ik pa laikam mūsu žurnālisti stājas tiesas priekšā. Visas prāvas esam viņnējuši. Intervējamai personai ir tiesības palūgt izlasīt, ja ir tiešās runas, un es nedrīkstu atteikt, es to zinu.»*

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš atzinās: «*Teorētiski jā, praktiski nē. Ir kaut kādi papīri, bet praktiski lietas tiek pārrunātas savā starpā. Redaktori mēdz izteikt rājienu vai norādīt, ja jaut kas nav bijis tā, kā vajag. Reiz pat bija gadījums, ka žurnālistam nācās rakstīt paskaidrojumu, bet tas notiek gaužām reti.*»

Komentētājs Dainis Lemešonoks: «*Vienīgais, ko es atceros – nesen visiem darbiniekiem bija kvalifikācijas celšanas kursi, izdevniecības apmaksāts seminārs par personas goda un cieņas aizskaršanu. Nevarētu teikt, ka mēs te aizrautos ar cilvēku kvalifikācijas celšanu.*»

Komentētājs Viktors Avotiņš: «*Ētikas kodeksi man riebjas. Es uzskatu, ka tie ir lieki papīri.*»

Arī ekonomikas nodaļas redaktors Rolands Pētersons izteicās divdomīgi: «*Es neredzu jēgu papīram, ja kopā sanāk visa vadība un pārrunā jutīgos jautājumus.*»

Ziņu nodaļas redaktore Māra Matisone: «*Ētikas kodekss šeit ir nerakstīts. Protams, labāk, ja tas būtu uzrakstīts, kā tas ir «Dienai».*»

● «Vesti segodnja»

Galvenais redaktors Aleksandrs Bļinovs: «*Nē. Ziniet, ir Latvijas žurnālistu [savienības] ētikas kodekss.*»

Ziņu nodaļas redaktors Aleksandrs Šuņins: «*Tā, ka tas būtu uzrakstīts rakstiskā veidā, manuprāt, nav. Nerakstītā veidā tie ir tādi standarti, kurus es pat nevaru formulēt.*»

Žurnālists Sergejs Tiščenko: «*Diemžēl es ar tādiem rakstītiem materiāliem nestrādāju.*»

● «Čas»

Ziņu nodaļas redaktore Elena Titova: «*Bija kaut kādas instrukcijas. Bet nav tāda materiāla, kas stāvētu atvilkņē un ik pa laikam tiktu pāršķirstīts, vai darbi pārbaudīti. Ja es neņem naudu par rakstiem, tad es arī to nedaru.*»

Žurnālists Romāns Kokšarovs: «*Ētikas kodeksu visiem jāparaksta, uzsākot darbu avīzē, bet ikdienā tam nav būtiskas nozīmes.*»

Komentētājs Leonīds Fedosejevs arī bija bizantiski tiešs: «*Speciāli rakstītu kodeksu mums nav, pastāv t.s. nerakstītie likumi. Te strādājot, cilvēks lēnām ieaug kolektīvā, pieņemot konkrētas vērtības, noteikumus, paradumus. Var teikt tā, ka rakstīto noteikumu reāli nav, bet tajā pašā laikā tie ir.*»

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: «*Pašreiz papīra būšanas – gan ētikas kodekss, gan rokasgrāmata – ir par 60 procentiem gatavs. Šis tas vēl jāpilnveido, bet tuvākajā laikā tas būs. Triviāli, bet tas var palīdzēt redaktoram – nerunāt gari, bet atvērt papīru un parādīt, punkts tāds un tāds, vai tā ir? Ir. Nu, tad nav jārunā gari.*»

Žurnāliste Laura Pablaka: «*Kopīgumā it kā ir noteikti iekšējās kārtības noteikumi, kad un kā ir jānodod materiāli. Es neteiktu, ka tam dzelžaini skatās līdz.*»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «*Mēs turamies principā pie Žurnālistu savienības ētikas kodeksa.*»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Mēs cenšamies paskatīties republikas avīzes – kā tur raksta, kas ir tur.*»

Reportieris Jūlijs Cukurs: «*Mēs apmeklējam seminārus, ko vada Anita Kehre [Mediju darbinieku mācību centra vadītāja], kur brauc Rietumu demokrātijas apstarotie un stāsta, kā tās lietas ir darāmas pareizi – gan par komentāru rakstīšanu, gan par ziņu gatavošanu.*»

Reportieris Andris Briedis: «*Darba līgumā ētikas jautājumi ir ierakstīti.*»

● «Zemgales Ziņas»

Galvenā redaktore Ligita Timma: «*Mēs pa brīžam esam kopējuši lapiņas, kurās ir tāds īsaais kopsavilkums.*»

Ziņu nodaļas redaktore Inga Bērziņa: «*Mēs pieturamies pie «Dienas» ētikas kodeksa.*»

Komentētājs Edgars Sauka: «*Viena no tām lielajām avīzēm ētikas kodeksu ir izstrādājusi, skaļi to deklarē, bet kad tā lieta nonāk, teiksim*

tā, līdz kautiņam vai nostāšanās vienā vai otrā pusē, **tiek visi kodeksi atmesti**. Tā ir vairāk tāda skaļa nobrēkšanās, ka mēs dzīvojam tikai pēc tik augstiem morāles kritērijiem. Manā uztverē žurnālistiem ir vairāk un labāk jāsakārto tie juridiskie jautājumi – tiesības un tamlīdzīgas lietas, par ko **mēs galīgi neesam aizsargāti**. Tas drīzāk ir jāsakārto Žurnālistu savienībā.»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Reāli dzīvē darbība nav jūtama.*»

● «**Novaja gazeta**»

Galvenais redaktors Andrejs Murvjovs: «*Es cenšos, lai maniem kolēģiem būtu tas ētikas kodekss iekšā.*»

Reportiere Albina Zeneviča: «*Nē, nekas tāds mums nav. Kaut gan es uzskatu, ka ētikas kodeksam ir jābūt un tam ir jābūt kaut kur izkārtam redakcijā. Tam ir jābūt.*»

15. Cenzūras un paškontroles izpratne

Vai jūsu redakcijā ir cenzūra vai kvalitātes kontrole (kas nav viens un tas pats), kā tās izpaužas?

● «**Diena**»

Galvenā redaktore Sarmīte Ēlerte: «*Kvalitātes kontrole, es teiktu, ir tie paši rāmju uzstādījumi, redaktora ikdienas atbildība. Cenzūra kā [valsts] varas izpausme Latvijā vispār nepastāv.*»

Galvenā redaktore vietniece Māra Miķelsone ar pašcenzūru acīmredzot domāja paškontroli: «*Cenzūra ir tāds vārds... Pašcenzūra ir normāls veids jebkurā medijā. Protams, tie ir kvalitātes standarti, kas uzliek žurnālistam un nodaļu vadītājiem tos rāmjus.*»

Komentētāju nodaļas vadītājs Pauls Raudseps: «*Cenzūra, ja es pareizi to vārdu saprotu, nozīmē, ka neļauj rakstīt kaut ko, kas atbilst patiesībai. Tā mums nav. Ja mēs domājam, ka tas ir svarīgi, tad, es domāju, mēs pietiekami bieži publicējam arī to, kas mūsu kaut kādai konkrētai nostājai varētu būt arī neizdevīgi³⁴.*»

Komentētājs Aivars Ozoliņš: «*Redakcijas politiku nosaka galvenā redaktore.*»

Reportiere, kura vēlējas palikt anonīma: «*Kvalitātes kontrole pastāv – nodaļas vadītājs vērtē.*»

● «**Latvijas Avīze**»

Redakcijas padomes priekšsēdētājs Voldemārs Krustiņš: «*Jebkura raksta akceptēšana publicēšanai ir kvalitātes kontrole. Cenzūra ir jātaisa, lai neskrietu tur, kur nevajag, jo ar ziņu aģentūras materiālu pilnībā pietiek.*»

Žurnāliste, kura vēlējas palikt anonīma: «*Cenzūru es neesmu izjustusi, bet domājams, ka tie, kas raksta par ekonomiku, tie tur vairāk izjustuši, jo tas ir saistīts ar avīzes reklāmas ienākumiem. Vienreiz viena meitene bija kaut ko sliktu uzrakstījusi par «Hanzas maiznīcu», un tad tur bija liela bļausšana. Es pat nezinu, vai to ielika, vai pamatīgi izmainīja.*»

³⁴ Sal. Hamm, I. (sast.): *Verantwortung im freien Medienmarkt : Internationale Perspektiven zur Wahrung professioneller Standards*. Gütersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 1996, 383. lpp.

Pielikuma «Mājas Viesis» redaktore Dace Terzena: «Redaktoram momentā ir jāspēj novērtēt, pieņemt lēmumu. Arī es nelaižu cauri materiālus, kas pauž kaut kādas komunistiski noskaņotas cittautiešu radikālas grupas idejas. Mēs zinām, ka tādi uzskati pastāv, bet redakcijas pozīcija ir cita un mana cilvēciskā pozīcija precīzi saskan ar redakcijas pozīciju. Tāpat līdzīga cenzūra noteikti ir krievu valodas laikrakstos, jo mēs tur neatradīsim materiālu, kurā labvēlīgi un ar simpātijām būtu rakstīts par izglītības reformu. **Cenzūra pastāv, ja tiek aizskartas intereses.** Tā [Einars] Repše ir aizskāris materiālas intereses, un skaidrs, ka tas presē viscaur parādās.»

Komentētājs Ivars Andiņš: «Apmēram puse no žurnālista ienākumiem ir honorāri. Tātad patiesībā puse no viņa izpeļņas iziet caur vissmagāko ikdienišķo kvalitātes kontroli.»

Nodaļas redaktore, kura vēlējas aplikt anonīma, visrāpīgāk izteicās par paškontroli: «Katrs pats jau tā kvalitātes kontrole ir.»

Žurnāliste Iveta Tomsone par medija iekšējās cenzūras un žurnālista pašcenzūras paveidu – redaktora izdarītām izmaiņām tekstā, nesaskaņojot ar rakstītāju, un autora samierināšanos ar to, piemērošanos un par pretējo – redakcijas **paškontroli:** «Es domāju, ka ir abi samaisīti kopā. Tā varētu būt tā **cenzūra**, ja [Redakcijas] padomes priekšsēdētājs ir izģenerējis kaut kādu ideju un uzdevis konkrētam žurnālistam to izpildīt, tad viņš arī izlasa un viņam kaut kas nepatīk, un tad viņš izsvītro, un, teiksim, palūdz kaut ko vairāk vēl precizēt. Tā kvalitātes kontrole ir dziļi atkarīga no galvenās redaktores un nodaļu vadītājiem.»

● «Neatkarīgā Rīta Avīze»

Galvenais redaktors Aldis Bērziņš: «Ir kvalitātes kontrole, kas izpaužas kā materiālu caurskatīšana no nodaļu vadītāju un galvenā redaktora puses. Cenzūra nosacīti iespējama pie dzeltenajām ziņām. Ziņa it kā interesanta, bet nenozīmīga. Arī **attiecībā uz lielajiem reklāmdevējiem, jo par kaut kādiem sīkumiem laikraksts nebruks virsū.** Bet tas neatteicas uz kaut kādām fundamentālām lietām, par tām reklāmdevējs dabūs arī no mums.»

Komentētājs Dainis Lemešonoks: «Vienkārši ir nerakstīti, skaļi neizteikti spēles noteikumi, kas ir pietiekami skaidri saprotami, tas ir – nevērsties pret akcionāriem, neaizskart viņu intereses.»

Komentētājs Viktors Avotiņš: «Stila problēmas, faktu izklāsta loģika, nepilnvērtīgi novērtēta situācija – tas būtu redaktora darbs vērtēt stingrāk, tad arī komentāri būtu kvalitatīvāki. Cenzūra tādā izpratnē, kā tas bija padomju laikos, «Neatkarīgajā Rīta Avīzē» nav bijusi. **Īpašnieku iegribu diktāts uz mani nav attiecies.**»

Ekonomikas nodaļas redaktors Rolands Pētersons: «Ir katra cilvēka, katra žurnālista iekšējā cenzūra un jutīgos jautājumos iestājas kolektīvā cenzūra.»

Žurnāliste Gunta Skrebele: «Manā pieredzē nav bijusi situācija, kad no rīta, lasot savu rakstu, jāsecina, ka tas ir apgriezts kājām otrādi.»

● «Vesti segodnja»

Izpildredaktors Aleksandrs Kazakovs: «To, kā tas izpaužas, es gan nevaru paskaidrot, jo mēs ar Bļinova kungu [galveno redaktoru] esam ļoti pieredzējuši cilvēki, mēs **jūtam to kvalitāti un mēs vienkārši nepieļaujam** zemas kvalitātes raksta ievietošanu avīzē.»

● «Čas»

Ziņu nodaļas redaktore Elena Titova: «Prioritāšu izvēli arī var uzskatīt par cenzūru, bet tādu gadījumu, ka materiālu nepublicē, jo tas nav mūsu interesēs, es nezinu. Kvalitātes kontrole jau ir tā trīs pakāpju materiālu pārbaude – žurnālists, nodaļas vadītājs, redaktors.»

Žurnālists Romāns Kokšarovs: «**Stingri tiek uzraudzīts, lai nebūtu slēptās reklāmas.**»

Žurnālists Andrejs Mamikins: «**Izdevējs tam pievērš uzmanību, seko līdzī – kvalitātei tiek sekots līdzī.**»

● «Druva»

Galvenā redaktore Dina Kļaviņa: «Lielāku problēmu gadījumā zvana žurnālistam un **kopīgi pārveido.**»

Žurnāliste Sarmīte Feldmane: «Pirmdienas plānošana, kad tiek veikta iepriekšējās nedēļas avīzes analīze, ir tā reize, kad kvalitāte tiek kārtīgi izanalizēta. **Pamatziņojumu pa riņķi gatavo kāds no rakstītājiem.**»

● «Liesma»

Galvenā redaktore Antra Lāce: «Sīki neizķidājam katru numuru. Reāli mēs skatāmies vairāk uz priekšu, nevis atpakaļ. Atpakaļ skatāmies vienīgi tad, ja ir tiešām kaut kas bijis ļoti nepareizi.»

Reportiere Valentina Brūniņa: «Piešķirtās prēmijas noteikti darbojas kā kvalitātes kontrole.»

● «Zemgales Ziņas»

Komentētājs Edgars Sauka: «Praktiski vienīgā cenzūra ir profesionalitātes kritēriji.»

Reportiere Anna Afanasjeva: «Mums bezmaz sanāk Reklāmas nodaļa tāds kā cenzors, kad viņu dēļ raksts tiek pārstrādāts un paliek kaut kas tāds bez nosaukumiem. Man liekas, ka ar tām vēlēšanām tur bija kaut kas, ka vienkārši iepriekš noteica, vai par to, vai to rakstīt. Nelielās devās, bet tādi vadoši norādījumi bija – kā pret kuriem, un tā. Bet viss caur to pašu Reklāmas nodaļu iet.»

Reportiere, kura vēlējās palikt anonīma: «Kolēģi vairāk darbojas kā kvalitātes kontrole un no augšas, **no izdevēja nāk cenzūra.**»

Žurnāliste Egita Veinberga: «Principā iznāk pat, ka trīs cilvēki pār-lasa to avīzi līdz viņas iznākšanai.»

● «Jelgavas Rīta Avīze»

Galvenā redaktore Maija Laizāne: «Kvalitātes kontrole – pirmām kārtām tā esmu es.»

● «Kurzemes Vārds»

Galvenā redaktora vietnieks Edgars Lūsēns: «Redakcijā ir kvalitātes kontrole, un tās uzraugs esmu es. Es esmu tas cilvēks, uz kuru gulstas atbildība par avīzes kvalitāti.»

Žurnāliste Sarmīte Pelcmane: «Nav arī kvalitātes kontroles, jo daudz kas tiek balstīts uz pašu žurnālistu godaprātu un profesionalitātes.»

Žurnāliste Sarmīte Pujēna: «Drīzāk ir tīri subjektīva vērtēšana pēc nesaprotamiem kritērijiem, kategorijām, noteikumiem.»

● «Ventas Balss»

Žurnālists Pēteris Neimanis: «Man liekas, ka kvalitātes kontroles arī nav.»

Žurnāliste Līga Gabrāne: «Arī kvalitātes kontrole ir minimāla.»

● «Million»

Atbildīgā sekretāre Zoja Abrazēviča: «Speciālas kvalitātes kontroles arī nav.»

Žurnālists Boriss Lavrenovs: «Stingras cenzūras nav, bet katram ir sava iekšējā cenzūra. **Kvalitātes kontroles arī nav, tas ir, nav kaut kāda standarta, piemēram, kādai jābūt ziņai.**»

Izmantotie avoti un literatūra

- Aptauja: Iekšējā preses brīvība. No: *Eiropas Zona* (1999-05-05), 10. - 11. lpp. – Pielikums laikrakstam *Diena*
- Baerug, Richard: *Hidden Advertising and Latvian Journalism*. – Pavairots manuskripts 5. Baltijas studiju konferencei Eiropā Turku, 2003. g. 7. jūn.
- Brosius, Hans-Bernd; Koschel, Friederike: *Methoden der empirischen Kommunikationsforschung : Eine Einführung*. 2. Aufl. Wiesbaden : Westdeutscher Verlag, 2003
- Bucher, Hans-Jürgen; Altmeyden, Klaus-Dieter (sast.): *Qualität im Journalismus : Grundlagen – Dimensionen – Praxismodelle*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2003
- Dimants, Ainārs: The Future of Latvia's Mass Media in Enlarged Europe. No: Jundzis, Tālavš (sast.): *Latvia in Europe: Visions of the Future: Collection of Articles*. Rīga: Baltic Center for Strategic Studies, Latvian Academy of Sciences, 2004, 334. - 352. lpp.
- Dimants, Ainārs: Latvijas masu mediju evolūcija visjaunākajos laikos. No: *Latvijas Vēsture* (2000), Nr. 3, 75. - 84. lpp. – Kopsavilkums vācu valodā
- Dimants, Ainārs: Latvijas masu mediju nākotne paplašinātajā Eiropā. No: Jundzis, Tālavš (red.) : *Latvija Eiropā : nākotnes vīzijas : Rakstu krājums*. Rīga: LZA Baltijas stratēģisko pētījumu centrs, 2004, 295. - 312. lpp.
- Dimants, Ainārs: Die Massenmedien in Lettland am Scheideweg zu Qualität und Unabhängigkeit. No: *NORDEUROPAforum* (2001), Nr. 2, 79. - 97. lpp. – Kopsavilkums angļu valodā
- Donsbach, Wolfgang: Wahrheit in den Medien: Über den Sinn eines methodischen Objektivitätsbegriffes. No: *Politische Meinung* (2001), Nr. 381, 65. - 74. lpp.
- Elitz, Ernst: Die Zeitung hat Zukunft: Nach wie vor eine solide Adresse. No: *Politische Meinung* (2003), 66. - 70. lpp.
- epd: Freie Presse?: Die Russen finden Zensur nicht schlecht. No: *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (2004-01-26), 34. lpp.

- Fengler, Susanne; Ruß-Mohl, Stephan: Der Journalist als aufgeklärter Homo oeconomicus. Ökonomische Analyse journalistischen Handelns am Beispiel der Berichterstattung über Massenmedien. No: Altmeyden, Klaus-Dieter; Karmasin, Matthias (sast.): *Medien und Ökonomie*. Bd. 1/2: *Grundlagen der Medienökonomie: Soziologie, Kultur, Politik, Philosophie, Interantional, Geschichte, Technik, Journalistik*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2003
- Glötz, Peter: Wenn sich Qualität nicht rechnet: Die Pressefusionskontrolle gefährdet das Niveau deutscher Zeitungen – und das unserer demokratischen Auseinandersetzung. No: *Der Tagesspiegel* (2004-07-04), 8. lpp.
- Glötz, Peter: Wer sind die Verlierer der Vernetzung?: Von der Industrie - zur Informationsgesellschaft. No: *Internationale Politik* (2003), 1. - 8. lpp.
- Hamm, Ingrid (sast.): Verantwortung im freien Medienmarkt: Internationale Perspektiven zur Wahrung professioneller Standards. Gutersloh: Verlag Bertelsmann Stiftung, 1996
- Heinrich, Jürgen: *Medienökonomie*. 2. Aufl. Bd. 1: *Mediensystem, Zeitung, Zeitschrift, Anzeigenblatt*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2001
- Huber, Silvia (sast.): *Medien in den neuen EU-Staaten Mittel- und Osteuropas. Inklusiv Beitrittskandidat Türkei*. Krems: Donau-Universität Krems, 2003
- Jarren, Otfried; Donges, Patrick: *Politische Kommunikation in der Mediengesellschaft : Eine Einführung*. Bd. 1: *Verständnis, Rahmen und Strukturen*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2002 (Studienbücher zur Kommunikations- und Medienwissenschaft)
- Jarren, Otfried; Donges, Patrick: *Politische Kommunikation in der Mediengesellschaft : Eine Einführung*. Bd. 2: *Akteure, Prozesse und Inhalte*. Wiesbaden : Westdeutscher Verlag, 2002 (Studienbücher zur Kommunikations- und Medienwissenschaft)
- Jarren, Otfried; Weßler, Hartmut (sast.): Journalismus – Medien – Öffentlichkeit: Eine Einführung. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2002
- Kalniņa, Nora; Liepiņa, Maija; Slišāne, Liene: Kā strādā žurnālisti Latvijā? No: *Academia + Media* (2001-04-04), 8. lpp. – Laikrakstu *Diena* un *Neatkarīgā Rīta Avīze* pielikums
- Khodorkovsky, Mikhail: The Crisis of Liberalism: What is to be Done? No: *St. Petersburg Times* (2004-04-06), 9. lpp.
- Kruks, Sergejs; Šulmane, Ilze: *Politiku un preses diskurss*. – Pavairots manuskripts
- Luhmann, Niklas: *Die Realität der Massenmedien*. 2. Aufl. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1996
- Meckel, Miriam: *Redaktionsmanagement : Ansätze aus Theorie und Praxis*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 1999
- Ruß-Mohl, Stephan: *Journalismus : Das Hand- und Lehrbuch*. Frankfurt a. Main: F.A.Z.-Institut für Management-, Markt- und Medieninformationen, 2003 (Frankfurter Allgemeine Buch)
8. *Saeimas vēlēšanas : Partiju publicitātes kvalitatīvā analīze (2002. gada 5. augusts – 5. oktobris)*. B. n., Observer Latvia
- Schneider, Rudolph: Das Mühlespiel: Qualität, Quantität – Quo vadis, Zeitungsindustrie? No: *Politische Meinung* (2003), Nr. 406, 73. - 77. lpp.
- Schneider, Wolf; Raue, Paul-Josef: *Das neue Handbuch des Journalismus*. Reinbek b. Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 2003 (Sachbuch 61569)
- Statement of Peter C. Goldmark Jr., Chair and CEO of the International Herald Tribune, to the IHT Staff, Paris, January 20, 2003*. – Pavairots manuskripts
- Thomaß, Barbara; Tzankoff, Michaela: Medienentwicklung und gesellschaftlicher Wandel in Osteuropa. No: Behmer, Markus et al.: *Medienentwicklung und gesellschaftlicher Wandel : Beiträge zu einer theoretischen und empirischen Herausforderung*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2003, 183. - 195. lpp.

- Thomaß, Barbara; Tzankoff, Michaela (sast.): *Medien und Transformation in Osteuropa*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 2001
- Treguvoba, Jeļena; Zvejnieks, Lauris: Nav tāda politiķa Putins. No: <http://www.politika.lv/index.php?id=108076&lang=lv>
- Uhrmann, Erwin: Medien als Indikatoren für getrennte Kulturen? Das Beispiel Estland. No: Sooman, Imbi; Uhrmann, Erwin (sast.): *Kulturelle Vielfalt im Ostseeraum / Cultural Diversity in the Baltic Sea Region*. Wien 2002, 91. - 96. lpp.
- Weischenberg, Siegfried: *Journalistik : Theorie und Praxis aktueller Medienkommunikation*. Bd. 1: *Mediensysteme, Medienethik, Medieninstitutionen*. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1992
- Weischenberg, Siegfried: *Journalistik : Theorie und Praxis aktueller Medienkommunikation*. Bd. 2: *Medientechnik, Medienfunktionen, Medienakteure*. Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, 1995
- Wenger, Klaus: Fernsehen des europäischen Burgers: *arte* im interkulturellen Dialog. No: *Politische Meinung* (2003), Nr. 398, 61. - 65. lpp.
- Zasurskij, J. N.: *Iskušeniye svobodoj : Rossijskaja žurnalistika : 1990 - 2004*. Moskva : Izdatel'stvo Moskovskogo universiteta, 2004
- Zasurskij, Ivan: *Rekonstrukcija Rossii : Mass-media i politika v 90-e gody*. Moskva: Izdatel'stvo MGU, 2001